

**"GAJANAN JOG HANCHHA KATASANGRACHEM
MANASASTRIYA ADAYEAM"**

(गजानन जोग हांच्या कथासंग्रहाचे मानसशास्त्रीय अध्ययन)

KONKANI DISCIPLINE

Course code and Course Title: KON 650 & DISSERTATION

Credits: 10

Submitted in partial fulfillment of Masters Degree

(MA) KONKANI

VOLCIA ASSUCIACAO VAZ

Seat Number : 22P0180040

ABC ID : 073374429611

PIIN : 201709041

Under the Supervision of

Ms. SONIYA SITARAM GADKAR

Shenoi Golembab School Of Languages & Literature Goa University

KONKANI DISCIPLINE

Gon University

April 2024

Examined by:

Seal of the School

**“GAJANAN JOG HANCHEA KATASANGRACHEM
MANASASHASTRIA ADAYEAN”**

(गजानन जोग हांच्या कथासंग्रहाचे मानसशास्त्रीय अध्ययन)

KONKANI DISCIPLINE

Course code and Course Title: KON 650 & DISSERTATION

Credits: 16

Submitted in partial fulfilment of Masters Degree

(MA) KONKANI

VOLCIA ASSUCIACAO VAZ

Seat Number : 22P0180040

ABC ID : 673374429411

PRN : 201709841

Under the Supervision of

Ms. SONIYA SITARAM GADKAR

Shenoi Goiembab School Of Languages & Literature Goa University

KONKANI DISCIPLINE

Goa University

April 2024

Examined by:

Seal of the School

DECLARATION BY STUDENT

I hereby declare that the data presented in this Dissertation report entitled, “Gajanan Jog Hanchea Katasangrache Manasashastria Adayean”(गजानन जोग हांच्या कथासंग्रहाचे मानसशास्त्रीय अध्ययन) is based on the results of investigations carried out by me in the (Konkani Discipline) at the SHENOI GEOIEMBE SCHOOL OF LANGUAGES & LITERATURE KONKANI DEPARTMENT, GOA UNIVERSITY under the Supervision of Ms. (SONIYA SITARAM GADKAR) and the same has not been submitted elsewhere for the award of a degree or diploma by me. Further, I understand that Goa University or its authorities / College will be not be responsible for the correctness of observations / experimental or other findings given the dissertation.

I hereby authorize the University/college authorities to upload this dissertation on the dissertation repository or anywhere else as the UGC regulations demand and make it available to any one as needed.

Signature & VOLCIA ASSUCIACAO VAZ

Seat no: 22P0180040

Date: 16/4/2024

Place: Goa University, Taleigao – Plateau.

COMPLETION CERTIFICATE

This is to certify that the dissertation report "Gajanan Jog Hanchea Katsangrache Manasashastria Adayan"(गजानन जोग हांच्या कथासंग्रहाचे मानसशास्त्रीय अध्ययन) is a bonafide work carried out by Ms VOLCIA ASSUCIACAO VAZ under my supervision in partial fulfilment of the requirements for the award of the degree of (MA KONKANI) in the Discipline (KONKANI Discipline) at the (SHENOI GOEMBEB SCHOOL OF LANGUAGES & LITERATURE KONKANI DEPARTMENT, GOA UNIVERSITY), Goa University.

Ms. SONIYA SITARAM GADKAR

Date: 16/4/2024

Signature of Dean of the School/HoD of Dept

Date: 16/4/2024

Place: Goa University, Taleigao – Plateau.

School/Dept Stamp

प्रस्तावना

साहित्य अकादमीचो पुरस्कार फावो जाल्लो लेखक गजानन जोग हांच्या साहित्यीक वावराची सुरवात मराठी भाशेंतल्यान जाली.त्या उपरांत ते कोंकणी भाशे कडेन वळ्ळे.पन्नास वर्सा अदीक तांणी कोंकणीतल्यान लेखन केले.तांका 2017 वर्सा 'खांद आनी हेर कथा' ह्या कथासंग्रहा खातीर साहित्य अकादमीचो पुरस्कार फावो जाला.तांच्यो खुबशो कथा नेमाळ्यानीं, दिसाळ्यानी, खबरापत्रांनी चापुन उजवाडाक येताल्यो.1979 तें 2018 ह्या काळा मजगती समाजांत जें आशय-विशय घोळटाले तेच तें आपल्या साहित्यांत माडटालें. कोंकणीत तांचे चार कथा संग्रह उजवाडाक आयल्यात.ते म्हणल्यार,'खांद आनी हेर कथा'(2014),'रूद्र'(1986),'सोद'(1995) आनी 'श्राप काय वरदान?'(2020).त्या भायर हेर कांय पुस्तकांय तांणी बरोवन उजवाडाक हाडल्यात. ह्या सोद वावराचो विस्तारान अभ्यास करपा खातीर हांवें तांचे चार कोंकणीतले कथासंग्रह घेतल्यात. हे चार कथासंग्रह घेवपा फाटले मुखेल उद्दिष्ट म्हणल्यार तांच्या कथेंतल्या पात्रांचो मानसशास्त्रीय नदरेंतल्यान अभ्यास जावचो.तशेंच कथेंत आयिल्ले वेगवेगळे आशय - विशयाचेर समाजीक दृश्टिकोनांतल्यान विचार जातलो.

लेखक ज्या समाजांतल्यान आयला त्या समाजांतल्या लोकांच्या चाली-चलणुकांचे तांच्या घरांतलें वातावरण,तांची भास लेखकाच्या साहित्यांत येवप स्वभावीक.ह्या सोद प्रबंधिकेत सात अध्याय केल्यात.प्रकरण एक कथा:स्वरूप, व्याख्या आनी संकल्पना हाचेर आदारुन आसा. ह्या प्रकरणात कथा म्हणल्यार कितें?, तशेंच तिचे स्वरूप आनी संकल्पना समजून घेतल्या. कथेचे प्रकार आनी घटक हांचेरुय लक्ष दिला. प्रकरण दोन हातूंत ह्या अभ्यासा खातीर आपणायल्ले पद्दतीचेर लक्ष केंद्रीत केला. ही पद्दत म्हणल्यार 'मानसशास्त्रीय' पद्दत.ह्या पद्दतीचेर अभ्यास करतना तिची फाटभूंय,

व्याख्या, संपल्पना, स्वरूप आनी तिच्या फाट्यांचेर म्हायती एकठांय केल्या. तशेंच हें फाटें कथेक कशें लागू जातात ते देखी सयत स्पश्ट केल्यात. साहित्य आनी मानसशास्त्राचो संबंद जाणून घेतला.

प्रकरण तीन हें पुराय पणान लेखक गजानन जोग हांची साहित्यीक वळख, तांचे व्यक्तीत्व, तशेंच हेर सामकालीन लेखकां कडेन तांची तुळा केल्या. प्रकरण चार हें लेखक गजानन जोग हांच्या कथानीं आयिल्ले आशय - विशय हांचेर लक्ष केंद्रीत करता. आशय - विशयांच्या नदरेंतल्यान तांच्या कथांचे वेगळेपण दाखयला. प्रकरण पांच लेखक गजानन जोग हांच्या कथेंतल्या पात्रांचो मानसशास्त्रीय नदरेंतल्यान अभ्यास हाचेर आदारून आसा. मुखेलपणान प्रबंधिकेचो खरो आनी खोल अभ्यास ह्या प्रकरणांत चड जाता कारण तांच्या कथा संग्रहांतल्यो कथा वचल्या उपरांत मानसशास्त्रीय नदरेंतल्यान तांचो अभ्यास जांव येता आनी पात्रांचेर त्या पद्दतीचो कसो प्रभाव पडला हें ह्या प्रकरणांत जाणून येता. प्रकरण स हे लेखक गजानन जोग हांच्या कथेंतली लेखनशैलीचेर आदारीत आसा. दर एक लेखक आप - आपल्या वाठारांतली बोली भास घेवन आपणाले साहित्य रचता तशेंच तातून नवीन किते तरी हाडपाचो प्रयत्न करता. हेंच तांच्या कथेंतल्या पात्रां भितर संवाद लेखन, वातावरण निर्मिती आदी गजालींतल्यान दिसता. तशेंच प्रकरण सात हो ह्या पुराय प्रबंधिकेच्या सोद वावराचो निश्कर्श मुध्यां सयत स्पश्ट करता.

ता: 16/4/2024

वॉल्सिया आसुसांव वाझ

(विद्यार्थी)

उपकार

"गजानन जोग हांच्या कथासंग्रहाचे मानसशास्त्रीय अध्ययन" ही सोद प्रबंधिका तुमचे मुखार सादर करताना म्हाका काळजा सावन खोस भोगता.हें खोशयेच्या प्रसंगार हांव सगळ्यांक आदीं फुडेच काळजा सावन उपकार मानतां ते म्हजी मार्गदर्शिका प्रा. सोनिया सिताराम गडकर. तांचे भोव मोलादीक मार्गदर्शन म्हाका लाबलें. केन्ना – केन्ना आपलीं म्हत्वाची कामां कडेक दवरून तिणें म्हाका गरज लागता तेन्ना वेळ दिलो आनी अभ्यासा संदर्भान म्हत्वाच्यो सुचोवण्यो दिल्यो. तिच्या उत्तेजनाक लागून हो सोदवावर हांव पुराय करूंक पावलें. देखून हांव तिचे उपकार मानता.

ह्या सोद वावरा खातीर संदर्भ पुस्तकां आनी साहित्य सोदपा खातीर हांवें गोंय विद्यापीठ,गोंवा कोंकणी अकादमी, डिस्ट्रीक ग्रंथालय(दक्षिण गोंय), सेंट्रल ग्रंथालय(उत्तर गोंय) ह्या सगळ्यांचो आदार घेवन हो सोद वावर पुराय केलो.तांच्याय जाळवणदारांचे हांव मना काळजा सावन उपकार आठयतां. तशेंच हांव उपकार मानता लेखक गजानन जोग हांची घरकान्न सुमित्रा जोग हांचो.तिणे आपलो मोलादीक वेळ काडून फावो ती म्हायती उपल्बद केल्या खातीर.लेखिका नूतन साखरदांडे आनी लेखक मुखेश तळी हांचोय बरो प्रतीसाद मेळील्ल्यान लेखक गजानन जोगाच्या जिवना विशी तोडी म्हायती मेळ्ळी म्हण तांचे दोगांयचेय मना काळजांतल्यान उपकार मानता.

देव बरें करूं

थळ: लॉटले,साश्टी गोंय

वॉल्सिया आसुसांव वाझ

(विद्यार्थी)

सारांश

आधुनीक भारतीय भासां मदली कोंकणी ही एक ल्हान भास आसली तरीय आयज तीणें साहित्यीक मळार चड करून कथा साहित्यांत आपली मुळां घट केल्यात. साहित्य अकादमी पुरस्कार लाबील्ले जैतीवंत आनी कोंकणींतले नामनेचे कथाकार म्हणल्यार लेखक गजानन जोग. एकंदरीत समाजाचे प्रस्न, मनशाची मानसीकता, गंभीर विशय ते आपणाल्या कथेंतल्यान हाताळटना ताका एक वेगळे रूप दितात. गंभीर विशय माडटना तातूंत विनोदी शैलीचो वापर करून वाचकांच्या मनांत जागृताय निर्माण करतात. समादांतले चालंत विशय तांच्या साहित्यांत येतात. त्या काळांतल्या समाजीक जिणेचें एकंदरीत स्वरूप, गिन्यानाची प्रचलित रणनिती, त्या काळांतल्यो संस्कृतीक परंपरा आनी खाशेलपणा, वेगवेगळीं संस्कृतीक माध्यमां तांच्या साहित्य लिखाणांतल्यान पळोवपाक मेळटात. तशेंच लेखक हो स्वता पुरुश जाल्यान दादल्यांची मानसीकता, संघर्श, सुख-दुःख ताणे बरे तरेन चित्रित केला. मानसशास्त्र पद्दत तांच्या कथा साहित्यांत कशी लागू जाता ती पात्रांच्या वावरांन स्पश्ट केल्या. ह्या लेखकाच्या वेंचीक साहित्याचेर अभ्यास करतना गिन्यान मेळोवपा सारक्यो खुबशो गजाली तांच्या साहित्यात आसात. हे तांचे साहित्य वाचल्या उपरांत कळून आयलें.

सारगर्भ उतराः कथा, समाज, मानसशास्त्र, लेखन शैली.

“ गजानन जोग हांच्या कथासंग्रहाचे मानसशास्त्रीय अध्ययन ”

मांडावळ

प्रकरण	विशय	पान क्रमांक
	प्रस्तावना	I
	उपकार	III
	सारांश	IV
	मांडावळ	V
1	कथा : संकल्पना, प्रकार, व्याख्या आनी स्वरूप	1-29
	1.1 कथेचें स्वरूप	1-3
	1.1.1 कथेचे घटक	3-10
	1.1.2 कथेचे प्रकार	10-18
	1.2 कथेच्यो व्याख्या	18-24
	1.3 कथेची संकल्पना	25-27
	संदर्भ	27-29
2	मानसशास्त्राचो सिध्दांतीक अभ्यास	30-49
	2.1 मानसशास्त्राचें स्वरूप	31-34
	2.2 मानसशास्त्राच्यो व्याख्या	34-36
	2.3 मानसशास्त्राची संकल्पना	36-38
	2.4 मानसशास्त्राची फाटभूंय	38-41
	2.5 मानसशास्त्राचे फांटे	41-44
	2.6 मानसशास्त्र आनी समाजाचो परस्पर संबंद	45
	संदर्भ	45-49
3	गजानन जोग हांची साहित्यीक वळख	50-59
	3.1 गजानन जोग हांचे व्यक्तीत्व	51
	3.2 गजानन जोग हांचो साहित्यीक प्रवास	52-54
	3.3 गजानन जोग हांका लाबील्लें पुरस्कार आनी भोवमान	54
	3.4 कोंकणी कथा साहित्यांत गजानन जोग आनी	55-58

	समकालीन कथाकार	
	संदर्भ	
4	गजानन जोग हांच्या कथांतले आशय - विशय	58-59
	4.1 मध्यम वर्गीय समाजाचे प्रस्न	60-70
	4.2 कथांनी चित्रीत जाल्लो मोग	61-64
	4.3 पुरुश पात्रांचो संघर्श	64-66
	4.4 बाल पात्रांचो संघर्श	67-68
	संदर्भ	68-70
5	गजानन जोग हांच्या कथांतल्या पात्रांचो मानसशास्त्रीय अभ्यास	70
	5.1 कुटुंबीक मानसशास्त्र	71-93
	5.2 पुरुशलिंग उत्थानशील विकार	72-77
	5.3 आरोग्य मानसशास्त्र	77-80
	5.4 बायलांचें मानसशास्त्र	80-85
	संदर्भ	85-90
6	गजानन जोग हांच्या कथेंतलें लेखन तंत्र	90-93
	6.1 कथेतली भास	94-106
	6.2 निवेदन शैली	95-98
	6.3 विनोदी शैली	98-99
	6.4 संवाद लेखन	100-101
	6.5 वातावरण निर्मिती	101-103
	संदर्भ	103-104
7	निश्कर्श	104-106
	आदारावळ	107-110
	परिशिष्ट 1: लेखक गजानन जोग हांच्या कथासंग्रहाचें मुखपृष्ठ	111-117
	परिशिष्ट 2: लेखकाचे कांय नेमाळ्यांनी उजवाडाक आयिल्लें साहित्य	1
		2-8

प्रकरण 1 कथा: स्वरूप, व्याख्या आनी संकल्पना

कोंकणी साहित्याच्या मळार वेगवेगळ्या साहित्यकृतींचो अभ्यास जाता. देखीक कादंबरी, निबंद, कविता, नाटक आदी. ह्या सगळ्या साहित्यकृतींचो विचार करतना तातूंतलोच एक महत्वाचो साहित्या प्रकार म्हळ्यार 'कथा'. कथा म्हणल्यार काणयेचे एक रूप. काणी म्हणटा आसतना कोणाकूय ती आयकुपाची उमेद जागी जाता. ल्हान भुरग्या तें जाण्टया मनशां मेरेन सगळ्याकूच काणी आयकुपाक आवडटा. घरांत हें सवकळेचे जाल्ले आमकां दिसता. आवय जेन्ना आपल्या भुरग्याक न्हिदयता तेन्ना ताका कसलीय तरी ल्हानशी काणी सांगता आनी भुरग्याक लेगीत ती आयकपाक आवडटा.

कोंकणी कथेचो विचार करतना ती वेगवेगळ्या आशय-विशयानी फुलून खाशेले तेंगशे मेरेत पावल्या. आधुनीक काळार कोंकणी कथा खूब नेटान वयर सरपाक पावल्या. तिणे आपणालो खाशेलो मार्ग आनी वाचक वर्ग तयार केला. वेग-वेगळ्यो समाजीक जाणविकायो घेवन ती वाचकां मुखार येता. साहित्यीक मळाचेर पावल दवरून तिणे आपणाली खास सुवात निर्माण केल्या. कोंकणी कथेचो अणकार हेर भासांनीय जाला. भारतीय कथा जावपाक पावल्या आनी हेच कोंकणी भाशेचे जैत अशें आमच्यानीं म्हणू येता. आयचे कथेंत नवोदीत लेखक नवे तंत्र, आशय - विशय घेवन येवपाक लागल्यात.

1.1 कथेचें स्वरूप

कथा हो एक स्वतंत्र गद्य कथात्मक साहित्या प्रकार. घडणूकों, निवेदक, पात्रां, कथानक हे कथेचे घटक एकठांय येवन कथेचो एक संवसार तयार करतात. आकारान ल्हान, प्रसंग, उण्यांत उणी पात्रां अशें कथेचे स्वरूप आसले तरी, कथन करप हो तिचो

मुखेल भाग कारण कथाकार आपल्या कल्पनेचो आदार घेवन कथेंत पात्रां, घडणूकांचें वेगवेगळे प्रसंग उबे करता आनी तांचे कथन करता. आपणाले अणभव दुसऱ्याक सांगप हो मनशाचो स्वभाव. हाच्या आदारान जेन्ना तो दुसऱ्या कडेन व्यक्त जाता तेन्ना आपल्याक आयिल्ले अणभव तो उकतायतना तातूंतली भावनां, उमाळें, वातावरण आदी गजाली तो उतसुकतायेन सांगता. कथेचें स्वरूपय अशेंच आसता. लेखक आपणाची भावनां जेन्ना कथेच्या माध्यमांतल्यान व्यक्त करता तेन्ना ताका ती वाचकांक समजपा सारकी सादी, सरळ आनी अर्थपूण भाशेतल्यान सागची पडटात.

कथा मनशाच्या जिणेंत ताच्या ल्हानपणा सावन जगत आयल्या. भुरगे ल्हान आसता तेन्ना आवय ताका सुकण्याच्यो, झाडा-पेडाच्यो, फळांच्यो, जनावरांच्यो काणयो सांगता. आजी तांकां राजा-राणयेच्यो, भुतांच्यो, देवतांच्यो, पर्यांच्यो काणयो सांगताली. ह्या काण्यांच्या आदारान भुरग्यांचे मनोरंजन जाताले. काल्पनीकतायेचो वापरांतल्यान आमच्या पुरवजानी असल्यो रहस्यमय, भुतप्रेत, चमत्कारी काणयो गडयल्यो आनी त्यो एके पिडगे कडल्यान दुसरे पिडके मेरेन पावल्यो. हातूंतल्यान कथा ही मनशाचे उतपत्ती इतलीच पोरनी अशें म्हणल्यार अतिताय जावची ना. मनीस जसो आपल्या संस्कृताये वांगडा वाडपाक लागलो आपल्या दिसपट्ट्या जिवीतात आयिल्ले अणभव तो सागपाक लागलो. तेन्ना सावन अणभव आनी कल्पना वेगवेगळ्या माध्यमांतल्यान कथन करप जाले. लिपयेचो सोद तेन्ना लागूक नाशिल्ल्यान मनीस आपल्याक जमता तसो त्यो सागपाक लागलो. देखीक केन्ना फातरार चित्रावन, जमणीर चित्रा वा कुरवो काडुन आदी.

कथेंतल्यानूच आख्यायिका तयार जाता. जेन्ना खंयचीय काणी सांगतात तेन्ना ताका कांय घडणूको आसतात. ह्या घडणूकांच्या कथनाक ज्या - ज्या घटकांचो वापर जाल्लो आसता ते सगळे घटक ह्या काणयेचो एक भाग जावन आसतात. कांय जाणकारांच्या मतान कथा कितल्या उतरांनी तयार करची हाचेर लक्ष केंद्रीत करीनासतना तीच्या निवेदन

शैलीचेर, आशय विशयाचेर, जें वातावरण निर्माण केला ताचेर चड भर दितात. कथे भितर आनीक कथा आसपाक उपकारना. सुचकताय ही कथेची वैशिष्ट्याय आसता करण जितल्या सुचकतायेन आनी कमी उतरानी पुण प्रभावी शैलींतल्यान कथाकार कथा रचता तीतलीच ती वाचकांच्या मनाक भावपाक पावता. 'कथा म्हणल्यार लघुकादंबरी न्हय. व्हडल्या मनशाचे अवयव कापून ताचे जशें ल्हान भुरगें करपाक मेळना तशेंच एकादरी लघुकादंबरी आटोवन तिची कथा करपाक मेळना अशें भालचंद्र गांवकार ह्या लेखकाचे कथे विशीं मत आसा.'¹ म्हणल्यार लेखक म्हणटात तशें कथा आनी कादंबरी हे दोनुय वेगळे साहित्य प्रकार आसात. कथेची कादंबरी करपाक मेळना आनी कादंबरीची कथा करपाक मेळना. दोगूय प्रकार आप – आपल्या मर्यादे प्रमाण स्वतंत्र आसात.

फुडे कथेच्या वेगळ्या अस्तित्वा संदर्भान सुधा जोशी आनी प्रा भालचंद्र गांवकार हाणी आपले मत मांडला. प्रा.भालचंद्र गांवकार म्हणटात 'बरी कथा ही काळजाक.....मुखेल उद्दिष्ट आसता.'² जाल्यार सुधा जोशी म्हणटा 'कथा वाचकाच्या मनावर....पोषक असणे आवश्यक असते.'³ दोगाय लेखकानी कथेविशीं आपले मन उक्तायतना तिचे मर्यादा विशी लक्ष केंद्रीत केला. तशेंच कथेच्या कथानका वरवीं वाचकांचे संस्कार जातात. भूतकाळ हो कथेचो विशय कारण कथा केन्नाच वर्तमान काळात बरयल्ली नासता. घडील्यो घडणूको कथेंत चित्रीत करतना कथाकाराक आपल्या लिखाणाचे भान दवरचे पडटा. वाचप्याक उबगण येवपा सारक्यो घडणूको कथेंत सांगल्यार ती कथा उदरगतीच्या मळार पावची ना.

1.1.1 कथेचे घटक

जे लेखक कथा बरयतात वा कथन करतात, जांव वेगवेगळ्या प्रसंगाचे निवेदन करतात तेन्ना निवेदनात्मक शैलीचो वापर करतात. ही शैली आपणायल्यान ताचो अनेक

गजाली कडेन संबंद येता आनी हातूंतल्यान कथेचे वेगवेगळे घटक निर्माण जातात. कथाबीज, घटना - प्रसंग, कथानक, निवेदन, पात्रचित्रण, वातावरण निर्मिती, आशय, संवाद, भाशाशैली हे कथेचे कांय म्हत्वाचे घटक आसात. ह्या घटकांचेर आदारून कथाकार कथेक आकार दिता. निवेदन हो कथेचो म्हत्वपूर्ण घटक आसा. निवेदनाच्या आदारान कथाकार आपणाले अणभव आनी आपणाल्या जिवीतात आयिल्या अनेक घडणुकांचे चित्रण करून वाचकांचे नदरेक हाडटा. जेन्ना एकांदा घडणूक घडटा तेन्ना ती खंयच्या वातावरणांत घडल्या, खंयच्या काळांत घडल्या आनी खंयच्या व्यक्तीक वा प्रसंगाक लागून ती घडपाक पावल्या हाचो बारीकसाणेन अभ्यास करप, घटकांच्या विवेचनात्मक नदरेंतल्यान म्हत्वाचे आसता.

1) कथाबीज

कथाबीज म्हणल्यार लेखकाक समाजांतल्यान मेळील्लो अणभव, समाज मनशाच्या जिवनाचो एक भाग. तो मनशाक नदर दिता आनी तरेकवार अणभवाच्या आदारान ताका जीण जगपाक शिकयता. कथाबीजाक 'कथार्थ' अशेंय म्हणटात. कथार्थ काल्पनीक आनी मनशाचे जिणे संबंदीत आशिल्ले वास्तवतायेचेर आदारीत आसता. कथाकारा भोंवतणी एक वास्तव आनी लौकीक संवसार चालन आसता. संवसारांत ज्यो घडणूको घडटात, लेखकाक जें अणभव येतात ते नकळटनाच कथाकाराक एक कथाबीज दिवन वतात. ह्या घडणूकाक पळोवपाची नदर जरीय सर्व सामान्य मनशाची सदचीच आसली जाल्यार कथाकाराची असामान्य आसता. देखीक एक गुलाबाचे फुल. सामान्य मनशाक ते सोंबीत दिसपी आनी परमळीत वास दिवपी एक सादे गुलाबाचे फुल आसत. पुण एक कथाकाराक ते आपले कथेचे प्रतीक जावन वता. तो त्या फुलाक भारीक नियाळटा. तातूंत आशिल्या परमळाचोच न्हय जाल्यार त्या फुलाक आशिल्ले कांटे ताचे

लक्ष ओडून घेतात.ह्या कांट्याची तुलना तो आपल्या कल्पनीकतायेच्या वापरांतल्यान जिवीतांतल्या अनेक प्रसंगा कडेन करपाक शकता.

2) घटना - प्रसंग

घडणूकां बगर कथेचे कथानक मुखार वचपाक शकना.खंयचीय कथा जेन्ना तयार जात तेन्ना तिका दोन म्हत्वाच्यो गजाली लागतात.त्यो म्हणल्यार पात्रां आनी घडणूको. पात्रां कथेची सोबाय वाडयतात जाल्यार घडणूका वरवीं त्या- त्या काळांत घडिल्ली घडणूक आनी पात्रांचो हावभाव चित्रीत जाता. सुशांत नायक ह्या लेखकाच्या मता प्रमाण 'कथेत दोन तरांच्या घडणुकांचे कथन आसता.पयली सैमीक आनी दुसरी कृत्रीम. देखीक "भरपूर पावस पडलो, न्हंयेत हुंवार आयलो आनी कितलेशेच मनीस व्हांवून गेलें." अशी एक घडणूक जाल्यार,"ताका पयलीं सावन गाडी वेगान चलोवपाची सवय आशिल्ली. आयजूय तो नेटान वतालो आनी वाटेक अपघात जावन दोगांक बरीच दुखापत जाली." अशी दुसरी घडणूक".पयले घडणूकेत लेखकान सैमाचे चित्रण केला आनी ताचो परिणाम मनशाचेर कसो जाला तो चित्रीत केला.जाल्यार दुसरे घडणूकेत मनीस आनी ताचे कर्म दाखयल्यात. पयल्या घडणूकेत सैम जबाबदार आसा जाल्यार दुसऱ्यांत मनीस जबाबदार आसा. देखुनूच मनशांक लागून ज्यो घडणूको घडटात तातूंत तो स्वता जबाबदार आसता आनी ताची व्यक्तीगत जीण घडत आसता. हाका लागून कथेंतली पात्रां आनी घडणूको एकामेकाचेर प्रभावी थारतात.घडणुकां वरवीं प्रकारांक कशे आकारान हाडप आनी ताका अमुक परिस्थितींत कशें चित्रावप हें लेखकाचेर आदारीत आसता. तो आपल्याक जाय तशें तें रचता आनी परिणामकारक प्रसंग उबे करपाचेर चड भर दीता.

3) कथानक

कथेचे मूळ म्हणल्यार तिचे कथानक. ह्या घटका बगर कथेची निर्मितीच जावपाक शकना आनी चुकून सुद्दा एकाद्रो घटक वापरूक ना जाल्यार ती कथा उखलापी दिसतली. खुबशे फावट कथेंतली पात्रां आपले परी कथेंतल्यो घडणूकों घडयतात. जाल्यार केन्ना- केन्ना घडणूकों पात्रांक घडयतना आमकां दिसतात. घडणुकेचो आशय आनी आवांठ कथन केल्लो आसता. लेखक कथेची रचना करतना कांय घडणूको आनी प्रसंगाचो वापर करता. हांच्या आदारान तयार केल्ली रचणूक म्हणल्यार कथेचे कथानक अशें म्हणूं येता. कथानकाची सुरवात, मध्य आनी शेवट अशा भागांनी केल्ली आसता. हें तिनूय भाग एके माळेंत गुंतील्ले आसतात. ते परिणामकारक रितीन फळादीक जावपाक ज्या सुत्राची गरज आसता तें म्हणल्यार प्रकारां वा आकारा. तांचे प्रमाण कथानकाक एक गती मेळटा. सांगपाक एक निवेदक आसता. तो आपल्या निवेदन पद्दतींतल्यान वाचकांक एक काणी सांगता. ही काणी वाचकांमुखार एक शब्दरूप घेवन तयार जाता. ह्या शब्दरूपांतल्यान केल्ले कथेचे कथन म्हणल्यारूच ताचे कथानक.

4) निवेदन

निवेदक आनी निवेदन हें दोन वेगळ्या अर्थाचे शब्द. पूण दोनूय कथेक तितलेच म्हत्वाचे आसतात. निवेदन म्हणल्यार 'narration'. म्हणजे कथा सांगप आनी निवेदक म्हणल्यार 'narrator' जो कथा सांगपी मनीस आसता तो. निवेदन वा निवेदक हो कथेचो म्हत्वाचो घटक. जाच्या आदारा बगर कथेची घडणूक आनी तिचे वर्णन मुखार वचपाक शकना. कथेंत घडिल्ली घडणूक केन्ना, खंय आनी कशीं घडली हें सांगपाखातीर एक निवेदक आसता. वाचकांक जो मनीस काणी सांगता ताका निवेदक म्हणटात. जाल्यार ती सांगपाचे पद्दतीक निवेदन म्हणटात.

काल्पनीक संवसाराचे वर्णन कथात्मक साहित्यांत जाता. कथात्मक साहित्याची परंपरा मौखिक वा लिखित साहित्याचे परंपरेचेर आदारीत आसता. ही परंपरा पूर्विल्या काळांतल्यान लोकवेदांतल्यान सुरू जाली अशें मानतात. तातूंत कथा सांगपी कोणतरी एक मनीस आसतालो. होच कथेचो निवेदक. लेखक आपणाले कथेंत एक काल्पनीक पात्रांचो संवसार निवेदकांच्या रुपान उबो करता. हो निवेदक कथनात्मक साहित्याचें म्हत्वाचें खाशेलपण. कथेंत जो निवेदक निवेदन करता ताचे दोन मुखेल भाग आमकां दिसतात. पयलो तो एक पात्र जावन केन्ना- केन्ना कथेंत वावूरता. दुसरो तो फकत घडील्या घडणुकांचो साकक्षीदार जाता आनी त्या घडणुकांचे वर्णन आपल्या अणभवाच्या बळग्याचेर करता.कोंकणी विश्वकोश, खंड एक ह्या खंडात मेळील्ल्या म्हायती प्रमाण 'कथेच्या पुराय संवसारांत रावून कथा सांगता ताका प्रथमपुरुशी निवेदक म्हणटात जाल्यार पुराय कथेच्या संवसारा भायर रावून सांगपी निवेदकाक तृतीय पुरुशी निवेदन अशें म्हणटात²⁰.' वयर उल्लेख केल्या प्रथमपुरुशी निवेदनात 'हांव' हे पयले पुरुश व्याकरणीक कूस लागता. तो पुराय कथेत 'हांव' जावनूच व्यक्त जाता.

5) पात्रचित्रण

कथाकार कथानकाच्या आदारान कथेंत पात्रांची निर्मिती करता.कथाकार पात्रांच्या माध्यमांतल्यान व्यक्तीची वृत्ती, भावनां, स्वभाव, विचार, कल्पना, संवेदना आदी गजालीचे चित्रणांतल्यान शब्दरूप प्रतिमा तयार करता.व्यक्तीच्या ह्याच भावविश्व रुपाक 'पात्र' म्हणटात. उतरांतल्यान, स्वभावगूणांतल्यान, संवादांतल्यान, व्याकृत जाली एकांदरे व्यक्तीची प्रतिमा म्हणल्यार पात्र अशीय एक पात्रांची व्याख्या करू येता. ही पात्रां जरीय लेखकान आपल्या कल्पना शक्तीतल्यान तयार केल्ली आसतात तरी खंयच्या समान्य मनशा सारकी तांचे भितर शारीरीक, मानसीक, भावनीक, आंगानी कथेंत घडील्ली आसतात. कथेंत दर पात्राक आपले अशें अस्तित्व दिल्ले आसता. पूण ते वास्तव

संवसारात आशिल्या मनशां वरी स्वतंत्र नासता. कथेंतली पत्रां ही कथाकार मेजकींच वापरता. कारण कथेचो आकार मोटवो आसता आनी तीका कांय मर्यादा लाबील्यो आसतात. तशेंच कमीच कमी उतरांनी आनी उण्या पात्रांचो वापर करून तिका जिवीताची देख दिवपी प्रसंग खुब प्रभावी शैलीतल्यान वाचका मेरेन पावोपाचे आसता. 'हेन्री जेम्स म्हणटात " what is character but the determination of incident. What is incident but the illustration of character."⁵ ते म्हणटात पात्रां आनी घडणुको दोनूय एकामेका कडेन संबंदीत आसात. दोगांकुय एकामेका पासुन वेगळावपाक मेळणा.

6) वातावरण निर्मिती

लेखक कथा रचतना खुबश्या घडणुकांचो वापर करता. ह्या घडणुकां वरवी लेखक एक थारावीक संवसार रचता. तांचे भोंवतणी कथेंतली पात्रां आपले काम करीत आसतात. कथा ज्या थारावीक काळा मजगती लेखकान दाखोवपाचो यत्न केला त्या काळांतली मनशाची वृत्ती, सैमीक वातावरण, भुगोलीक फरक, पारंपराकी चाली-रिती ह्या सगळ्या घटकांचो संबंद एकामेका कडेन आसता. ह्या घटकांच्या आदारान लेखक आपणाले काल्पनीकतायेन आपलो संवसार तयार करता. कथेंतल्यान तयार केल्ल्या ह्याच संवसाराक वातावरण निर्मिती अशें म्हणटात. कथेंत वातावरण निर्मिती खूब म्हत्वाची आसता. कथेंत ज्यो घडणूको येतात, पात्रांचे स्वभाव चित्रीत केल्ले आसता ते वातावरण निर्मितीचेर आदारीत आसता. कथाकार आपणाल्या काल्पनीकतायेचो वापर करून ताका एक वेगळो आकार दिता. कल्पनेंतल्यान तयार केल्लो सैमीक वाटार, रस्तो, झाडां-पेडा, फातर, घरां आदी घटक हे जरीय काल्पनीकतायेन तयार केल्ले आसत जाल्यार सुद्द लेखक तांकां वास्तवीक रूप दिवपाचो यत्न करता आनी आपली कथा प्रयोगशाली करता.

7) आशय

लेखक जेन्ना खंयचीय साहित्यकृती रचता तेन्ना त्या प्रकाराचो आशय - विशय ताका लक्षांत दवरचो पडटा. कथाकाराक आपल्या साहित्यकृतीचे विचार हाताळपाचे आसतात ताकाच कथेचे आशयसूत्र म्हणटात. खंयच्याय साहित्यकृतीचो आत्मो म्हणल्यार आशय आनी कथेकूय तो लागू जाता. कथाकार जेन्ना आपल्या कथेचो विशय निवडटा तेन्ना ह्या विशयाक दरून आयिल्ले विचार उतरांच्या माध्यमांतल्यान व्यक्त जातात. शब्दरूपांतल्यान तयार जाल्ली कथा म्हणल्यार तातूंतली उतरां. हीं कथेची कुड जाल्यार कथेंत आयिल्ले आशय म्हणल्यार तिचो आत्मो. आशय नासतना रचिल्ली कथा उखलापी जाता. ती वाचकांचे मन आकर्शीत करपाक पावना. घडील्ली घडणूक ही कल्पित आसू वा वास्तवीक पूण ती जे तरेन लेखक चितारता तातूंतल्यान तयार जाल्ले विचार कथेक जिव हाडटात. कथाकार कथेंत जे आशय हाडटा ते काळा प्रमाण आनी परिस्थिती प्रमाण आकार घेता.

8) संवाद

संवाद नासतना कथा मुखार वचपाक शकना. कथेंत निवेदन हो म्हत्वाचो घटक आसता अशें म्हणले जाल्यार एकांच्या वेळार निवेदकाक आपली निवेदनशैली कय तरी थाबोपची पडटा. ह्या वेळार पात्रांच्या रूपान संवाद रूप धरतात. संवादांच्या माध्यमांतल्यान पात्रांचे स्वभावचित्रण, समाजीक, अर्थीक, राजकीय परिस्थितीचें आदी चित्रण कथेंत जाल्ले आसता. संवादांतल्यान आधुनीक कथेनी म्हत्व आयिल्ले दिसून येता. बरोवपी सगळ्याच वेळार निवेदन पद्दत वापरून कथा फुलोवपाक वा मुखार वरपाक शकना. तेन्ना पात्रां आपूण स्वता जावन आपणाले उमाळे, सुख - दुःख, संवेदना आदी गजाली संवादाच्या माध्यमांतल्यान व्यक्त करतात. हे संवाद जरी लेखक आपणाल्या कल्पनेंतल्यान तयार करता तरी वास्तव जिणेची देख तातूंतल्यान पात्रांच्या रूपान आमकां

मेळटा. खंयचोय समाज आनी तांची प्रादेशीकताय चित्रीत करतलो जाल्यार भास म्हत्वाची आसता. भास ही लोकांक एकठांय हाडपाचे एक सूत्र आसता. आपल्याच समाजाच्या लोकांक न्हय तर वेगवेगळ्या प्रांतांतल्या लोकांक, तांची संस्कृताय, चाली-रिती आदी घटकांक एकठांय हाडून तांचे नातें जुळयता. कथेंतल्या संवादांतल्यानूय आमकां तेच पळेवपाक मेळटा.

9) भाशाशैली

साहित्य लिखाणाचो म्हत्वाचो घटक म्हणल्यार भास. भाशे बगर लिखित साहित्याची रचना जावपाक शकना. मनशाक ह्या संवसारांत जगतलो जाल्यार भाशेचो आदार घेवचोच पडटा. हातूंतल्यान तो आपणाले सुख- दुःख, उमाळे दुसऱ्या मनशामेरेन पावोपाक शकता. मनशाक ह्या संवसारांत एकामेका कडेन संपर्क सादपाखातीर भास लागता. तशेंच लेखकाक सुद्दा आपली साहित्यकृती रचपाक भाशेचो आदार जाय पडटा. जेन्ना नवी उतरांवळ भाशेंत रिगता तेन्ना ती लेखकाच्या गिन्यानाची वाड करता. जेन्ना एकादो मनीस दुसरे भाशेंतले साहित्य वाचता तेन्ना आपले भाशेंत जे कमीपण आसा ते दुसरे भाशेकडल्यान आपणायता आनी आपले भाशेंतले साहित्य फुलोवपाचो यत्न करता. साहित्याचे भाशे भितर पद्याची भास वेगळी आनी गद्याची भास वेगळी आसता. पद्याची भास अलंकारीत आसता. ती सामान्य मनशांक समजूपाक येवपा सारकी नासता.

1.1.2 कथेचे प्रकार

कथनात्मक साहित्याची निर्मिती लेखक आपणाल्या साहित्य लिखाणाच्या बळग्याचेर करीत आसता. लेखकाची भावनीक शक्त ताच्या साहित्याचेर प्रभावी थारता. भावनेंतल्यान उतपन जाल्या साहित्यांत लेखकाची खरी व्रृती वाचका मुखार येता. वयर उल्लेख केला त्या प्रमाण कथनात्मक साहित्याच्या निर्मिती खातीर घडणूक आनी प्रसंग

म्हत्वाचे आसतात. हांच्या आदारान बरोवपी आपणाले साहित्य जल्माक हाडटा. खंयचोय कथाकार साहित्य रचता तेन्ना ताका सैमीक, समाजीक आनी संस्कृतीक घटकांचो आदार घेवचोच पडटा कारण हांच्या आदारान ताचे साहित्य एक वेगळे अस्तित्व जोडपाक पावता. लेखक साहित्यांत भावविश्वकताय निर्माण करता. हांच्या आदारान साहित्यांत वेगवेगळे प्रकार जल्म घेतात.

माचयेर सादर जाल्लो संघर्शमय आनी संवादाच्या माध्यमांतल्यान लोकामुखार मांडिल्लो प्रकार म्हणल्यार नाटक. जाल्यार लांबा प्रसंग, घडणूको, काळाचो फरक, खूब पात्रांचो उल्लेख घेवन येवपी कादंबरी. स्वताचे उमाळे, सुख-दुःख, अणभव वाचकां मुखार व्यक्त करपी प्रकार म्हणल्यार निबंद. जाल्यार कमी उतरांनीं जिणेचे व्हड तत्वगिन्यानी विचार मांडपी, मोटवो आकार आशिल्लो आनी आधुनीक काळार लोकांचो चड लोकप्रीय असो साहित्यप्रकार म्हणल्यार कथा. कथेचे आशय- विशय, मांडावळ, वातावरण निर्मिती, घडणूको आनी बरोवप्याची शैली प्रमाण कथेचे वेगवेगळे प्रकार पळोवपाक मेळटात. हे प्रकार म्हणल्यार – लोककथा, परिकथा, पुराणकथा, दंतकथा, गूढकथा, नितीकथा, नवकथा, विज्ञान कथा आनी लघुकथा.

1) लोककथा

लोकांनी आपणाल्या सांस्कृतीक चाली- रितीच्या आदारान लोकवेदांतल्यान तयार केल्लो एक प्रकार म्हणल्यार लोककथा. लोककथेचो रचणार हो खंयचोय एक व्यक्ती नासता जाल्यार ताका पुराय लोकसंस्कृताय जबाबदार आसता. कारण तो लोकांच्या आदारान, अनेक लोकांची उतरावळ, विचार, भावना एकटाय येवन तयार जाली आसता. दर एका समाजांतल्या लोकांच्या मनांतले समज- गैरसमज, लोक संस्कृताय, समाजीक दायज, धर्मीक चाली –रिती आनी खास करून भौसाच्या समाजाचे विचार हातूंत चड उकतायल्ले आमकां दिसतात. हें लोक कश्टकरी समाजाची एक देख आसा. दर

एका समाजांत लोककथा चलणूकेत आशिल्ली अशे जाणवता. मनशाक आपल्या कडेन आशिल्ली गजाल दुसऱ्याक सांगपाक आवडटा. जो आयकुपी मनीस आसता तो उतसुकतायेन ती आयकुनूय घेता. अशेंच तरेन ह्या लोककाण्याचो जल्म जाला आसतलो. लोककथा हो साहित्याचो एक पोरणो प्रकार अशें मानतात. तो एके पिळगे कडल्यान दुसरे पिळगेकडेन पावलो. एका समाजांतल्यान दुसऱ्या समाजांत, एका प्रांतांतल्यान दुसऱ्या प्रांतांत असो तो पातळत घेलो. लोककथानी परंपरीकताय आसली तरी तीचे सगळ्या वाठारांतल्या भाशेचो, समाजाचो परिणाम जाले भगर रावना. लोककथेचो जल्म केन्ना, खंय आनी कसो जालो हे सांगप कठीण कारण ताचो अदमास लावपाक मेळना.

2) परीकथा

चमत्कारी घडणुकांनी भरिल्ली आनी खास करून भुरग्याखातीर रचिल्यो काल्पनीक आनी जादुच्यो कथा ज्यो भुरग्याच्या मनोरंजना बरोबर तांचे संस्कार दिवन वतात असले कथेक परिकथा म्हणटात. परीकथा ह्या उतराची फोडणी केली जाल्यार, परी-म्हणल्यार एक असतुरी जिका पाखां आसतात आनी जी मळबांत उडपाक शकता. कथा म्हणजे काणी. ह्यो परीकथा भुरग्यांच्या मनोरंजनाखातीर आसताल्यो. त्यो काल्पनीकतायेंतल्यान जादुचो वापर करू येता अशें एक चित्र उबे करतात. भुरग्यांक असल्या तरेच्यो काणयो खूब आवडटात. जादू आनी चमत्कार म्हणटकूच तातूंत एक दैवीक शक्त आशिल्ली बायल चित्रीत जाताली. कम्ब्रेज आनी कॉलीन इंग्लिश शब्दकोशांत, परीकथेविशीं काय व्याख्या सापडटात. कम्ब्रेज इंग्लिश शब्दकोशांत 'traditional story, usually written for children, which often involves imaginary creatures and magic.'⁶ ताच्या मतान ज्यो परंपरेंतल्यान बरोवन दवरिल्यो परीकथा आसात तातूंत चडशे काल्पनीक आनी जादुचो वापर करून तयार केल्ले वनसपती निर्माण केल्ले आसतात. कॉलीन इंग्लिश शब्दकोशांत 'a story about fairies or other mythical or

magical beings, esp one of traditional origin told to children.⁷ अशीय

एक परीकथेची व्याख्या पळोवपाक मेळटा. जातूंत ते म्हणटात ती एक पर्याची कथा वा मीथक वा जादुतल्यान उत्पन्न जाल्ली परंपरेंतली कथा जी शेकड्यानी वर्सा सावन भुरग्यांक सागत आयल्यात.

3) पुराणकथा

पुराणकथेक धर्मीक रितीन खूब मान सम्मान आसता. ती धर्मीक समाजाच्या चलणुकेंत आशिल्ली एक पवित्र कथा अशें मानतात. लक्ष्मणशास्त्री जोशी आपल्या व्याख्येत म्हणटात- “विश्वातील म्हणजे आकाश, अंतरिक्ष व पृथ्वीवरील वनस्पती, प्राणी, मानव इत्यादिकांच्या जीवनातील घडामोडी कशा झाल्या व होतात. किंवा कालचक्रानुसार व रूतूचक्रानुसार विश्वातील विविध पदार्थांच्या नानाविध अवस्था कशा अस्तित्वात आल्या व येतात....म्हणजे पुराणकथा होय.⁸” म्हणजे पुराणकथेंत आमकां दैवीकथा, दिव्यकथा वा मिथकां अश्या धर्मा कडेन जुडिल्ली नांवां मेळटात. पुराणकथा सगळ्याच धर्मांनी आमकां पळोवपाक मेळटा. तिच्या पाळा – मुळांचो संबंद सगळ्या धर्मीक लोकांच्या धर्म ग्रंथानी मेळटा. आमच्या लोकसंस्कृतायेन पुराणकथा कथन करपाची पद्दत आदी पासून चलत आयल्या. देव ही संकल्पना संवसारांत आयली तेन्ना सांवन मनशान देवाचो जल्म, दैवीकशक्ती, देवान रचिल्यो संवसारी वस्तू हांचे कथन मनीस करपाक लागलो. एका अर्थान दैवीक संदेश दुसऱ्या लोका मेरेन तशेच एका पिळगे कडल्यान दुसरे पिळगे कडेन पावचे खातीर हे पुराणकथेचे कथन करप जाताले अशें आमच्यानी म्हणू येता.

4) निती कथा

निती कथा म्हणल्यार मनशाक आनी समाजांत नितीची वाट शिकोवपी कथा. भुरग्यांक, तरणाट्यांक तशेंच जाणट्यांक समाजांत कशीं वागची आनी चालचलणुके विशीं देख दिवपी ह्यो कथा आसताल्यो. रामायण, महाभारत, क्रिस्ती धर्म ग्रंतांत निती कथेच्यो देख दिवपी कांय घडणूको सापडटात. निती कथेच्या देखी वरपी भुरग्याचे तशेच वाडील्याचेंय संस्कार जातात. देखीक इंग्लिशीतल्यान भुरग्याखातीर रचिल्ली एक कथा- 'honesty is the best policy story with moral for kids.' ह्या काणयेचे मुळ नांव 'the honest woodcutter' आशिल्ले. हो मनीस गरीब आशिल्लो खरो पूण कसलीच सुवार्थी भावनां ताच्या मनांत नाशिल्ली. ताच्या सत्यवंत गूणांक लागून देवान ताका एकाच खीणान गरीबातलो गिरेस्त मनीस केलो. ह्या काणयेंतल्यान आमकां अशी देख मेळटा की मनशान कसलीच सुवार्ताची भावना दवरीनासतना आपसुवार्तीपणान आनी सत्याच्या मार्गान आपले जिवन जगपाक जाय. सत्य, नीत आनी न्यान ह्यो घजाली असत्य, अनीत आनी अन्याय हंचेर कशें जैत मेळयतात हे ह्या काणयेंतल्यान दिसता. हाचें चित्रण नितीकथेचो मुखेल गाबो आसता.

5) दंतकथा

'हो लोककथेचो एक प्रकार'¹⁰. इंग्लीशंतले 'legend/myths' म्हणल्यार कोंकणीतली दंतकथा. ह्यो कथा वीर पुरुशाची काणी सागपी एक कल्पित वर्णन आसतात. सुरवातेच्या काळार दंतकथा ह्यो संतांच्या जिवनाचेर आनी ताणी रचिल्या साहित्याचेर आदारीत आसताल्यो. पयली फकत संतांचे जिवीत, प्रसंग, घडणुको सांगप वा आपल्या कल्पनेंतल्यान बरोवप ह्या हावेसांतल्यान त्यो लोकामेरेन पावताल्यों. उपरांत दंतकथेक 'legendary form' मेळ्ळे. हाच्या आदारान त्यो ल्हव- ल्हव विर पुरुशाच्या काण्यांच्या

आदारान नवे रूप दरपाक लागल्यो. लोकांच्या मनात आशिल्यो इतिहासीक घडणूको, सांतांच्यो काणयो, व्हड झुजारीं विशींच्यो काणयो, म्हापुरुशांची वर्णना, इतिहासीक संबंद आशिल्यो घडणुको आनी तांच्या जिणेकडेन संबंदीत चरित्रकथा म्हण दंतकथेचो विकास जालो. दंतकथेक आख्यायिका असोय शब्द कोंकणी विश्वकोश खंड एक हातूंत मेळटा.

दंतकथा हो लोककथेचोच एक भाग अशें मानतात. 'मराठी साहित्यांत मात दंतकथेचो उल्लेख वाचूंक मेळटा तो असो – जैमिनीअश्वमेघ पाहोन | कथा त्याच कथिल्या संपूर्ण | वाउग्या दंतकथा ऐकोन | नाहीं लिहिल्या ग्रंथीं या¹¹'. हाचो अर्थ असो की ज्या साहित्याक लिखित आनी प्रतिष्ठीत पुस्तकांचो आदार ना आनी अशें आसून सुद्धा हे साहित्य मौखिक रूपांत चालंत आसता असल्या साहित्याक दंतकथा म्हणटात. साहित्याच्या अभ्यासकानी दंतकथेचे दोन भाग केल्यात. 'पयलो प्रसृत दंतकथा – प्रसृत म्हणल्यार एका ठिकाणांतल्यान वा एका प्रदेशांतल्यान दुसऱ्या प्रदेशांत मौखिक रुपान पसरप. भारतांतल्यो चंद्रहास आनी हंसकन्या ह्यो कथा प्रसृत दंतकथेच्यो देखी ज्यो आयज पुराय संवसारभर पातळिल्ल्यो आसात. दुसरो थळाव्यो दंतकथा – ह्यो थरावीक एका वाठारांतल्यो थळाव्यो कथा. हातूंत चार भाग मेळटात. पयली इतिहासीक व्यक्तींचो आनी घडणुकांचो संबंद दाखोवपी कथा. दुसरी थळाव्यो आख्यायिका. तीसरी पुरिल्ल्या धाना विशींच्यो कथा आनी चोवती भुतांच्यो आनी तांच्या नकलामींच्यो, झपाटिल्ल्या घरांच्यो आनी रुखांच्यो कथा.¹²

6) गूढकथा

हो साहित्याचो खोल अर्थ दिवपी एक उपप्रकार म्हणू येता. कथेंतले कथानक मुखार वतना ताचे भितर किते तरी गूढ लिपील्ले आसता आनी कथा निमणे कडेन पावतकच ते उकते जाता. असले तरेच्या कथानकान बरील्या कथा साहित्याक गूढकथा म्हणटात. एक रहस्यमय कथन पात्र, प्रसंगाच्या वातावरणाच्या रुपान कथेंत भितर

लिपील्ले आसता. कथेंतल्या घडणूकाची रहस्यमयताय आनी तीची गूढताय हे तिचे गूढ मानचे पडटा. गूढ कथेचे एक लक्षण म्हणल्यार ती व्यक्तीक खबर आशिल्या संवसाग बायल्या घजालीचो अस्तीत्वाचो सोद लायता. देव संवसारात कसो जल्माक आयलो? धरतरी ही एकूच आसा काय? काय आनीकुय खय तरी धरतरी आसुये? आमी मेल्या उपरांत सर्गार, नरकात काय पाताळात वता काय? अशा साबार प्रस्नांचे गुपीत उक्तें करपाचे काम गूढकथेच्या मळार जाता. तांचे फाटले खरे गुपीत किते हे सोदप मुखेलपणात विज्ञानाचे संशोधनाचो भाग आसता.

7) नवकथा

आधुनीक जिणेचे विचार माणपी कथा म्हणल्यार नवकथा. जशे उद्देगीकरण जावपाक लागले तशें गांवातलो लोक शारांत येवन आपल्या पोटाखातीर वावर धंदो करपाक लागलो. गांवपण सोडून शारांतल्या जीवनान ते रीगपाक लागले. पूण पुरायपणान तो शारांतलो जालो अशे म्हणू येना. कारण ताच्या काळजांत कय ना कय तें गांवपण लिपील्ले आशिल्ले. गांवाकडेन जुडिल्लो ताचो प्रेम, माया, सैमीक वातावरण, झाडां - पेडा, जनावरां हे ताच्या ल्हानपणांतल्यान ताच्या जिणेचो एक भाग. हाका लागून नवजिणेचे वातावरण जे तो शारांत अणभवपाक लागलो, ताचे सुख - दुःख, उमाळे, भावनां आदी घजाली नवकथेंतल्यान रूप दरपाक लागल्यो. हे नवकथेक आधुनीक आयामाची वा आधुनीक जिणेची देख दिवपी कथा अशेंय म्हणू येता.

8) विज्ञान कथा

विज्ञान म्हणल्यार 'science'. विज्ञानीक मळार दिसान दीस क्रांती जायत आसता. नवे - नवे सोद लागत आसात. विज्ञानीक मळार जावपी घडामोडींची आनी नव्या - नव्या सोदांची म्हायती कोंकणी भाशेंतय मेळची देखून हालींच्या काळार जायते विज्ञानीक

स्वरुपाचें साहित्य कोंकणींतूय वाचूंक मेळटा. तातूंतलोच एक साहित्य प्रकार म्हणल्यार विज्ञानीक कथेचो. विज्ञानीक साहित्य म्हणल्यार संशोधन पद्दत वापरून वेगवेगळ्या गजालीचो सोद लावून निर्माण केल्ले साहित्य. जशी मनशाची उदरगत जायत गेली तशी ताची आस वाडपाक लागली. ताणे आपले बुदीचो वापर केलो आनी आपल्याक आरामदारीक जीण जगपाक मेळची ह्या इच्छेन विज्ञानाच्या आदारान नव्या वस्तुंचो सोद लायलो. हातूंतल्यान विज्ञान साहित्याचो जल्म जालो. विज्ञानाची एक व्याख्या करची जाल्यार विज्ञान म्हणल्यार मनशान स्वताच्या सुखां खातीर, सोपेपणां खातीर लायिल्लो वेगवेगळ्या घटकांचो सोद.

9) लघुकथा

साहित्याच्या सगळ्या प्रकारा परस कथेक साहित्यीक मळार खाशेल्ली सुवात आसा. सगळ्यांक काणी आसकुपाक आनी सांगपाक आवडटा. भुरग्यांक कथा खूब आवडटात. साहित्याच्या सगळ्या प्रकारांमदीं कथा हो सगळ्यांत पोरनो प्रकार आसून भौशीक जिणेंत तो सगळ्यांत चड लोकप्रिय आसा. काणयेंत खंयचीय खरी वा काल्पनीक घडणूक अशे तरेन सांगल्या की आयकपी मनस ती आवडीन आयकता. ताकाच लागून काणयेंत कथाकार आनी कथा आयकपी आसूंक जाय. पयली कथेचो हेतू उपदेश आनी मनरिजवण करप अशें मानताले, पूण आयज ताचो हेतू मनशाच्या जिवितांतले वेगवेगळे प्रस्न आनी संवेदनशीलताय उक्तावप जाला.

लघुकथेची गजाल करची जाल्यार ती कथे परस वेगळी न्हय. कथा आनी लघुकथा हांचे भितर समानताय आसा. कोंकणीतली कथा म्हणल्यार इंग्लीशीतली 'short story'. पूण दीर्घ कथा आनी लघुकथे भितर मात फरक जाणवता. लघुकथा ही आकारान मोटवी आसता जाल्यार दीर्घ कथा ही लांब आसता. लघुकथा ही आकारान जरी ल्हान आसत पूण वाचप्यांच्या मनाचेर तीचो खोल परिणाम जाता. लघुकथेचे

मुखेल गूण म्हणल्यार सक्षिप्तताय, सूक्ष्मताय आनी प्रतीकात्मकता. दीर्घ कथे भाशेन तिचे लांब वर्णन नासता. भेजक्याच पात्रांनी ती सांगप जाता. "लघुकथा का महत्त्व उसकी लघुता में है जो वह कथा को प्रदान करती है. छोटी - छोटी बातों में बड़े अर्थ निकालना उसकी एक खासियत है और अपनी बात संदेश रूप में कम - से - कम शब्दों में पाठक तक पहुँचाना, इसी में उसकी सफलता छुपी होती है. लघुकथा का सौंदर्य उसकी अपनी शैली, बनावट, कसावट, कथ्य और शिल्प में निहित होता है". म्हणल्यार तातूंतल्यान कथनाक एक सांक्षिप्ताय मेळटा. तिचे खाशेलपण म्हणल्यार ल्हान गजालींनी व्हड अर्थ काडून वाचप्यांक उण्यांत उण्या उतरांनी आपलो संदेश पावयता. लघुकथेची सोबीतकाय तिचे शैली, रचणूक, घटना, आशय हातूंत आसता.

1.2 कथेच्यो व्याख्या

कथा हो मौखीक साहित्याचो आदी पासून चालंत आशिल्लो एक साहित्य प्रकार अशें म्हणल्यार अतीताय जांवची ना.गांवांत जाल्या लोकउत्सवांनी काणयांचो आसपाव जाल्लो पळोवक मेळटा. देव धर्माच्या नांवान धर्मीक काणयांचे कथन शेंकड्यानी वर्सा सावन चलत आयिल्ले आसा. क्रिस्ती धर्माची एक देख घेतली जाल्यार करिजमाच्या वेळार जेसु क्रिस्ताचे जिवीत, म्हणल्यार ताणे जे त्रास, दुमाळे सोंसल्यात ते काणयेच्या रूपान इगर्जेत सांगतात. हाचे कारण म्हणल्यार फुडले पिळगेक ताचे गिन्यान मेळचे आनी पारंपारीक चाली रिती काणयेच्या रूपान तश्योच चालन उरच्यो. कथेचो अभ्यास करतना वेगवेगळ्या जाणकारांनी आपले परी तिच्यो व्याख्या मांडल्यात. ह्या व्याख्याचो आसपाव घेतना आमकां भारतीय आनी पाश्चात्या मतांचो फरक जाणून येता.

अ) भारतीय जाणकारांनी दिल्ल्यो व्याख्या

पाश्चात्य जाणकारांनी ज्या पध्दतीन कथे विशीं वेग-वेगळ्यो व्याख्या दिवन तीचे आपले परीन स्पश्टीकरण केला, तेच तरेन कांय भारतीय जाणकारांनी लेगीत कथा ह्या साहित्यप्रकाराचेर अभ्यास करतना आपले परीन तीचे विश्लेशण करपाचो यत्न केला. तांची ही मतां समजून घेवन कथा म्हणल्यार कितें हें चड स्पश्टपणान आनी संक्षिप्त रूपान आमच्या मुखार येता. ना.सी.फडके 'शक्य तितक्या परिणामकारकरीतीने आणि शक्य तेवढ्या कमी पात्रप्रसंगांच्या साहाय्याने सांगितलेली एकच गोष्ट म्हणजे लघुकथा.' आणि "कमीत कमी पात्रे आणि कमी प्रसंग वापरुन थोड्या परिणामकारक रीतीने सांगितलेली व ऐकणाऱ्याच्या मनावर एकच एक ठसा उमटविणारी हकीगत म्हणजे लघुकथा होय"¹⁴ जीतल्या प्रभावीपणान आनी उण्यात उण्या प्रसंगांचो वापर करुन लोकांक सांगील्ली एक काणी म्हणल्यार लघुकथा. कमी पात्रांचो आनी प्रसंगाचो वापर करुन वाचकांच्या मनाचेर प्रभाव घालपी अर्थपूर्ण भास वापरुन तयार केल्ली काणी म्हणल्यार लघुकथा. डॉ. वा. ल. कुलकर्णी 'एका विशिष्ट स्थलकाली पात्रांच्या परस्परसंबंधातून घडलेल्या घटनांचे एका दृष्टिकोणातून केलेले चित्रण म्हणजे लघुकथा.'¹⁵ एका अमुख काळातल्या पात्रांच्या आपसी संबंदातल्यान निर्माण जाल्या घडणूकांचे चित्रण म्हणल्यार लघुकथा.

भालचंद्र नेमाडे "लघुकथा हा कमी लांबीचा, चिंचोळा, भाषिक अवकाश पुरविणारा, एकसुरी आशयसूत्रातून स्थलकाळाचे संकुचित म्हणून तीव्र संवेदन देणारा प्रकार आहे"¹⁶. भालचंद्र नेमाडे हांच्या मता प्रमाण लघुकथा हो ल्हान आकाराचो. कमी भाशीक आंवाठ आशिल्लो, आशयसूत्र घेवन संवेदनात्मक चित्रण करपी साहित्य प्रकार. रा. ग. चवरे - 'कथा हा एक मुलभूत वाङमयप्रकार आहे. कारण

कथाकथन व श्रवण ही एक सनातन मानवी प्रवृत्ती आहे. मानवाच्या मानसिक व सांस्कृतिक विकासांबरोबरच तिचा विकास होत गेला. ¹⁷ तांच्या मतान कथा हो एक मुळावो साहित्य प्रकार, कारण कथा सांगप आनी ती आयकप हो मनशाच्या जीवनाचो एक भाग जावन आसा. मनशाचो मानसीक आनी सांस्कृतीक विकास जायत गेलो तसोच कथेचोय जायत गेलो.

‘उद्योनसूरी ‘सालंकृत, सुभग, ललितपद असलेली मृदू मंजूळ संलाप करणारी ही कथासुंदरी सह्य लोकांना नवपरिणीत वधूप्रमाणे आनंद देते.’ ¹⁸ उद्योनसूरीच्या म्हण्ण्या प्रमाण ताणी लघुकथेक कथासुंदरीची उपमा दिल्या. म्हणजे जशी एक नवी व्हंकल घरांत खुशालकाय हाडटा तशीच कथा लेगीत मनशाच्या जिवांत खुशालकाय हाडटा अशें ते म्हणटात. गंगाधर गाडगीळ – “लघुकथा लेखकाविषयी एवढेच ध्यानात ठेवायचे की, जीवनाच्या ढिगाऱ्यात तो आपला हात खुपसतो आणि वाटकांपुढे मूठ उघडून म्हणतो,” “ही पहा जीवनातील मोलाची भावसत्यं” ¹⁹. कथा ही संपल्पना स्पष्ट करतना कथेच्या मर्यादा बदलुय उलयतात. लघुकथेंत लेखक जिवीतांतल्या मूळ भावनांचो सोद घेवन तांचो आविश्कार करता अशें ते म्हणटात.

वयर दिल्ल्यो व्याख्यां मराठी साहित्यकारांनी माडल्यांत. तश्योच हिंदीच्या साहित्यकारांनीय कथा म्हणल्यार कितें हाचेर आपलीं मतां सांगपाचो यत्न केला. हिंदी साहित्यकारांनी कथे विशीं मडील्यो कांय व्याख्यां पळोवपाक मेळटात त्यो अश्यो.

मुशी प्रेमचंद्र “काहानी का (गल्प) एक रचना है जिसमें जीवन के लिए अंग या किसी एक मनोभाव को प्रदर्शित करना ही लेखक का उद्देश्य रहता है। कहानी एक ऐसा उध्यान नहीं जिसमें भाँति – भाँति के फूल और बूटे सजे हुए हैं, बल्की एक गमला है जिसमें एक ही गमले का माधुर्य अपने समुन्नत रु में दृष्टिगोचर होता है।” ²⁰ ते म्हणटात कथा म्हणल्यार एक रचणूक जातूंत जिणेचे खंयचेय एक आंग वा मनशाचो स्वभाव

चित्रित करप असो लेखकाचो मुळ हेतू आसता. कथा म्हणल्यार अनेक फुलानी भरील्ले भाग न्हय जाल्यार, एकूच कुडीत अनेक फुलांची सोबीतकाय दोळ्यानी भरून वचपी अशी एक फुलझाडाचे भाग. बाबु गुलाबराय “छोटी कहानी एक स्वतः पूर्ण रचना है जिसमें एक तथ्य या प्रभाव को अग्रसर करनेवाली व्यक्ति – केन्द्रित घटना या घटनाओं के आवश्यक उत्थान – पतन और मोड़ के साथ पात्रों के चरित्र पर प्रकाश डालनेवाला कौतूहल पूर्ण वर्णन होता है।”²¹ खयंच्याय एका गजालीचो प्रभाव दाखोवपा खातीर एका व्यक्ती भोवतणी घडील्ली घडणूक वा प्रसंगाचो वापर करून पात्रांच्या वर्णनाचेर उजवाड घालप म्हणल्यार लघुकथा अशें बाबु गुलाबराय हांचें मत आसा.

अज्ञेय “कहानी जीवन की प्रतिष्ठाया है और जीवन स्वयं एक अधूरी कहानी.....है, वो शिक्षा है जो उम्र भर मिलती है और समाप्त नहीं होती।”²² अज्ञेय ह्या जाणकाराच्या मतान कथा म्हणल्यार जिणेचे चित्रण आनी वाट दाखोवपी एक काणी, केन्नाच सोंपना अशी आयुशभर मेळपी जाणवाय. इलाचन्द्र जोशी “जीवन का चक्र नाना परिस्थिति के संघर्ष से उल्टा – सीधा चलता रहता है। इस चक्र की विशेष परिस्थिति का प्रदर्शन कहानी है।”²³ मनशाच्या जिवीतात उच-नीच प्रसंग घडत आसतात. असल्या प्रसंगाचे खोलायेन केल्ले चित्रण म्हणजे लघुकथा. डॉ. कृष्णलाल “आधुनिक साहित्य का एक विकसित कलात्मक रूप है जिसमें लेखक अपनी कल्पना शक्ति के सहारे कम से कम पात्रों अथवा चरित्रों के द्वारा कम से कम घटनाओं और प्रसंगों की सहायता से मनोवांछित कथानक, चरित्र, वातावरण, दृश्य अथवा प्रभाव की सृष्टि करता है।”²⁴ लेखक आपल्या कल्पनाशैलीच्या वापरांतल्यान उण्यांत उण्या पात्रांचो, घडणुकांचो आनी प्रसंगाचो वापर करता. तशेंच कथानक, स्वभावचित्रण, वातावरण, देखावे हांचो एक

संवसार निर्माण करता. अशे तरेन तयार केल्या साहित्याच्या रूपाक ते कथा म्हणटात.
अशें डॉ. कृष्णलाल म्हणटात.

आचार्य रामचंद्र शुक्ल 'सादे ढंग से केवल कुछ अत्यंत व्यंजक घटनाएँ और थोड़ी बातचीत सामने लाकर क्षिप्र गति से किसी एक गंभीर संवेदना या मनोभाव में पर्यवसित होने वाली गद्य विधा कहानी है।' ²⁵ कथा म्हणल्यार सोपेपणान वा सरळ उतरानीं व्यक्त केल्यो कांय वेचीक घडणूको आनी गजाली. हांचोच आधार घेवन एक गंभीर प्रसंग वा मनशाची भावना वाचकां मुखार माडप. शिवदानसिंह चौहान "साधारण घटनाओं के बीच से अर्थवान और मार्मिक प्रसंगों को चुनकर किसी प्रकार कलात्मकता से उपस्थित करे की वह कहानी बन जाए।" ²⁶ आमच्या सदच्या जिवनान घडपी अर्थपूर्ण घडणूकांचे आनी प्रभावी प्रसंगाचो आपल्या कल्पनीकतायेचो वापर करून निर्माण केल्ली रचणूक म्हणल्यार कथा.

वयर उल्लेख केल्या मराठी आनी हिंदीच्या साहित्यकारांच्या मतां प्रमाण कथे विशीं वेगवेगळ्यो व्याख्यां आमकां पळोवपाक मेळटात. ह्या दोनुय भाशेंतल्या जाणकारांनी मांडील्यो व्याख्यांचो बारीकसाणेन अभ्यास केल्यार तातूंत मांडील्यो घडणूको आनी प्रसंग हांचे वेवस्थीत आनी तंतुगिन्यानी पध्दतीन केल्ले वर्णन म्हणल्यार कथा. अशें कथे विशींचे सामान्यसूत्र आमकां ह्या वयर मांडील्यो व्याख्यांनी मेळटा. घडणूको, संवाद आनी पात्रांचो वापर करप हो कथेचो मूळ स्वभाव जाल्यान तिच्या आवांठाचेर कांय मर्यादा लागू जातात हेच ह्या व्याख्यांनीं जाणवता. लेखकाक जाय तशी बेशटीच कथेची वाड करपाक मेळना. कथा जितली ल्हान आकाराची आसता तितलीच ती वाचकांच्या मनाचेर प्रभावी थारता. कथेंत कल्पनीकतायेक चड वाव आसता. म्हणून मनशाच्या जिणेतले बरें वायट प्रसंग, घडणूको लेखक आपणात्या कल्पनाशैलीचो वापर करून ताका एक वेगळो आकार दीता जाणे करून ती वाचकांक

आपले कडेन वडून वरता. लेखक जेन्ना कथा रचता तेन्ना ताचे कडेन एक म्हत्वाचो गूण आसप गरजेचे. तो म्हणल्यार निवेदन शैली आनी संवाद रचपाची तांक. हे गूण कथेक चड प्रभावी करता आनी कथेचो दर्जो वाडयता. तशेंच लेखका कडेन आशिल्ली समाजीक नदर ताका खूब मदतकारी थारता. कारण तो आपल्या नदरेंतल्यान समाजांत घडपी घडणूकांचें चित्रण करता. हे सगळे मनात दवरून घडणूकेच्या संवसाराचो आवाठ लेखकान आपणाल्या निवेदन शैलीच्या मर्यादा भितर केलो जाल्यार कथा हो साहित्यप्रकार खूब फुलपाक पावतलो असो एक निश्कर्श काडू येता.

आ) पाश्चात्य जाणकारांनी दिल्ल्यो व्याख्या

पाश्चात्य जाणकारांनी कथे विशीं साहित्यीक मळार बरिच चर्चा केल्ली पळोवपाक मेळटा. हो प्रकार संवसारीक पांवड्यार आपली नामना जोडपाक पावला आनी ताची सिध्दांतीक बसका साहित्याच्या मळार घट जाल्या. ह्या प्रकाराक कथा कित्याक म्हणप आनी कथा म्हणटा आसतना तिचे फाटली वैचारीक आनी सिध्दांतीक बसका समजून सांगपाची भुमिका पटोवन दिल्या. चेकॉव्ह "A story should have neither beginning nor end, but remained author, that, if they described a gun hanging on the wall on page one, sooner or later that gun must go off."²⁷ कथेक सुरवात वा शेवट आसूंक फावना, पूण जरीय लेखक पयल्याच पानाचेर, वण्टीचेर हुमकळायिल्ल्या बंदुकाचें वर्णन करता जाल्यार केन्ना तरी तें बंदूक ना जावपाक जाय. कथेंत ज्यो - ज्यो गजाली लेखक मांडटा त्यो सगल्योच कथे कडेन संबंद दाखोवपी आसपाक जाय. गरज नाशिल्ली आनी घडणुके कडेन संबंद दाखोवपाक शकना आसल्यो गजाल कथेंत येवंक फावना. एलब्रायीट "The short story has necessarily a simpler and more clearer plot, action more continuous, more

coherent, more significant for characterization, time and place and point of view generally the same throughout: characters fewer and more striking and presented under more unusual circumstances."²⁸ ह्या जाणकारान कथेच्या वेगवेगळ्या घटकांचेर भाश्य करुन तिका शास्त्रबद्ध पद्दतीन मांडपाचो यत्न केला.

एडगर एलन पो "It is a piece of fiction dealing with a single incident, material or spiritual, that can be read at one sitting, it is original, it must sparkle, excite, or impress, and it must have a unity at effect or impression, it must move in an even line from its exposition to its close."²⁹ कथेच्या आकाराचेर भर दितना ते म्हणटात की एकेच बसकेंत वाचून सोंप्पी प्रकार म्हणल्यार कथा. घडणुकेचो प्रभावी परिणाम जागोवपाची तांक ज्या निवेदनांत आसता तो प्रकार म्हणल्यार कथा अशेंय तो मुखार म्हणटा.

कथा ह्या साहित्य प्रकाराविशीं पाश्चात्य जाणकारांनी आपलेपरी तिचे वर्णन केला. तांणी मांडील्यो व्याख्यांचे बारीकसाणीन अभ्यास केलो जाल्यार हातूंतल्यो चडश्यो व्याख्या कथेच्या मोटव्या आकाराचेर भर दितात. तोड्यानी कथेची सुरवात आनी शेवट हांचेर लक्ष केंद्रीत केल्लें दिश्टी पडटा. चेकॉव्हान आपले व्याखेत कथेचो आवांठ, सुरवात आनी शेवटा परस कथेच्या मध्याचेर 'climax' हाचेर भर दिला. कथेचो मोटवो आकार आनी एक घडणुकी कथानक होच कथेचो मूळ गाबो हें सिध्द जाता.

1.3 कथेची संकल्पना

खंयचोय साहित्यप्रकार जेन्ना जल्माक येता तेन्ना ताका इतिहासीक आनी तत्वगिन्यानीक अशी दोन आंगा आसतात. ही दोनुय आंगा मेळून आमकां सत्य परिस्थितीची जाणवीकाय दीता. कथा हो गद्य कथात्मक साहित्याचो एक प्रकार. कथात्मक साहित्य प्रकारांतल्यान चर्चेक आयिल्ली कांय खाशेलपणाक सामान्य गुणधर्माच्या रूपांत आसात अशें म्हणू येता. कथेचे खाशेले गुणधर्म आनी तिच्या अस्मितायेचो सोद करतना कादंबरीच्या तुळेंत तिचो विचार गद्य कथात्मक साहित्याच्या वर्गांत केल्यार उपेगी पडटलो. संवसारांत जल्माक येवपी दर एक गजाल वा घडणूक, जांव ती व्हड वा ल्हान, ती कितें तरी हेतू घेवन जल्माक येता. तिका तिचे खाशेले अस्तित्व आसता. ह्याच संवसारीक घडणूकांचो वापर लेखक आपणाल्या साहित्यकृतीत करता आनी आपल्या साहित्याची निर्मिती करता. लेखक हो समाजाचो एक म्हत्वाचो घटक. कारण ताच्याच आदारान आमकां समाजातल्यो कितल्योश्योच लिपून आशिल्यो तशेंच नदरे मुखार आसून सुद्दा आमकां दिसनात आसली तत्वां घेवन तो आपणाले साहित्य रचता.

साहित्य हें समाजाक एक नवी नदर दिवपी माध्यम. पयलींच्या काळार तें मौखीक पध्दतीन लोकां भोंवतणी घोळटाले. ह्या काळा मजगती तांत्रिक युगाची रचना जांवक नाशिल्ल्यान लोक आपणाली कामाची थकास भागोवपाखातीर काणयो सांगताले, लोकगीतां गायताले, लोकनाट्य सादर करताले, खेळ तियात्र करताले... आनी अशें तरेन हेर साबार मौखीक साहित्याच्या माध्यमातल्यान आपले मनोरंजन करून घेताले. मनीस जेन्ना आपली भावना, अणभव दुसऱ्या मुखार स्पश्ट करपाक लागलो तेन्ना सावन साहित्य निर्माण जालें अशें म्हणू येता. पुर्विल्या काळार भास ही मनशाच्या संपर्काचें माध्यम नाशिल्ली. मनीस जेन्ना एकामेका कडेन संपर्क सादताले तेन्ना तें

कुरवांतल्यान, चित्रकलेंतल्यान, संकेतांतल्यान, शारिरीक हावभावांतल्यान आनी चिन्नांतल्यान व्यक्त जातालो. उपरांत भाशेचो जल्म जालो आनी मनीस एकामेका कडेन संपर्क सादपाक भाशेचो आदार घेवपाक लागलो. भाशेच्या माध्यमातल्यान वेगवेगळ्या भाशीक समाजातले मनीस एकामेकाच्या संपर्कांन येवपाक पावले. एके भाशेंतली उतरावळ दुसरे भाशेंत वचपाक लागली, तांची संस्कृताय, खाणां - जेवणा, परंपरा, चाली - रिती, धर्मिक गजाली आदीचे मिश्रण जावपाक लागले.

जसो काळ बदलत गेलो तशी भाशेची वाड जायत गेली. एका काळातलें संस्कृतीक दायज दुसऱ्या काळांत मौखीक रुपान पावपाक लागले. ह्या सगळ्या गजालींतल्यान मनशाचो तसोच ताच्या बुद्दीचोय विकास जालो. जेन्ना मौखीक पद्दतीन साहित्याची वाड जायत गेली तेन्ना मनशाक दिसले हें साहित्यीक दायज सांबाळून दवरपाची गरज आसा. म्हणून लिखित साहित्याचे परंपरेन आपले रूप धरले. समाजाची वाड जायत रावली, मनशाचो वेपार - धंदो वाडपाक लागलो, वेव्हारीक गरजो निर्माण जाल्यो, लोकांक सवकळीचे जांवचे म्हण नवीन उतरावळ तयार करपाची सुरवात जाली. मनीस जेन्ना बरोवपाक लागलो तेन्ना आपले उमाळे, भावनां, चाली - रिती आपल्या लिखाणांतल्यान व्यक्त करून त्यो दुसऱ्यांक समजपाक येवच्यो अशें पद्दतीत त्यो रचपाक लागलो. हातूंतल्यानुच 'साहित्य' ही संकल्पना जल्माक आयली. ना. सी. फडके हांच्या मण्या प्रमाण 'कथा हा वाडमयप्रकार मानवी जीवनप्रवाहाबरोबर चालत आलेला असल्याने त्याचा आरंभकाळ निश्चितपणे सांगणे कठीण आहे'³⁰. मनशान आपणाले अणभव दुसऱ्यांक सांगप हो ताचो स्वभावीक गूण आसता. ह्या गूणाच्या आदारान जे साहित्य निर्माण जाता ते म्हणल्यार 'वाडमय'. आयज साहित्याचे अनेक प्रकार निर्माण जातात. ते वाचल्या उपरांत ते कंयच्या प्रकारांत पडटात हाचे आमकां भान आसता. दर एका साहित्य प्रकाराचो

खाशेल्लो अस्तित्व आसता.तांका तांच्या आकार आनी मर्यादा प्रमाण नांवां दिल्ली

५ आसतात. देखीक कथा, कादंबरी, निबंद, नाटक आदी.

संदर्भावळ:

1. गांवकार, भालचंद्र. साहित्य एक भासाभास, मित्र प्रकाशन, 1998, पान 41.
2. गांवकार, भालचंद्र. साहित्य एक भासाभास, मित्र प्रकाशन, 1998, पान 42.
3. जोशी, सुधा. कथा :संकल्पना आणि समीक्षा, मौज प्रकाशन, मुंबई, 2002, पान 15.
4. नायक, सुशांत. कथामंथन सिध्दांतीक आनी इतिहासीक विवेचन, सानवी प्रकाशन, कवळें,फोंडें – गोंय, 2018, पान 55.
5. <http://www.goodreads.com/quotes/544365-what-is-character-but-the-determination-of-incident-what-is>
6. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/fairy-tale>.
7. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/fairy-tale>.
8. नायक, सुशांत. कथामंथन सिध्दांतीक आनी इतिहासीक विवेचन, सानवी प्रकाशन, कवळें,फोंडें – गोंय, 2018, पान 91.
9. <https://www.firstery.com/intelli/articles/honesty-is-the-best-policy-story-with-moral-for-kids/>
10. कोंकणी विश्वकोश, खंड 3. गोवा विश्वविद्यालय,ताळगांव – गोंय, मुखेल संपादक – डॉ मनोहरराय सरदेसाय, कार्यकारी संपादक – डॉ तानाजी हळर्णकार. 1996, पान – 239.
11. नायक, सुशांत. कथामंथन सिध्दांतीक आनी इतिहासीक विवेचन, सानवी प्रकाशन कवळें, फोंडें – गोंय, 2018, पान 95.

12. कोंकणी विश्वकोश, खंड 3. गोवा विश्वविद्यालय, ताळगांव - गोंय, मुखेल संपादक - डॉ मनोहरराय सरदेसाय, कार्यकारी संपादक - डॉ तानाजी हळर्णकार, 1996, पान 239 - 240.
13. प्रेमचन्द्र, मुंशी. कुछ विचार, साहित्य सरोवर, 2021, पान. 53.
14. फडके, ना. सी. लघुकथा मंत्र आणि तंत्र, व्हीनस प्रकाशन, पुणे, 1968, पान. 27.
15. कुलकर्णी, दा. वि. मराठी कथा: स्वरूप आणि आस्वाद, स्वाध्याय महाविद्यालय प्रकाशन, पुणे, 1976, पान. 23.
16. नेमाडे, भालचंद्र. मराठी साहित्य: प्रेरणा व स्वरूप, म. द. पाँप्युलर प्रकाशन, मुंबई, 1986, पान.23.
17. नायक, सुशांत. कथामंथन सिद्धांतीक आनी इतिहासीक विवेचन, सानवी प्रकाशन, कवळें, फोंडें - गोंय, 2018, पान 46.
18. नायक, सुशांत. कथामंथन सिद्धांतीक आनी इतिहासीक विवेचन, सानवी प्रकाशन, कवळें, फोंडें - गोंय, 2018, पान 46.
19. गाडगीळ, गंगाधर. खडक आणि पाणी, पाँप्युलर प्रकाशन, मुंबई, 1960, पान.117.
20. <https://www.iswkoman.com>>... लघु कथा - लेखन (short story writing)
21. हिंदी कहानियों की शिल्प विधि का विकास, डॉ . लक्ष्मीनारायण लाल. पान. 49.
22. हिंदी कहानियों की शिल्प विधि का विकास, डॉ . लक्ष्मीनारायण लाल. पान. 49.
23. नायक, सुशांत. कथामंथन सिद्धांतीक आनी इतिहासीक विवेचन, सानवी प्रकाशन, कवळें, फोंडें - गोंय, 2018, पान 47.

24. नायक, सुशांत. कथामंथन सिध्दांतीक आनी इतिहासीक विवेचन, सानवी प्रकाशन, कवळें,फोंडें – गोंय, 2018, पान 48.
25. हिंदी वाङ्मय, बीसवीं शती, डॉ. नगेन्द्र. पान. 23.
26. नायक, सुशांत. कथामंथन सिध्दांतीक आनी इतिहासीक विवेचन , सानवी प्रकाशन, कवळें,फोंडें – गोंय, 2018, पान 49.
27. नायक, सुशांत. कथामंथन सिध्दांतीक आनी इतिहासीक विवेचन, सानवी प्रकाशन, कवळें,फोंडें – गोंय, 2018, पान 43.
28. कहानी, स्वरूप एवं संवेदना, राजेन्द्र यादव, पान. 6.
29. कहानी, स्वरूप एवं संवेदना, राजेन्द्र यादव, पान. 10.
30. <http://ir.unishivaji.ac.in:8080/jspui/bitstream/123456789/3084/6/06/Chapter%202.pdf>

प्रकरण 2 मानसशास्त्राचो सिध्दांतीक अभ्यास

ह्या प्रकरणान मानसशास्त्रीय पद्दती विशीं म्हायती जाणून घेतना तिच्या फाट्यांचोय अभ्यास जातलो. मानसशास्त्र ह्या उतराची फोडणी करची जाल्यार 'It is the science or study of mental life of human mind and behaviours'. कोंकणी भाशेन सांगचे जाल्यार मानसशास्त्रीय पद्दतीच्या आदारान मनशाचे मन आनी ताचे वागप हाचो अभ्यास करप जाता. मानसशास्त्रीय पद्दतीचेर वेगवेगळ्या जाणकारांनी आपले विचार उक्तायल्यात. ह्या पद्दतीचो अभ्यास करतना सिगमंड फ्रॉयड ह्या जाणकाराचो उल्लेख केल्या शिवाय ही पद्दत फुडे वरपाक जायना.

तें म्हणटात "human behaviour is influenced by unconscious memories, thoughts and urges. This theory also proposes that the psyche comprises three aspects: the id, ego and superego. The id is entirely unconscious, while the ego operates in the conscious mind. The superego operates both unconsciously and consciously." म्हणल्यार ह्या सिध्दांताक मनोचिकित्सक सिध्दांत म्हणटात. ह्या सिध्दांतान मनशाच्या मनाच्या तीन भागाचो अभ्यास केला. इदम, अहम आनी अतिअहम. तांच्या मता प्रमाण एकांदो मनीस कसो वागता हे ह्या तीनूय भागांचेर आदारून आसता. मनशाच्या मनाचेर ह्या तीनूय भागाचे आपले खाशेलपण आसा. जेन्ना हे तीनूय भाग एकठाय येवन एकामेकांक जुळटात तेन्ना मनशाच्या मनाचेर मोठो प्रभाव जाता. होच मानसशास्त्रीय पद्दतीचो विचार फुडे व्हरतना ह्या प्रकरणात मानसशास्त्र आनी ताच्या वेचीक फाट्याटो तोडे भितर अभ्यास जातलो.

2.1 मानसशास्त्राचें स्वरूप

“अन्य सभी विज्ञानों की भाँति मनोविज्ञान का जन्म भी हमारे पूर्वजों की जिज्ञासा में हुआ है, अपने सम्मुख प्रस्तुत जगत के स्वरूप के संबंद में आदिम मानव ने जो जिज्ञासाएँ की, अंततः उन्हीं से ज्योतिष, भौतिकी और जीवनशास्त्र जैसे विज्ञानों की उत्पत्ति हुई है”¹ अशें सोनिया सिरसाट म्हणटा. सुरवातेच्या काळात मानसशास्त्र हें फकत आत्मो, मन आनी चैतन्य हांचे शास्त्र म्हण ताका पळयताले. पूण ह्या तिनूय गजालींचो वस्तुनिष्ठ स्वभाव नाशिल्यान त्यो विचारसरणी चड जगपाक शकल्यो नात. मानसशास्त्र मनशाच्या जिणेकडेन संबंदीत आशिल्या दर एका समस्याचो अभ्यास करुन ताचो उपाय काडटा.

रेश्मा खोलकार बरयता “अभ्यंकर आनी बोरुडे हांणी मानसशास्त्राचे स्वरूप, व्याप्ति आनी अभ्यासपद्धती ह्या लेखांत मानसशास्त्राचीं पांच उद्दिष्टां मांडल्यांत – वर्णन, स्पष्टीकरण, पूर्वकथन, नियंत्रण आनी जीण सुदारप”¹. ह्या पांचूय उद्दिष्टांचे स्पष्टीकरण मांडटना तांचो संबंद मनशांकडेन कसो जुडला ते सिध्द जाता. वर्णनात साकशात मनशाक आमच्या दोळ्यां मुखार हाडप गरजेचे आसता. ताचे कडेन उलोवप, ताचे हांवभाव पारखप, ताची वागणूक बारीकसाणेन पळोवप, फुडल्या मनशाकडेन ताचो संपर्क कसो जाता हाचेर नदर बोवडावप म्हणजे एकंदरीत त्या मनशाचे पुराय निरीकक्षण करप गरजेचे आसता. एक मनीस जसो फुडले परिस्थितींत वागता तसो दुसरो मनीस वागचो ना. दर एका मनशाची आपली भावनां व्यक्त करपाची पद्दत वेगळी आसता. एका मनशाचे रागाचेर नियंत्रण आसता जाल्यार फुडल्या मनशाचेय तशेंच आसतले अशें आमच्यानी म्हणू येना. तो गडये रागान दुसऱ्या मनशाचेर टापट फुलोव शकता. वा स्वताक करपाक शकता. जेन्ना मरण घरांत आसता तेन्ना चडश्या लोखांच्या दोळ्यांत दुःख आसता. पूण समाजात असलेय लोक आसात जांच्या

दोळ्यांत मेल्या मडयाक पळोवन दुःख येना. अशें तरेन दर एका मनशाची वागणूक आनी भावनां परिस्थिती प्रमाण उत्पन्न जाल्ली दिसतात.

एका जाणकाराच्या मतान “व्यक्तीची पारख केले उपरांत तिचें मापन करप गरजेचें आसता. मानसशास्त्रज्ञ जेन्ना व्यक्तीचें मापन करता तेन्नाच ताका प्रतिक्रिया कळपाक सोपें जाता”⁴. देखीक माजर आनी हुंदीर. हुंदीर नदरेक सापडटच ताका मागपाक ताच्या फाटल्यान धांवपी माजर. हातूंत हुंदीर नदरेक सापडप हे ‘उद्दिष्ट’ आनी ताच्या फाटल्यान माजराचे धांवप ही ‘प्रतिक्रिया’ ह्या देखींतल्यान मानसशास्त्रज्ञाचे मुखेल काम म्हणल्यार ह्या स्थितीत माजर आनी हुंदरा मदी आयिल्लो संबंद कितलो मेरेन विश्वास दवरपा सारको आसा तशेंच व्यक्तीन तशी वागणूक दाखोवपा फाटले कारण सोडून काडप हे मानसशास्त्रज्ञाचे काम आसता.

दुसरें उद्दिष्ट स्पष्टीकरण. स्पष्टीकरण करतना मानसशास्त्रज्ञान पारदर्शक रावचे पडटा. ताणे एकल्याचोच विचार करीनासतना सगळ्या नदरेंतल्यान अभ्यास करून स्पष्टीकरण दिवचे पडटा. देखीक चलो आनी चलयेचे मोगाचे नातें. चलो जरीय चलयेक सोडून दिता जाल्यार त्या चल्यान ते चलयेक कित्याक सोडली हे सोदपाचे कारण म्हणल्यार तांचो मोगाचो संबंद कित्याक लागून तुटलो हाचे कारण स्पष्ट करप. तांच्या आवय बापायची कसली आळकड आशिल्ली काय? चल्याचो दुसऱ्या चलयेचेर मोग आसलो? वा तीं चली गरीब म्हण ताणे ताका सोडले काय? वा जातीचो प्रस्न मदी आयलो? अशें जायती कारणां नदरे मुखार येतात. हातूंत भितर मानसशास्त्रज्ञाचे काम तांची वागणूक कशी घडटा हाची तपासणी करप आसता. ताणे भावूख जायनासतना, ना म्हण कोणा एकट्याचो पाखो घेनासतना समान रावन बारीकसाणेन अभ्यास करून आपलो निर्णय दिवचो पडटा.

तिसरे पूर्वकथन. हातूंत जी गजाल घडील्ली आसा वा जी मुखार घडटली ताचेर आपले तर्क माडप वा बेसटोच एक अदमास लावप. हातूंत भूतकाळ आनी ब्रविश्य काळाच्या घडणूकांचो मेळ आसता. पूण अशा गजालींक कसलोच पुरावो वा फाटभूय नासता. “मानसशास्त्रज्ञाच्या मता प्रमाण जेन्ना आमी कसलेय घडणुकेंत वा परिस्थितींत वागतात तेन्ना अशें वागणुके फाटल्यान जायतीं कारणां आसूं येतात. देखून मानसशास्त्रज्ञ उद्दिपका खातीर थारावीक प्रतिक्रिया घडटलीच हाचे पासत परिवर्त्याचो सोद घेता. परिवर्त्य म्हणल्यार अशी घडणूक वा अवस्था जाचें मोल बदलूं येता”⁵.

चवथे उद्दिष्ट नियंत्रण वा ताबो. मानसशास्त्रीय पद्दतीच्या अभ्यासात हे सामकें मुखेल उद्दिष्ट अशें म्हणू येता. स्वामी विवेकानंद सांगतात “The mind uncontrolled and unguided will dray us down, for ever – rend us, kill us; and the mind controlled and guided will save us, free us. So it must be controlled, and psychology teaches us how to do it ”⁶. मनशान जरीय आपल्या मनाचेर ताबो दवरलो जाल्यार ताज्यान केदेंय व्हडले काम करू येता. नकारात्मकता ताच्या भितरली पयसावन वता. मानसशास्त्रज्ञी मनशाक बरे तरेन मार्गदर्शन दीता. जरी मनीस वायट मार्गार चलपाक लागला जाल्यार तो ताका बरी वाट दाकोवपाचे काम करता. जेन्ना मनीस वायट तरेचे नशा करपाक लागता देखीक ‘drugs’, सोरो घेतात तेन्ना ताचो परिणाम मनशाच्या मनाचेर कसो जाता हाचो अभ्यास मानसशास्त्रज्ञी करतात. तसोच तांका सल्लागार म्हणून काम करपी मनशाचोय आदार घेवचो पडटा. मनशाचो स्वताचेर ताबो उरना. मनशान जरी आपल्या मनाचेर ताबो दवरलो जाल्यार वायट वियसना ताचेर हावी जावपाक पावनात.

पाचवे आनी निमणे उद्दिष्ट म्हणल्यार जीण सुदारप. मनशाचो जल्म ते मरण मेरेन ताच्या जिवीतात बरे वायट प्रसंग येत रावतात. ही मनशाची एक जिवीत चक्र अशें

आमच्यानी म्हणू येता. बदलत्या समाजांत आयज मनशाची जिण खूब बदलपाक लागल्या. ताका दुयेसां रकडीच लागतात. स्वता खातीर वेळ काडप, घरच्या मनशां वांगडा वेळ सारप हे आतांच्या वेगान फुडें वचपी जीवनान मेळपाक भै कठीण काम. देखीक घेवचे जाल्यार मनशाची आर्थीक परिस्थिती, मनशाकडल्यान संबंद तुटील्यान एकटुकेपणात रावप. ह्या सगळ्या करणांक लागून मनशाचेर ताण येता. केन्ना - केन्ना वायट निरणय घेवन आपल्याचेच आयुशाची वाट लावन उडयता. असल्या गजालींचो फुडो करपाक मनशाक मानसशास्त्रज्ञाचो आदार घेवचो पडटा. “समाजांत मानसीक ताण विकारांत परिवर्तीत जायत जाल्यार लोक रोखडेच व्यक्तीक नांवां दवरून मेकळे जातात”⁷. पुण अशें करीनासतना त्या व्यक्तीक आपल्या घरच्यांचो आदार मेळप आनी फावो जाल्यार वेळ इबाडीनासतना ताका बऱ्या मानसशास्त्रज्ञ कडेन वरून ताचो उपचार सुरू करप गरजेचे आसता. हीच एक मनीसपणाची वागणूक आसता. हातूंतल्यान मनशाची जिणूय सुदरपाक शकता.

2.2 मानसशास्त्राच्यो व्याख्या

मानसशास्त्र ही संकल्पना भारतात पयलेच फावट 1906 वर्सा कलकत्ता वद्यापीठात सुरू जाली. “मानसशास्त्र हे उतर भारतात तयार करतना ते संस्कृत भाशेतल्यान तयार जाला आसूक जाय अशें कांय जाणकारांचे मत आसा”⁸. कांय जाण ताका भारतीय मानसशास्त्र अशेंय म्हणटात. 20 व्या शेंकड्याच्या सुरवातेक खुबशे जाणकार भारतीय मानसशास्त्र होच शब्द वापरताले. आयजपासून भारतीय मानसशास्त्र ह्या शब्दाचो वापर पयली खंयच्या जाणकारान केलो हाचो सोद लावपाक मेळणा. “पूण ही संज्ञा स्वामी विवेकानंदा हाणें 1900 वर्सा अमेरिकेंतल्या ताच्या व्याख्यानांत स्पश्टपणान वापरिल्ली आमकां दिसता”⁹. ताणे आपल्या बाशणां वरवी भारतीय मानसशास्त्र आनी पीश्वत्य मानसशास्त्र हांच्या मदलो फरक स्पश्ट करतना प्रेक्षकांचे लक्ष ओडून घेतलां. “उपरांत श्री

औरबिंदो हाणे ही संज्ञा आपणाल्या 'Essays on education' ह्या ग्रंथांत 1910 वर्सा वापरली¹⁰. खंयच्याय मनशाचे मन समजून घेवप, ताच्या मनांत किते चल्ला, तो आता कसो वागपाक शकता ह्या गजालीचो अदमास लावप तशेंच त्यो समजून घेवप खुब कठीण. पूण कांय शास्त्रीय जाणकारांनी फुडे सरून मानसशास्त्राचो अभ्यास करतना मनशाच्या मनाचो अदमास घेवपाचो यत्न केला.

मोर्गन, किंग, व्हीयस्ज आनी स्कॉप्लेर हांच्या मता प्रमाण: "मानसशास्त्र हें मनीस आनी प्राणी हांचे वागणुकेचें शास्त्र. तातूंत मनशाच्यो समस्या सोडोवपा पासत केल्ल्या शास्त्राच्या उपयोजनांचो आसपाव जाता"¹¹. जैन मानसशास्त्राची व्याख्या करतना बरयतात, "मानसशास्त्र म्हणल्यार मनशाच्या आनी जनावरांच्या मनाचो अभ्यास. हालींसराक जनावरांचें मानसशास्त्र हो एक वेगळो विशय तयार जाला. तातूंत मानसीक तांकीचो आनी भावनेचोय अभ्यास करतात"¹². ह्या शास्त्रीय जाणकाराच्या व्याख्यानांत दोन गजाली समान आसात त्यो म्हणल्यार मनीस आनी जनावरां. ह्या जाणकारांनी मानसशास्त्रीय पद्दतीचो अभ्यास करतना मनीस आनी जनावरांच्या वागणुकेचेर आनी तांच्या मनाचेर चड लक्ष दिला.

कांय जाणकारानी मानसशास्त्राक विज्ञानाचेय रूप दिला. मोर्गन आनी रिचर्ड बरयतात "मानसशास्त्र म्हणल्यार मनशाच्या आनी जनावरांचे वागणुकेचो विज्ञानीक अभ्यास"¹³. गॅन आनी एडवीन बरयतात "मानसशास्त्राची सुरवात वागणुकेची पळोवणी करून जाता. मानसशास्त्र म्हणल्यार सामान्य गिन्यान, म्हणल्यार सामान्य पळोवणी"¹⁴. अल्टमायर आनी मेयर बरयतात "मानसशास्त्रात जायती खाशेलपणा आसात. प्रत्येक खाशेलपण आपल्या जाग्यार गिन्यानांचो भांडार मांडटा आनी तें मनशाच्यो दिसपद्दत्यो आडखळी सोडोवपाक वापरांत हाडटात"¹⁵.

मानसशास्त्रा विशी ह्या जाणकारांनी आपल्यो व्याख्या माणून फकत मनशाचोच न्हय तर जनावरांच्या मनाचो आनी वागणूकेचो अभ्यास करपाक कठीण काम न्हय हे सिध्द केला. ह्यो सगळ्यो व्याख्या वाचतना अशें दिसता. मानसशास्त्र म्हणल्यार मनीस आनी प्राणी हांच्या अभ्यासाचे शास्त्र. मनशाचे मन खुब चंचल आसता. ते एका जाग्यार केन्नाच तीर रावना. मनीस दर वेळार कसलो ना कसलो विचार करीत आसता. एकटुकयेपणात लेगीत ताच्या मनाक शांती आसना. देखुन इंग्लीश भाशेंत म्हणटात की, 'empty mind is a devils workshop'. मनीस न्हिदता तेन्ना सुध्दा ताचे मन विचारानी गुंतिल्ले आसता. मनशाच्या मनाचे नियंत्रण दवरपाचे काम समाज करता. समाजांतल्या चालीरिती प्रमाण मनीस वागता आनी देखुनुच मनशांची वागणूक स्थीर उरता. मनशाचे मन जर स्थीर आसत जाल्यार ताच्यान केद्याय वड गजालीचो सहजपणान फुडो करू येता. असो निश्कर्श वयर दिल्ल्या जाणकारांच्या व्याख्यांतल्यान काडूं येता.

2.3 मानसशास्त्री संकल्पना

मानसशास्त्रांत मनशाच्या वागणूकेचो आनी मानसीक प्रक्रियांचो शास्त्रीय अभ्यास करतात. वागणूक म्हळ्यार उलोवप, चलप, तोंडावयले हाव भाव पळोवप आदी. सगळ्यो भायल्यो गजाली वा मनशान व्यक्त केल्लीं वृत्ती आनी प्रतिक्रिया तपासप. मानसीक प्रक्रिया म्हळ्यार विचार, भावनां, मनशाची याद दवरपाची शक्त आदी. मानसीक स्वभावाच्या सगळ्या तरांच्या अंगातल्यान मनाची तपासणी जाता. अमरीश सिन्हा ह्या अभ्यासकान आपल्या म्हाप्रबंधिकेंत अशें मणला "मनुष्य सामाजिक प्राणी होने के साथ - साथ संवेदनशील प्राणी है" ¹⁶. म्हणजे मनीस हो समाजीक प्राणी आसता तसोच संवेदनशील प्राणीय आसता. मानसशास्त्र ह्या संपत्पनेचो अभ्यास करतना चार्लस डार्विन ह्या जाणकाराचो मुजरत उल्लेख करचो पडटा. चार्लस डार्विनान, मनीस हो

माकडा पासून जल्मला असो सिध्दांत माडला. ह्या सिध्दांताचेर म्हायती एकठांय करप, प्रयोग करप, आदी गजाली ताणे देखीसयत माणील्यो आसात.

देखीक “इकॉलॉजी, भूंयगर्भशास्त्र, मानववंशशास्त्र, प्राणीशास्त्र हांच्या मळांचे व्हड कार्य केल्ल्यान ते भोव फामाद आशिल्ले”¹⁷. जेन्ना चार्लस डार्वीन ह्या जाणकारान मनशाचेर अभ्यास करपाक सुरवात केली तेन्ना ताका कळून आयले की हो प्रयोग जनावरांचेर करू येता आनी तांच्यांतल्यान संशोधनाचो विचार फुडें वरू येता हे सगळ्यांक मान्य जाले. मनशाच्या हाव भावाचो अभ्यास करतना ताची वागणूक गरजेची आसता. तेच तरेन जनावरांचो वा खयच्याय प्राण्यांचो अभ्यास करतना तांचेय वागणूकेचो अभ्यास करप गरजेचे अशी ही एक शास्त्रीय पद्दत म्हण जाणकारांचे मत.

“1879 ह्या वर्सा शास्त्रीय पद्दतीन मन आनी वागणूक हांचो अभ्यास करपा खातीर लिपझिंगाक मानसशास्त्राची पयली शाळा उगडली आनी उपरांत कांय वर्सांनी विद्यापीठ आनी प्रयोगशाळा सुरू जाल्यो”¹⁸. मानसशास्त्र ही अभ्यास शाखा समजून घेतना ती मनशाच्या मेंदवाचो, काळजाचो, आत्म्याचो अभ्यास करपी पद्दत नासून ती मनशाच्या मनाचोच अभ्यास करपी पद्दत अशें म्हणू येता. स्वामी विवेकानंद म्हणटात “मन म्हणल्यार कसलोय पदार्थ न्हय तर कुडींत आसपी एक अतिसूक्ष्म असो भाग”²¹.

तशेंच रेने डिसकारटीस ‘Rene Descartes’ हे फ्रेंच तत्वगिन्यानी मेहणटात “The nature of mind and body are completely different from one another and each could exist by itself”¹⁹. अशे तरेन मनशाच्या मनाचो सोंद घेवपी ही एक प्रक्रिया. मानसशास्त्रा वरवीं तयार जाल्यो अनेक गजाली आयच्या काळांत समाजांत आनी मनशाच्या जिणेत खूबशे बदल घडत रावतात. ह्याच बदलत्या समाज जिवनाक लागून मनशाचो मानसीक ताण वाडत वचपाक लागला. सिगमंड फ्रॉयड ह्या जाणकाराक

मानसशास्त्राचे जनक म्हणू नामना मेळया. ताणी मनशाच्या मनाचो आनी वागणूकेचो तीन भागानी अभ्यास केला. 'Id' इड, 'ego' अहम, आनी 'superego' अतिअहम.

"The id is entirely unconscious, while the ego operates in the conscious mind. The superego operates both unconsciously and consciously"²⁰ अशें सिगमंड फ्रॉयडाचे मत आसा. म्हणल्यार इड हो पुरायपणान 'अज्ञात' आसता जाल्यार अहम 'सावध' मनान काम करता. जो अतिअहम भाग आसता तो दोनुय 'अज्ञात' आनी 'सावध' मनान काम करता. खुबश्या मानसशास्त्र्यानी, जाणकारानी मानसशास्त्र हे संकल्पनेचेर आपले विचार माडटाना मनशाचे मन आनी वागणूक ह्या दोन भागांचेर चड लक्ष दिल्लें दिसून येता. मनशाच्या मनान जे तरेन विचार गुवपाक लागतात ताचेर आदारीत तांची वागणूक आसता. अच्युक गोडबोले बरयतात "मानसशास्त्र मुळांत शास्त्र वा विज्ञान न्हय कारण मनशाच्या मेंदवा विशीं अभ्यास करूं येता. पूण दिश्टी पडनाशिल्ल्या अमूर्त गूढ मनाचो अभ्यास कसो करूं येता "²².

2.4 मानसशास्त्री फाटभूंय

'मानसशास्त्रीय पद्दत ही एक वेगळी शाखा म्हण नेमणूक जावंक नाशिल्ली. पूण उपरांतच्या काळांत, 1800 दक्षकांत ग्रीक शारांत 17 व्या शेकड्यांत फ्रेंच तत्वगिन्यानी रॅने डॅसकारटीस 'Rene Descartes' ह्या जाणकारान ड्युलिजम 'dualism' ही संकल्पना तयार केली. ह्या संकल्पनेच्या आदारान अशें मत तयार जाले, मनशाचे मन आनी कूड ह्या दोनुय भागांचो संबंद मनशाच्या अणभवाचेर आदारीत आसता. मानसशास्त्रीय पद्दतींचो पयलो सोद लायलो तो जर्मन मानसशास्त्रीय जाणकार, विल्यम वॉडट 'Wilhelm wundt'. शरीरक्रियाविज्ञानीक आनी मानसशास्त्रज्ञ हाचे भायर ते, प्रायोगीक मानसशास्त्र हाचे संस्थापक म्हण तांकां नामना लाबल्या.

“मानसशास्त्रीय चळवळ, भूलन्हिदेच्या ‘hypnotism’ प्रयोगावरवी ह्या मळार सुरवात जाली. 1778 वर्सा पुयसेगूर, आबे द फारिय, जेम्स ब्रेयड हाणी केल्ल्या अभ्यासावरवीं नामनेचो फ्रांसाचो वैज शारको आनी बर्नहेम हाणी आर्विल्ल्या मानसोपचाराक दिका दिली”²³. तांचे शिश्य सिगमंड फ्रॉयड हाका आर्विल्ल्या मानसशास्त्राचे जनक मानतात. आर्विल्ल्या काळार आमकां मानसशास्त्रीय पद्दतीची चार तरानी वाटणी केल्ली दिसून येता. पयली मानसशास्त्रीय आनी जीवशास्त्रीय, मनशाची जीवशास्त्रीय, मानसशास्त्रीय आनी समाजशास्त्रीय म्हायती मानसशास्त्रीय पद्दतीक गरजेची आसता. दुसरी मनोविश्लेशणात्मक, कांय मानसशास्त्रीय जाणकार, फ्रॉयड, युंग, अँडलर, एरिकसन, हॉर्नी हांणी ह्या मळार मोलादीक वावर केला. “मनाची रचणूक, कार्य विशमता, विकृती आनी उपचार पद्दत हे संबंदी तांणी सिध्दांत मांडले”²⁴. आपले सिध्दांत मांडटाणा ताणीं कांय देखी दिल्यात. मनीस जल्माक येवचे पयली तो फकत एक मासाचो गुळो आशिल्लो एक जीव अस्तुरेच्या पोटांत आसता. दर एका पांवड्यार ताचो विकास जाता. तो शिकता. ताका कांय अळखळीचो फुडो करचो पडटा. कांय फावटी ह्यो आळखडी अश्योंच उरल्यो जाल्यार ताची मानसीक वृत्ती कशी मूळ धरता तें तांणी आपणाल्या सिध्दांतान मांडला.

तीसरी व्यक्ति – व्यक्तिमदले संबंद. हेरी स्टॅक सालिवान ह्या जाणकारान भुरगे आनी ताचो आवय – बापूय आनी हेर संबंदित व्यक्ति हांचेमदी आशिल्ल्या व्यक्तिक संबंदाक, घडणुकांक आनी मानसोपचाराक मुखेल सुवात दिल्या. चोवती मनो शारिरीक वैजकीशास्त्र. जेन्ना मनशाचेर ताण येता तेन्ना ताचे कुडीचेर जायते परिणाम जातात. देखीक: चड राग येवप, भंय दिसप, हार्ट अँटेक, पोटखणे, अर्धशीशी, मोटसाण येवप आनी अशी जायती दुयेसां जावन मनशाची भलायकी इबाडटा. वातावरणात शक्य ते बदल घडोवन हाडप, भलायकी सुदारप गरजेचे जावन उरता. ज्या वेळार मनशाचेर दुःख,

संकशटां आयल्यात आनी मनीस निशेल्लो आसता त्या - त्या वेळार सादी दुयेसां लेगीत ताच्या कुडीचेर हावी जांवक पावतात. देखीक: सादो जोर येवप, आगान तरतरो येवप आदी.हें आर्विल्ल्या संशोधनांतल्यान कळ्ळां. "भारतीय मानसशास्त्रा प्रमाण मनशाची तीन तरांनी पारख करतात. श्रवण, मनन आनी निदिद्यासन"²⁵ अशें एका जाणकाराचे मत आसा. श्रवण म्हणल्यार आयकप. वेदीक काळात हाचो अर्थ शिक्षका कडेन संबंदीत आशिल्लो. जाल्यार जसो - जसो ताचो विकास जायत घेलो तसो ताचो अर्थ बदलपाक लागलो. शिक्षका वरवी ज्या सत्य घडणूकाचे गिन्यान मेळटा ताची तुळा शिकपा कडेन जाली. हे पुराय प्रक्रियेत मनीस आपल्या मेंदवाचो वापर करता. मनन म्हणल्यार कारणां दिवप. मनीस जेन्ना आपल्या मेंदवाचो परिपूर्ण वापर करता तेन्ना ताची विचार शक्ती वाडटा. ताचो मानसीक विकास जाता. मनीस आपले विचार दुसऱ्या मेरेन पावोपाक शकता. हातूंत मनशाचो अणभव हो म्हत्वाचो भाग आसता.

निदिद्यासन हातूंत मनीस ज्यो गजाली आपल्याक कळटात त्यो फुडे वरता आनी त्या - त्या गजालीचेर आपले लक्ष केंद्रीत करपाक पावता. रेश्मा खोलकार हीणे मानसशास्त्र पद्दतीचो अभ्यास करतना आपल्या म्हाप्रबंधिकेंत अशें विचार मांडल्यात "भारतीय आनी पाश्चात्य मानसशास्त्रांत मनशाची पारख करपाचो मुखेल फरक आसा."²⁶ जे भारतीय मानसशास्त्रीय जाणकार आसतात ते मनशाच्या अणभवाचेर ताचो अभ्यास करतात. जाल्यार पाश्चात्य मानसशास्त्रांत मनशाची वागणूक वस्तुनिष्ठ नदरेंतल्यान तपासप जाता. जाल्यार आनीक एक जाणकार म्हणटा "भगवदगितेच्या मता प्रमाण कर्म योग हो सगळ्यांत श्रेश्ठ मानतात. हातूंतल्यान स्वताची जाणीव जाता. तशेंच ज्ञानांतल्यान आनी ध्यानांतल्यान मनाची शांती मेळटा "²⁷. ह्या वाक्या वयल्यान अशें सिध्द जाता की मनशाच्या मनाचो तसोच शारीरीक संबंद शास्त्रय आनी धर्माक ग्रंथांतल्यान जुळुन आयिल्लो आसा. भारतीय मानसशास्त्रांची तुळा आधुनीक मानसशास्त्रा कडेन केल्यार

आमकां एक गजालीची नोंद जाता ती म्हणल्यार मनीस जीतलो सत्य उलयता, एकटुक्यापणान ध्यानान बसता, देवाची आरादना करता हातूंतल्यान मनशाची मानसीक स्थिती आनी आरोग्य बरें उरता.

2.5 मानसशास्त्राचे फांटे

अधुनिक काळार मानसशास्त्र हे व्यक्तिी खूब गरजेचे तारता आनी काळाची गरज जावन पडील्यान तातूंत नव्या फांट्यांचो जल्म जाला आनी आजूनय जायत आसा. ह्या शास्त्राचेर आदारीत आनी लेखक गजानन जोग हांच्या कथेंतल्या पात्रांक लागू जावपी कांय फांटे म्हणल्यार कुटुंबीक मानसशास्त्र, आरोग्य मानसशास्त्र, बायलांचें मानसशास्त्र, दादल्यांचे मानसशास्त्र, आनी उदासपण. कुटुंबीक मानसशास्त्र म्हणल्यार “Family isn’t defined only by last names or by blood; it’s defined by commitment and by love.”²⁸. मनशाक समाजात एकटेपणान जगप खूब कठीण. कुटुंब हो ताच्या जीवनाचो म्हत्वाचो भाग. जो मनीस एकटेपणान आपली जीवन जगता ताचे मन सदाच चंचल आसता. ताच्या सागाता कोण वेळ सारपी नाशिल्ल्यान ताच्या मनांत सदाच कसले ना कसले प्रस्न गुवत आसतात. कुटुंब म्हणल्यार आवय बापुय, भाव बयण आनी हेर घरांत रावपी लोकांचो एकामेका कडेन आशिल्ले नातें वा संबंद.

आरोग्य मानसशास्त्र म्हणल्यार “Health psychology examines how biological, social and psychological factors influence health and illness. Health psychologists use psychological science to promote health, prevent illness and improve health care systems”²⁹. ह्या फांट्याच्या आदारान मानसशास्त्रज्ञ मनीस आनी ताच्या भलायकेचेर परिणाम दिवपी घटकांचो अभ्यास करता. मनशाची भलायकी बरी उरल्यार ताचे मन हेर कामाचेर

लागता. पूण ताची भलायकीच इबाडली जाल्यार, काम करपी मनशाक कामाच्या सुवातेर आळकडी येतात, घराकडेन सुख – शांती इबाडटा, भुरगो शिकपी आसता जाल्यार शिक्षणाचेर ताचे मान उरना. “बी आर जोशी बरयतात: ह्या शास्त्रात कूडींत जावपी दुयेंसांचो सुरवातीक कसो परिणाम जाता, त्या दुयेंसाचेर कशे तरेन आळाबंद घालू येता, तशेंच दुयेंसांतल्यान बरे जावपा पासत कसले उपाय करूंक जाय ह्या सगळ्या गजालींचो अभ्यास मानसशास्त्रज्ञ करतात”³⁰. मुखेलपणान ह्या फाट्याचो मुखेल उद्देश म्हणल्यार मानसीक आनी कुडीचो संबंद एकामेका कडेन कसो जुडील्लो आसता तशेंच ते एकामेकाचेर निंबून आसतात ताचो अभ्यास ह्या आरोग्य क्षेत्रांत जाता.

मानसशास्त्रज्ञानी केल्या अभ्यासाची एक देख “They may help people to lose weight or stop smoking. Health psychologists also use their skills to try to improve the healthcare system. For example, they may advise doctors about better ways to communicate with their patients”³¹. मनशाक आमुख दुयेंस कित्या खातीर लागता आनी तो ते कित्याक सोडपाक शकना वा मनीस असो कित्याक वागता हाचे फाटली कारणा सोदपाचे काम मानसशास्त्रज्ञाचे आसता. बायलांचें मानसशास्त्र “The psychology of women is influenced by genetics, culture, experiences and gender roles. Understanding this is crucial for mental health support”³². भुरगेपणातल्यानूच चलो आनी चली हांका दोगांयकुय वेगळो उपचार मेळत आयला. घरांत आसल्यार घरच्या कडल्यान, बायर घेल्यार समाजाकडल्यान, शाळेंत शिकता आसत जाल्यार शिक्षक, विद्यार्थी आनी इश्टाकडल्यान. जशी चल्या भुरग्याक मेकळेक आसता तशी चलयेक खुब कमी प्रमाणात मेळटा. हालींच्या काळार समाजाची

मानसीकता बदल्या अशें आमी कितलेय म्हणले जाल्यार सुद्धा आजूनय कांय कुटुंबानी चली भुरग्याक सात वरां जाल्या नंतर घरातल्यान पाय बायर गालपाक मेळणा. भुरगेपणातल्यानूच तीचे मानसीक शोक्षण जाता.

बाल मानसशास्त्र 'Prinstein' आनी 'Robert' हांच्या मता प्रमाण "Child psychology is a speciality within the field of psychology, with a focus on conducting research on children's and adolescents mental health and providing assessment and therapy services to these populations"³³. बाल मानसशास्त्रात मानसशास्त्रज्ञी भुरग्याच्या वागणूकेची नोंद घेतात. भुरगो आपल्या आवय बापायकडेन कशें वागता, समाजीक घटकांचो ताचेर कसो परिणाम जाता, घरचे वातावरण, इश्ट मित्रांचो सागात भुरग्यांचेर नकारात्मक वा सकारात्मक प्रभाव गालतात हाचो अभ्यास मानसशास्त्रज्ञ करतात. दादल्यांचे मानसशास्त्र दादल्यांचे मानसशास्त्र ह्या फाट्यांत दादलें आनी पुरुशत्व हांचे मदलो मानसशास्त्रीय संबंद कसो मुखार वता ताची म्हायती 'Psychology of Men and Masculinities' ह्या पुस्तकांत आसपावीत जाल्या. "This discipline is defined broadly as the study of how boy's and men's lives are connected to both gender and sex as well as the cultural and individual meanings associated with boys and men. The field encompasses the social construction of gender, sex differences and similarities and biological processes"³⁴. म्हणल्यार ह्या शास्त्रात मानसशास्त्रज्ञी जेन्ना अभ्यास करतात तेन्ना ते चलो आनी दादल्यांच्या जिवाचो संबंद लिंगीक, समाजीक आनी व्यक्तीगत अर्था कडेन जोडून करतात. ह्या क्षेत्रात मुखेलपणात दादलो आनी चलो हांचेर समाजाचो

पळोवपाचो द्रष्टीकोन, देखीक लिंगीक ब्रेद, समानतायो आनी जैविक प्रक्रियांचो आस्पाव हांचेर बर दितात.

दादल्यां भितर आमकां 'superiority complex' पळोवपाक मेळटा. ही संकल्पना 'Alfred Adler' ह्या मानसशास्त्रज्ञान आपल्या व्यक्तीगत मानसशास्त्र ह्या सिध्दांता वरवी पयली अस्तीत्वाक हाडली. "He defined superiority complexes as a reaction to a deep feeling of inferiority"³⁵. ह्या सिध्दांता वरवी ते सागूक सोदतात की एकांदो व्यक्ती आपल्याक दुसऱ्या परस श्रेश्ठ समजतात आनी दुसऱ्याक आपल्या परस कमी लेखतात. हेर मानसशास्त्रज्ञांच्या म्हण्ट्या प्रमाण ज्या व्यक्तीक 'superiority complex' आसता तांकां सदाच उणो आत्मविस्वास आसताच अशें ना. ताणी आपल्या जिवीतात जरी हेर व्यक्ती परस उणी सफलता प्राप्त केली आसता तरी तें आपल्याक हेरा परस प्रतिष्ठीत समजतात. सल्लो दिवपी मानसशास्त्रज्ञ सल्लो दिवपी मानसशास्त्रज्ञी आनी मानसशास्त्रज्ञ हांचे मदी फरक आसता. "Psychologists have special training in diagnosis and assessment, and they tend to support people with more severe mental health problems, says Dr Tristan Snell. जाल्यार "Counsellors adopt a more person centred approach, says Dr Tristan Snell"³⁶. मानसशास्त्रज्ञ हो प्रशिक्षण घेतिल्लो व्यक्ती आसता. मनशाची भावनां, मनशाक ताण केन्ना आनी कशें घेता, मनीस केन्ना आनी खयच्या वेळार चड हुस्क्यान बरील्लो आसता हाचे न्यान सल्लो दिवपी मानसशास्त्रज्ञ परस मानसशास्त्रज्ञाक चड आसाता. कारण ताणे त्या क्षेत्रांत खोल अभ्यास केल्लो आसता. सल्लो दिवपी मानसशास्त्रज्ञी फुडल्या मनशाचे त्रास, ताका जिवीतात आयिल्ल्यो आडकळी आयकुन घेता आनी पयली फुडल्या मनशाचे मत जाणून घेता. उपरांतुच तो ताका मार्गदर्शन दिता.

2.6 मानसशास्त्र आनी समाजाचो परस्पर संबंद

समाज आनी मानसशास्त्र ही दोनूय शास्त्रा एकामेका कडेन जुडील्ली आसात. जसो मानसशास्त्रांत मनशाच्या वागणूकेचो अभ्यास जाता तसोच समाजशास्त्रांत लेगीत मनशाच्या वागणूकेचो अभ्यास जाता. पूण समाजशास्त्राचे अभ्यासक ताचेकडेन वेगवेगळ्या नदरेन पळयतात. समाजशास्त्रांत समाजीक संस्था, गट, संस्कृताय हांचो आस्पाव करून समाजाचो आनी समाजीक संवादांचेर अभ्यास करपाचेर भर दितात. ह्या घटकांचो व्यक्तीच्या वागणूकेचेर आनी समाजीक प्रवाहाचेर कसो परिणाम जाता हाचो अभ्यास जाता. जाल्यार मानसशास्त्रांत मनशाच्या मनाच्या आनी वागणूकेचो व्यक्तीगत पांवड्यार अभ्यास करपाचेर भर दितात.

तातूंत संज्ञानात्मक प्रक्रिया, भावनां आनी मानसीक भलायकी हांचो आस्पाव जाता. समाजशास्त्रांत समाज व्यक्तिक कसो आकार दिता हाचेर लक्ष केंद्रीत करतात जाल्यार मानसशास्त्रांत व्यक्ती समाजाक कसो आकार दिता हाची तपासणी करता. ह्या दोनूय क्षेत्रां मदी मतभेद आसून लेगीत ती एकामेका कडेन संबंदीत आसात. कारण समाजीक घटकांक लागून व्यक्तीचेर मानसशास्त्रीय नदरेंतल्यान म्हत्वाचो परिणाम जावंक शकता आनी दर एका मनशाच्या वागणूकेक लागून समाजात व्हड नमुन्यांचे योगदान दिवंक शकता.

संदर्भावळ :

1. <https://www.verywellmind.com/freudian-theory-2795845#:~:text=In%20simple%20terms%2C%20Sigmund%20Freud's,operates%20in%20the%20conscious%20mind.>

2. सिरसाट, सोनिया. राजेन्द्रयादव के कथा साहित्य का मनोविश्लेषणत्मक अध्ययन (हिंदी p.hd) , 2.11 मनोविज्ञान का स्वरूप, गोवा विश्वविद्यालय, तालेगांव, पंजिम – गोवा, 2001.
3. खोलकार, अमित, रेश्मा. दामोदर मावजो हांच्या कथांतल्या पात्रांचो मानसशास्त्रीय नदरेंतल्यान अभ्यास, (2.3 उद्दिष्टां), गोंय विद्यापीठ ताळगांव पठार, गोंय 2017, पान – 82.
4. Gagne, Robert M, Fleishman Edwin A : Psychology and human performance : A holt Dryden book henry holt and company new York 1959. Pg 3.
5. पलसाने, म. नः मानसशास्त्र, अनिरुद्ध अनंत कुलकर्णी विजयानगर पुणे, 2006, पान 18.
6. <https://www.google.com/imgres?imgurl>.
7. खोलकार, अमित, रेश्मा. दामोदर मावजो हांच्या कथांतल्या पात्रांचो मानसशास्त्रीय नदरेंतल्यान अभ्यास, (2.3 उद्दिष्टां), गोंय विद्यापीठ ताळगांव पठार, गोंय 2017, पान – 86.
8. <https://egyankosh.ac.in/bitstream/123456789/68804/1/unit-7.pdf>. (7.4.2 –development of Indian psychology) unit 7- Differences between Indian and western psychology.
9. <https://egyankosh.ac.in/bitstream/123456789/68804/1/unit-7.pdf>. (7.4.2 –development of Indian psychology) unit 7- Differences between Indian and western psychology.

10. [\(7.4.2 –development of Indian psychology\) unit 7- Differences between Indian and western psychology.](https://egyankosh.ac.in/bitstream/123456789/68804/1/unit-7.pdf)
11. पलसाने, म. नः मानसशास्त्र, अनिरुद्ध अनंत कुलकर्णी विजयानगर पुणे 2006, पान – 13.
12. Jain, Ambika. Jain, Bhavana : Encyclopedia of education : diamond publications 2011. Pg.598.
13. Morgan, Clifford T. King, Richard A : introduction to psychology : Tata Mc Graw – Hill 1971. Pg. 2.
14. Gegne, Robert M. Fleshman, Advin : Psychology & Human Performance : Hency Holt & company new York year 1959. Pg.3.
15. पलसाने, म. नः मानसशास्त्र, अनिरुद्ध अनंत कुलकर्णी विजयानगर पुणे 2006, पान 14.
16. सिन्हा, अमरीश, नासिरा शर्मा के कथा साहित्य में स्त्री विमर्श (हिंदी P.hd), 5.3 नासिरा शर्मा के नारी पात्रः मनोविश्लेषणात्मक विवेचन, गोवा विश्वविद्यालय, तालेगांव, गोवा, पान – 213.
17. Kalia H.L, Singh N.k, Singh, Rita(editor): Encyclopedia of the world psychologist Volume 1: N .k. Singh for global vision publishing house Delhi 2002 pg. no. 385.
18. पलसाने, म. नः मानसशास्त्र, अनिरुद्ध अनंत कुलकर्णी विजयानगर पुणे 2006, पान – 4.
19. <https://iep.utm.edu/rene-descartes-mind-body-distinction-dualism/> (internet Encyclopedia of philosophy)

20. <https://www.verywellmind.com/freudian-theory-2795845#:~:text=In%20simple%20terms%2C%20Sigmund%20Freud's,operates%20in%20the%20conscious%20mind>
21. गोडबोले, अच्युत: *मनात*, अरविंद घन: श्याम पाटकर मनोविकास प्रकाशन नारायण पेठ पुणे 2012, पान – 8.
22. गोडबोले, अच्युत: *मनात*, अरविंद घन: श्याम पाटकर मनोविकास प्रकाशन नारायण पेठ पुणे 2012, पान 562.
23. कोंकणी विश्वकोश खंड 3, गोवा विश्वविद्यालय ताळगांव – गोंय. संपादक –डॉ तानाजी हळर्णकार, 1999, पा. 659.
24. कोंकणी विश्वकोश खंड 3, गोवा विश्वविद्यालय ताळगांव – गोंय. संपादक –डॉ तानाजी हळर्णकार, 1999, पा. 659.
25. Rao, Ramkrishna, Paranjpe Anand C, Dalal Ajit K: Handbook of Indian psychology: Manas Saikia for Cambridge university press india Pvt. Ltd. 2008, pg. no. 8-9.
26. खोलकार, अमित, रेश्मा. *दामोदर मावजो हांच्या कथांतल्या पात्रांचो मानसशास्त्रीय नदरेंतल्यान अभ्यास*, गोंय विद्यापीठ ताळगांव पठार, गोंय 2017.
27. Rao, Ramkrishna, Paranjpe Anand C, Dalal Ajit K: Handbook of Indian psychology: Manas Saikia for Cambridge university press India Pvt. Ltd. 2008, pg. no. 402.
28. <https://images.app.goo.gl/M8co7g63RjH3Rmka7>.
29. Fiese, H. Barbara. APA Handbook of Contemporary Family Psychology, December 2018.

30. खोलकार, अमित, रेश्मा. दामोदर मावजो हांच्या कथांतल्या पात्रांचो मानसशास्त्रीय नदरेंतल्यान अभ्यास, गोंय विद्यापीठ ताळगांव पठार, गोंय 2017, पान – 96.
31. <https://www.researchgate.net>3606...>
32. <https://bschool.dpu.edu.in>Blog>
33. <https://www.berkeleywellbeing.com>...>
34. Psychology of Men and Masculinities : The Journal of Big ideas by
editor - Ronald. F. Levant & Y. Joel Wong; January 2022.
35. <https://www.webmd.com/mental-health/what-is-a-superiority-complex>.
36. <https://www.deakin.edu.au>articles/study-areas/psychology/what-the-difference-between-psychology-and-counselling>.

प्रकरण 3 गजानन जोग हांची साहित्यीक वळख

कथा, निबंध, कादंबरी, नाटक, आत्मचरित्र, ललित लेख, एकांकी, बालसाहित्या वा बालनवलीका आदी साहित्यकृतींचो जल्म जाता. हातूंतलोच एक साहित्या प्रकार म्हणल्यार कथा. आधुनीक काळार तो चड लोकप्रीय प्रकार जावपाक पावला. कथा म्हणटा आसतना ती ल्हान भुरग्यांक तशी जाणट्यांक आयकुपाक आवडटा. काणी म्हणटकूच कोणाकूय ती आयकुपाची उमेद जागी जाता. कोंकणी कथा लेखनात हालींच्या काळार नवोदीत कथाकार मुखार आयिल्ले आमकां मेळटात. वेगवेगळे आशय आनी विशयांनी कोंकणी कथा आकाराक हाडपाचे काम सुरवेच्या कथाकारानी सुरू केल्ले ते आयचे नवोदीत लेखक उत्सुकतायेन मुखार व्हरत आसात.

कोंकणी कथेन समाजांतल्या वेगवेगळ्या विशयांक वाचा फोडल्या आनी ती अणकारीत जावन हेर भासांनी पावल्या. हें कोंकणी भाशेचे जैत अशें आमच्यानी म्हणू येता. आयची कथा नवें तंत्र घेवन फुलपाक लागल्या. मौखीक साहित्याचो आनी खास करून काणयांचो आमचे कडेन इतिहास आसा. आमची संस्कृताय, दायज, परंपरा, चालीरीती, काळ हाची वळख विस्तारान आमकां साहित्यान घडयल्या. ह्या सगळ्या घटकांचें चित्रण कथेंत एक म्हत्वाची भुमिका चितारता. कारण हातूंतल्यान लेखक फकत आपल्याच वाठाराचे चित्रण घडयना जाल्यार आपणे जे दुसऱ्या वाठारातल्या लोकां कडल्यान अणभवला ताचेय चित्रण ते आपणाल्या साहित्यांतल्यान वाचकां मुखार मांडटात. सर्वसमान्याचें सुख-दुःख, उमाळें, काम धंदे, चालीरिती, परंपरा, तांची मानसिकताय, विचारसरणी हे सगळे एकठांय येवन कथेंतल्यान ते चितारील्यान आमकां तें वाचपाक मेळटा.

“कोंकणी कथेच्या इतिहासांत 1970-80 हें दक्षक म्हत्वाचें मानतात”¹. कोंकणींतले म्हत्वाचे कथाकार म्हळ्यार चंद्रकांत केणी, पुंडलीक नायक, महाब्रळेश्वर सैल, दामोदर मावजो, देविदास कदम, मिना काकोडकार, हेमा नायक, एन शिवदास, गजानन जोग, शीला कोळंबकार, जयंती नायक, रामनाथ गावडे, वसंत सावंत, प्रकाश पर्येकार आनी हेर कितल्याशाच लेखकांनीं कथा ह्या साहित्य प्रकारांत म्हत्वाचें योगदान दिलां. ह्या बरोवप्यांनी कोंकणी कथेक भारतीय पांवडो मेळोवन दिला आनी तिका गिरेस्त केल्या.

3.1 गजानन जोग हांचे व्यक्तीत्व

लेखक गजानन जोग हांचो जल्म 9 ऑक्टोबर, 1952 वर्सा सांकोर्डे – धारबांदोर्डे गांवांत जालो. ताणी बी ए. (ऑनर्स), एल् एल् बी, सीए आय आयबी (I) मेरेचे शिक्षण घेतला. सर्गेस्त राधाबाय आनी रघुनाथ जोग हांचो तो मदलो चलो. तांच्या घरकान्नीचे नांव सुनेत्रा जोग. गजानन जोग हांचे मुळावे शिक्षण मराठी भाशेंतल्यान जाला. ताणे दुसरे मेरेनचें शिक्षण गांवांतल्यानूच घेतले. उपरांत ते शिरोडें, बेळगांव, आंबेडे – नगरगांव परत बेळगांव, परत सांकोर्डे अशी तांच्यानी शिक्षणा खातीर खुबशी धडपड केली. मराठी भाशेंतल्यान आठवी ते अकरावी पणजेच्या कस्तुरबा मातोश्री हायस्कुलांतल्यान ते शिकले. बी ए. चें शिक्षण धेंपे कॉलेज पणजी आनी एल एल बी चें साळगांवकार लॉ कॉलेजींतल्यान पुराय केले. सुर्वेक 4 वर्सा पोस्ट खात्यांत शिर्वीस आनी मागीर 1957 सावन कॅनरा बँकेंत नोकरी केली. 2012 वर्सा अधिकारी पदावेल्यान बसपगारी आनी त्या उपरांत मौलीक बरपा वांगडाच इंग्लिशंतल्यान कोंकणी आनी मराठी, तशेंच कोंकणीतल्यान मराठी, हिन्दीतल्यान कोंकणी, मराठी अशे तरेचो अणकाराचो वावरूय तांच्यानी केला.

3.2 गजानन जोग हांचो साहित्यीक प्रवास

सातत्यान पन्नास वर्सा अदीक कोंकणीतल्यान लेखन करपी गजानन जोग हांच्या साहित्याची सुरवात मराठी भाशेंतल्यान जाली. खंयच्याय लेखकाची बरोवपाची सुरवात कवितेंतल्यान जाता. तेच भाशेन जेन्ना आमी साहित्याचो विचार करतात तेन्ना साहित्याची सुरवात पद्यानुच जाल्या अशें म्हणटात. पद्य स्वरूपान लोखक आपलीं भावनां सहजपणांन मांडटालें. अशेंच तरेन कोंकणींतल्या ह्या श्रेश्ठ लेखकाची सुरवात कवितेंतल्यान जाल्ली. सुरवातेक शाळेंत शिकतना तांणी मराठी भाशेंतल्यान कविता बरयल्यो. तशेंच ताणे कथाय बरोवपाक सुरवात केल्ली. माध्यमीक शिक्षण घेता आसतना, आयताराच्या दिसा मराठी खबरापत्रांचेर तांच्यो गोंयचेर आदारीत कथा येताल्यो.

गजानन जोगाचो काळ हो कोंकणी आनी मराठी भाशीक वादाचो काळ आशिल्लो. ह्या वादाच्या काळांतूच ताचें लिखाण चलतालें. फुडें कोंकणी भाशेची चळवळ चलताली तेन्ना मराठी वा कोंकणी अशी खंयच्याय एका भाशेची निवड तांकां करची पडली. जरी घरांत ते मराठी उलयताले तरी ल्हव – ल्हवू तांच्या लक्षांत आयलें, तांचो वाठार कोंकणी आसा. खरें म्हणल्यार गजानन जोगाच्या लेखनाचेर बारिकसाणेन विचार केलो जाल्यार तांकां जे पद्दतीन कोंकणी भाशेन बरोवपाक जमता तशे मराठींत जमना. अशा वेळार गजानन जोग हांणी कोंकणी भाशेची बाजू घेतली आनी कोंकणी साहित्याच्या मळार खाशेली सुवात प्राप्त करून घेतली.

गजानन जोग हांणी 15 वर्सांचे पिरायेर बरोवपाची सुरवात केल्ली. कोंकणी भाशेंत उजवाडाक आयिल्ली बावीस एके बावीस ही तांची पयली कथा मेळटा. उपरांत ताणी जायत्यो कथा बरोवन खबरापत्रांचेर, मासिकां आदींचेर उजवाडायल्यो. रुद्र हो तांचो कोंकणींतलो पयलो कथासंग्रह 1986 वर्सा उजवाडाक आयलो. ह्या

संग्रहांत तांच्यो साबार कथा खबरापत्रांत, मासिकांनी उजवाडाक आयिल्यो त्या कथांचो आसपाव जाला. ह्या कथांनी नाजूक, व्यापक, अनिश्चित विशय वेंचून काडप हें तांचे प्रतिभेच्या व्हडपणांचें लक्षण. उपरांत सोद कथासंग्रह उजवाडाक आयलो. अशे जायतें साहित्य रचून कोंकणी भाशेच्या मळार ताणें नामना जोडून घेतली.

वर्स फुकट वचूंक ना ही बाल नवलिका 1995 वर्साक प्रकाशीत जाल्ली. 2016 वर्सा वर्स फुकट वचूंक ना ही तांची रोमी लिपयेंतली नवलिका उजवाडाक आयली. भुरगो एका वर्साचो जर जालो तरी ताचें तें एक वर्स फुकट वचना. ह्या वर्सा भितर आपल्या जिणेंत खूब कितें शिकता. ही नवलिका एका चल्याचे जिणेचो संघर्श, ताची धडपड हाचेर आधारीत आसा. तशेंच गोपी ही तांची देवनागरी लिपयेतली बाल नवलिका. ह्या बाल नवलिकेचोय तांच्या साहित्यांत आसपाव जाता.

गजानन जोगान जरी संघर्शमय, दुखेस्त अशा जिणेचेर साहित्य रचलें तरी ते विनोदी साहित्य रचपाक फाटी उरले नात. तांचे कडेन विनोदी शैली आसा. "पूण विनोदी म्हूण लेबल लावपासारकी कथा ताणे बरोवंक ना"² अशे मत मुकेश तळी ह्या लेखकाचे आसा. ते आमकां रुद्र ह्या संग्रहाच्या प्रस्तावनेंत वाचपाक मेळटा. ताणी बरयल्लीं हेर कांय साहित्यीक पुस्तकां म्हणल्यार पास्त 2016 वर्सा उजवाडाक आयला. जाल्यार ओह! माय गोंय ललित निबंदाचो संग्रह 2018 वर्साक उजवाडाक आयलो. हातूंत सुंदर रितीन विनोदी शैलीन गोंय आनी गोंयकारांचेर ताणें बडी मारपाचो प्रयत्न केला. चौकटीच्या बाहेर हो मराठी भाशेंन 2019 वर्सा उजवाडाक आयिल्लो निबंदाचो संग्रह. हातूंत 25 निबंद आसात. तातूंत राजकारण, समाजीक, लोकशाय आदी विशय आसात.

हालींच 2020 वर्सा श्राप काय वरदान? हो तांचो कथासंग्रह उजवाडाक आयलो. हातूंत 10 लघुकथा आसात. जातूंत मोग, मनीसपण, संस्कृती आदी विशय तांणी हाताळ्यात.

भुरगीं आनी राजहंय ह्या कोंकणी भाशेन भुरग्यां खातीर येवपी मासिकेंत तांणी सातत्यान 6 ते 7 वर्सा आपल्या लिखणेंतल्यान योगदान दिलां. लेखक गजानन जोग हांच्यो खूबशो अप्रकाशीत कथा, निबंद, लेख कितल्याशाच नेमाळ्यानी, खबरापत्रानी, म्हयन्याळ्यानी उजवाडाक आयल्यात. तशेंच तें 1999 वर्सा दुसरें युवा कोंकणी साहित्या संमेलनाचे वांगडी आशिल्ले. तांच्यानी आपणाले चडांत चड लेखन बिम्ब ह्या मासिकांत केला. ह्या मासिकांत आयिल्ल्यो कांय कथा पुस्तक रूपान उजवाडा आयल्यात. जाल्यार कांय अप्रकाशीत आसा. सात्त्यांत बिम्ब, अन्नय, उर्बा व्यक्ती अंक, जाग, कोंकणी टायम्स, कुळागर दिवाळी अंक, जैत दिवाळी, कोंकणी वर्सुकी अंक ह्या सगळ्या नेमाळ्यानी कोंकणी भाशेंतल्यान साहित्य रचून ताणी उजवाडाक हाडला. ह्या सगळ्या नेमाळ्याचो देखी सयत उल्लेख परिशिष्टांत जोडील्लो आसा.

3.3 गजानन जोग हंका लाबिल्ले पुरस्कार

गजानन जोग हे मराठी आनी कोंकणी ह्या दोनूय भासानी बरयतात. पूण मुखेल काम ताणें कोंकणी भाशेन केलां आनी ताचो अभिमानूय तांकां आसा. तांकां कोंकणी साहित्या खातीर जायते पुरस्कार लाबल्यात. जशें गोवा कला अकादमी राज्य पुरस्कार ‘रुद्र’ ह्या संग्रहा खातीर तांका मेळ्ळा, गोंवा कोंकणी अकादमी पुरस्कार आनी केंद्रीय साहित्य अकादमीचो बालसाहित्याचो पुरस्कार ‘वर्स फुकट वचूंक ना’ ही बाल नवलीका, विमला पै पुरस्कार मंगळूरु आनी केंद्रीय साहित्य अकादमीचो पुरस्कार ‘खांद आनी हेर कथा’ ह्या संग्रहाक लाबला. तांकां लाबिल्ल्या पुरस्कारांविशीं तांचें एक सुंदर मत आसा, “पुरस्कार हें मुख्य फळ न्हय, तें उप फळ म्हणचें पडटलें. कला कशी सादर केली हाचो प्रतिसाद बऱ्या रसिकांकडच्यान मेळटा आनी तांच्या काळजामेरेन तूं भावता आनी लेखक – प्रेक्षकाचे हें कले बाबतीन एकमत जाता ही खरी आनंदाची गजाल.” अशे लेखक गजानन जोगा मानतात.

3.4 कोंकणी कथा साहित्यांत गजानन जोग आनी समकालीन कथाकार

कोंकणी कथा साहित्यांत लेखनाचो प्रयोग करपाक फामाद आशिल्ले श्री गजानन जोग.तें एक तांकदीचे आनी नामनेचे कथाकार म्हण तांकां वळखतात. गांवगिन्या आनी शहरी जिणेचो सांगोड तांच्या कथा संग्रहांतल्यान वाचूंक मेळटा. तशेंच मानसीक संघर्श पात्रां मदी दिसुन येता. प्रतिमा आनी प्रतिकांचो सुचक वापर करून कथा हाताळप हें तांचे खाशेलपण. गांवगिन्या वाठांराची मानसीकताय आनी तांचे प्रस्न हांचेर ते उजवाड घालतात. 'रूद्र', 'सोद', 'खांद आनी हेर कथा' आनी 'श्राप काय वरदान' ह्या कथा संग्रहातल्यान गांवपण, मानसीक संघर्श, समाजचीत्रण, कुटुंबीक प्रस्न उप्रासिल्ले दिसतात. ह्या सगळ्या विशयांक तांणी वाचा फोडल्या.खेल - खोल तळी, रुद्र, मेनेजराची माण्णी, खांद ह्यो तांच्यो देख दिण्यो आनी सुंदर कथा आसात.

मनीस जिणेची ल्हान - ल्हान तासां सभाव गूण चित्रीत करून कथेक एक वेगळी बसका तांणी दिल्या. गांवगिन्या वातावरणा वांगडा मनशाच्याची वृत्ती प्रवृत्तीचो सोद खूब बारीकसाणेन तांणी घेतला अशें म्हणचें पडटलें. "गोंय स्वातंत्र्या उपरांतचें पयलें दशक म्हणजे 1970 - 80 हो काळ कोंकणी कथेच्या वैभवाचो काळ म्हणपाक जाय"³.ह्या काळा मजगती नव्यो जाणिवो आनी नवे विचार घेवन वेगवेगळ्या कथाकारांचो जल्म जालो. ह्या काळांतली तीन मुखेल कथाकारांचीं नांवा घेवची पडटात. ती म्हणल्यार दोमोदर मावजो, मीना काकोडकार आनी शीला नायक. ह्याच काळा भितर पुडंलीक नायक ह्या लेखकान कथा साहित्याक आरंभ दिलो. ताणी कोंकणी भाशेक फकत कथेच्याच मळार योगदान दिवक ना, जाल्या कोंकणी भाशेंतल्यान ताणी हेर साहित्य प्रकारुय फुलयले आनी कोंकणी भास जैतिवंत केली.

पुंडलीक नायक हांच्या वांगडाच ह्या काळा मजगती वावूरपी हेर कांय लेखक म्हणल्यार चंद्रकांत केणी, गजानन जोग, महाबळेश्वर सैल, दामोदर मावजो, देविदास कदम, मिना काकोडकार, हेमा नायक, एन शिवदास, शील कोळंबकार, जयंती नायक, रामनाथ गावडे, वसंत सावंत, प्रकाश पर्येकाक, अ. ना. म्हांबरे, ज्योती कुंकळकार, तुकाराम शेट, जयमाला दणायत, माया खरंगटे, मधुसुदन जोशी, किरण म्हांबरे तशेंच हेर कितल्याश्याच लेखकांनीं कथा ह्या साहित्य प्रकाराक म्हत्वाचे योगदान दिला. कोंकणी कथेची पयली सुरवात शणै गोंयबाबा कडच्यान जाली. तांची म्हजी बा खंय गेली? ही कोंकणीतली पयली कथा. ह्या उपरांत “1935 वर्सा जयवंत कुलकर्णी हांचो ओवळां हो मंगळूर आनी कारवार वाठारांतल्या बरोवप्यांचो संपादीत कथा संग्रह उजवाडाक आयलो”⁴.

1965 वर्सा चंद्रकांत केणी हांचो भूंयचाफी हो संपादीत कथा संग्रह उजवाडाक आयलो. गोंय मुक्ती उपरांत कोंकणी कथेक एक वेगळी दिशा तांच्यानी दिली. तांचो पयलो कथा संग्रह 1964 वर्सा धर्तरी अजून जियेताली उजवाडाक आयलो. 1935 तें 1361 म्हणल्यार गोंयची सुटका जाय मेरेन नवें गोंय, प्रजेचो आवाज, विद्या, मीर्ग, साद, साळीक ह्या नेमाळ्यांनी कोंकणी कथेक महत्वाचें योगदान दिलें. सुमार शंबर वयर कथा ह्या काळांत उजवाडाक आयल्यो. त्या काळातले सातत्यान बरोवपा कथाकारां मदलोच एक कथाकार म्हणल्यार श्री चंद्रकांत केणी. तांच्या भूंयचाफी ह्या कथा संग्रहातल्यो कथा कोंकणी कथेचो प्रवाह अदीक स्पशटपणान सांगुन तिका एक नवे तांत्रिक रूप दितात. धर्तरी अजून जियेताली हो ताचो कथा संग्रह प्रसिध्द जालो आनी ‘कोंकणी कथा आधुनिक जाल्या म्हणपाचे सिध्द जाले’⁵. त्या काळात उजवाडाक आयिल्ली राष्ट्रमत, नवें गोंय, परमळ, पुनव ह्या सगळ्या नेमाळ्यानी आधुनीक कोंकणी कथेच्यो जाणिवो चित्रीत जाल्ल्यो पळोवपाक मेळटाल्यो.

गोंयच्या हिंदू - क्रिस्तांव समाजाचें चित्रण श्री दामोदर मावजो हांणी आपल्या गांथन, जागरणा, भुरगीं म्हगेलीं तीं, रुमडफूल आनी सपनमोग्नी सारक्या समाजीक जाणविकेच्या कथांतल्यान केला. हातूंत 'मरण येना म्हूण' ही रुपक कथा जाल्यार 'हेप्पी बर्थ डे', 'कावळ्याच्या शिरापान', 'विज्जित' सारक्यो कथा सुचकतायेन भल्ल्यात. गोंयच्या हिंदू - क्रिस्तांव हांचे मदल्या जेवणा - खाणा वयल्या धर्मीक भेदभावांचेर भाश्य करपी तांची "जाग नेमाळ्यांत" कथा आयल्या. बर्गर ही कथा मुजरत वाचपा सारकी आसा. दामोदर मावजो हांच्या जागरणां कथा संग्रहाचो समाजीक आशय आनी वर्णनाचे नदरेंतल्यान हो कथा संग्रह एका काळाची गवाय दिता. त्या वेळा वयलें समाजीक वर्णन, गरिबी कडलो संघर्श, मानसीकता, प्रमाणीकपण खूब बारीकसाणेन चितारलां. कथेचो विशय काळजाक हात घालता. एक महत्वाचें खाशेलपण म्हळ्यार कथेचे विशय गंभीर आनी व्हड स्वराचें पूण मांडपाची लेखकाची शैली खूब सुंदर कारण उण्या उतरांनी आनी कमी शब्दांनी वाचकांक गिन्याय दिता. हे एका कथाकाराचे जैत अशें म्हणू येता.

कोंकणी कथेक मुठय, पिशांतर आनी अर्दूक ह्या कथा संग्रहांतल्यान पुंडलीक नायक हाणे वेगळे आयाम जोडून दिल्यात. नवें गोंय आकार घेतना ह्या कथांनी दिसता. तंत्राचे नदरेन खाटकागेर एक रात आनी अर्दूक ह्यो सस्पेन्स तंत्रान बरयल्ल्यो कथा देखी थारतात. ग्रामीण वाठारांतले वेगवेगळे प्रस्नाक जाप दिवपाचे महत्वाचें काम पुंडलीक नायक हांणी वेगवेगळ्या साहित्य प्रकारांतल्यान केलें. मुठय, पिशांतर आनी अर्दूक ह्या कथा संग्रहानी पुर्तुगेज राजवटी उपरांतचें गोंय घडटना आमकां दाखयता. ह्या काळाच्या बदलाचो थाव घेवपाक पुंडलीक नायकाच्यो कथा एक दस्तावेज रुपान आमकां ताचो सोद घेवपाक उपेगी थारतात. ह्या कथांनी मुखेलपणान जाणवता तो मनशाचो पोट करपा खातीर केल्लो संघर्श.

बायल लेखिकां भितर मीना काकोडकार हें एख महत्वाचें नांव. संवेदनशीलताय आनी भावनीक विशय तशेंच गांवचें भुरगेपण आनी गांवगिऱ्या वाठाराचें खूब बारीकसाणेन चित्रण तिच्या कथा संग्रहांनी दिश्टी पडटा. दोंगर चंवल्ला, सपनफुला आनी आमी अशे एका परस एक कथा संग्रहांतल्यान ग्रामीण जिणेचो थाव लेखिकेन घेतला. दोंगर चंवल्ला, देवतवशी, नवो जल्म, सुकण्या पिला रे सारक्यो कथा काळजाक हात घालतात. खास करून काणकोणचे ग्रामीण जिणेचो थाव लेखिकेन घेतला. लोकसंस्कृताय आनी तांचें रहाणीमान चित्रीत करून कोंकणी कथा गिरेस्त केल्या. तशेंच हे कथा संग्रह आधुनीक जिणेचे आशय घेवन येतात. तिची ब्लॉसम फॉल्स ही कथा काव्यत्मक शैलीन बरयल्ले कथेची एक देख आसा. जाल्यार आडांगी ही कथा फकत संवादांनी बरयल्या.

महाबळेश्वर सैल एक कोंकणी साहित्यीक आनी खास करून ग्रामीण साहित्याच्या प्रवाहांत हाताळप तांकां बेस बरे येता. तरंगां, पलतडचें तारूं, बायनेट फायटींग, निमणो अश्वत्थामा, दोन मुळांचें झाड सारक्या कथा संग्रहांतल्यान कारवार वाठाराचें सोबीत चित्रण करून कोंकणी कथा गिरेस्त करपात तांचें योगदान खूब महत्वाचें आसा. “वेगळे विशय आनी आपली खाशेली प्रतिभा शक्त आनी कलात्मकतेचो वापर करून विशिश्ट अशी ग्रामीण भास शैली घेवन ह्या लेखकान कारवार वाठाराचें संस्कृतायेचें दर्शन आमकां घडयलां”. अशें तरेन लेखक गजानन जोग आनी तांच्या काळा मजगती कथा लिखाण करपी कांय मेजक्याच आनी महत्वाच्या कथाकाराचो मुजर उलेख करप योग्य आसले.

संदर्भावळ:

- 1) नायक, चंद्रकांत, नरेश, कोंकणी ग्रामीण कथेक मुखेल कथाकारांचें योगदान, गोंय विद्यापीठ.

- 2) साहित्य शिल्प शाध – निबंद, गोवा कोंकणी अकादेमी, वि.मं. धुमे सचिव,
गोवा कोंकणी अकादेमी पणजी गोंय 403001, पयली आवृत्ती: 1995.
पान.129.
- 3) समकालीन कोंकणी लघुकथा, संपादक: पुंडलीक नारायण नायक, पयली
आवृत्ती: 1998 (शके 1920), पान -9.
- 4) नायक, चंद्रकांत. नरेश. कोंकणी ग्रामीण कथेक मुखेल कथाकारांचें योगदान,
गोंय विद्यापीठ.
- 5) समकालीन कोंकणी लघुकथा, संपादक: पुंडलीक नारायण नायक, पयली
आवृत्ती: 1998 (शके 1920), पान -9.
- 6) शिरसाट, गोरक. कोंकणी नवतंत्र आनी आधुनीक कथा, गोंय विद्यापीठ.
- 7) नायक, चंद्रकांत. नरेश. कोंकणी ग्रामीण कथेक मुखेल कथाकारांचें योगदान,
गोंय विद्यापीठ.

प्रकरण 4 गजानन जोग हांच्या कथांतले आशय - विशय

“ह्या लेखकान बरोवपाक सुरवात केल्ली त्या हिसपान पुस्तक काडपाक ताणें खूब कळाव लायलों” अशें मुकेश थळीचे गजानन जोग हांच्या कोंकणी साहित्या प्रती मत आसा. ह्या लेखकाच्या कथेंतल्या आशय - विशयांचेर चर्चा केल्यार समाजातलें नाजूक विशय सहजपणान आनी सरळ भाशेचो वापर करून जातूंतल्यान वाचकांक गिन्यान मेळचे आनी समाजाक पळोवपाचो दृश्टीकोन वाडचो अशें पद्दतीन ते बरयतात. सेरोगसी, तरणाट्यांची बाल मानसीकता, पुरुश पात्रांचो संघर्श, मोग, मध्यम वर्गीय समाजाचे प्रस्न, सल्लो दिवपी मनशाचो आदार घेवन मनशान जिवीताची नवी वाट ताणपाची वृत्ती, गांव आनी शहरी जिवन आदी विशयांचेर ताणे आपणाले लक्ष भोवडायला. आपले चतुरायेचो वापर करून कथेची सगळी आंगां सांबाळून खरी प्रतिभा लोका मेरेन पावोवपाची तांक फकत मेजक्याच कथाकारा वा कलाकारा मदी आसता. हातूंतलोच एक कथाकार म्हणल्यार लेखक गजानन जोग. तांच्यो कथा वाचल्या उपरांत तातूंतली पात्रां, वातावरण निर्मिती, भास, घडणूको नदरें मुखार उब्यो रावतात.

तशेंच खांय कथा काळजाक पीळ घालपा सारक्यो आसात. ज्यो एकदा वाचल्यो कीं तातूंतली पात्रां आनी घडणूको सदाकाळ याद उरपा सारक्यो आसात. समाजांतले चालंत विशय जे दिसपट्टी आमच्या नदरें मूखार घोळटात पूण कोणूच तांचेर विचार करपाक सोदना वा कांय वेळा पुरतोच विचार करतात आनी उपरांत ते सोडून दितात. असले विशय लेखकान आपल्या कथेंनी हाताळ्यात. समाजांत गळपी दर एक गजाल खंयचोय सरमवसमान्य मनीस पळोवपाक शकता. पूण तिचो अणभव घेवप आनी तातूंतली भावनां व्यक्त करपाची कला फकत एका बऱ्या लेखका कडेन आसता. ती

उतरांच्या माध्यमांतल्यान बरोवन पुस्तक रूपान चापून उजवाडाक हाडप हे सगळ्याकूच शक्य नासता.

ज्या मनशाक समाजाचे दुःख, तातूंत झगपी मनशाचे त्रास, मनशाच्या सुवारताक लागून पर्यावरणाक जाल्लो त्रास, झाडांचे – जनावरांचे दुःख वळखपाची शक्त आसता तोच मनीस साहित्याच्या मळार जैतीवंत जावपाक पावता. लेखक गजानन जोगाल्या कथेंतले व्यक्तिचित्रण ठसठशीत आसता. तांच्यो कथा केन्ना मोटव्यो तर केन्ना लांब आसतात. तशेंच पात्रांचो वापरूय मेजक्याच पद्दतीन जाता. तांचे मनोव्यापार, सुख – दुःख, संघर्श मेजक्याच उतरांनी मांडपाची कला लेखकाक सादल्या. ह्या लेखकाची नदर चौफेर आशिल्यान शहरातलो समाज आनी जिवीत ताच्या कथेनी चित्रीत जाता तशेंच गांवगीरी जीणूय दिसून येता. ह्या लेखकाक एक फकाणेर नदर आसा. पुण तांच्यो कथा पुरायपणान विनोदी शैलीतल्यान बरयल्यात अशें म्हणप शक्य जावचे ना.

4.1 मध्यम वर्गीय समाजाचे प्रस्न

मध्यम वर्गीय समाजाचे प्रस्न ह्या विशयाचेर भाश्य करतना त्या समाजांतल्या लोकांची जिवना कडची धडपड लक्षांत घेवची पडटा. लेखक जेन्ना असल्या तरेचे प्रस्न आपल्या साहित्यांत मांडटा तेन्ना ह्या वा खंयच्याय हेर समाजाक दुःख दिवपाचो, तांकां तांचो दर्जो दाखोवप हो लेखकाचो हेतू नासता. लेखकाचो मूखेल हेतू आसता तो म्हणल्यार ह्या लोकांचे त्रास वाचकांक दाकोवन दिवप आनी तांचे कडेन आशिल्ले गिन्यानाचे दायज लोकां मेरेन पावोवप. हे लोक जरी अशिक्षीत आसले तरी शिक्षीत मनशां परस अदीक गिन्यान तांचे कडेन आसता. लेखक गजानन जोग हांच्या कथेनी चित्रीत जाल्ली कुटूंब वेवस्ता, जगपा खातीर तांची धडपड, जाणट्या मनशाचो संघर्श, बदलत्या काळा वांगडा मनशाची बदलती मानसीकता, पयशांचो प्रस्न, शिकपाखातीर धडपड आदी घटक दिसून येतात. ह्या मध्यम वर्गीय घटकांतल्यान चित्रीत जाल्ले

जिवन तांच्या कथेनी सहज आयिल्लें दिसता. “मध्यम वर्गीय ही एक व्यवस्था. मनीस, कुटूंब, घर, वेव्हार, भावनीक संबंद हातूंतल्यान निर्माण जाल्ले वेगवेगळे संघर्श, उबी राविल्ली जीण, घडील्ली मानसीकता, आर्थीक वजा, बाकी हातूंत घूस्पल्ले मनीस, अशें धागे मध्यम वर्गीय जिणेंतल्यान आपसूंक उक्ते जाल्ले दिसतात”².

लेखक गजानन जोग हांच्या चारूय कथासंग्रहानी वेग – वेगळ्या कथेनीं ह्या समाजाचे प्रस्न ताणी माणल्यात. शिक्षण, वेवसाय, राणीमान, भाटकार मुंडकार प्रस्न, आपल्या फायद्या खातीर गरीब मनशाचो फायदो घेवप, आपल्या हक्का खातीर समाजात झगपाची तांची धडपड आदी आशय तांच्या कथेनीं आयल्यात. साहित्याच्या माध्यमांतल्यान जेन्ना लेखक असले आशय घेवन येता तेन्ना ताका खूब सादुर रावचो पडटा. कारण अर्दकुटी म्हायती आनी नाका आशिल्यो अडेच्यो गजाली तातूंत येवक फावनात. मध्यम वर्गीय समाजांतल्या लोकांचो सगळ्यात मोटो प्रस्न म्हणल्या आर्थीक नदरेंतल्यान तांचो संघर्श. कमी पंयशानी संवसार चलयतना तांका वेग – वेगळ्यो गजाली लक्षांत दवरच्यो पडटात. देखीक घरांतलो कर्च, भुरग्यांचे शिक्षण, भलायकी, खाण – जेवण, न्हेस्प आदी.

“नाका पुतातू आवय वांगडा काजीनी चल. तुका हांव खमीस हाडटा फोणेच्यान”³. जेन्ना कश्ट करुन आपल्या कामाचे फळ तांकां मेळटा तेन्ना तांच्या थोडार एक वेगळेच समादान आसता. येशाक अदु वर्सा कजूची बरी पीख जाल्यान तो उमेदीन त्यो बाजारांत विकपाक वरपाचे तारयता. आपल्या भुरग्याक, घरकान्नीक नवे कपडें हाडप, घरांत खाणा जेवणाच्यो चार वस्तू येतल्यो म्हण तो खुश जाता. “धांच्यो सात करकरीत नोटी आनी वयले आठ रूपया घेवन येसो पैशां कडेन पळयतूच रावलो”⁴. पयशांचे खरे म्हत्व ह्या लोकांक चड कळटा. तें केन्ना मडप आनी कशें सांबाळप, जेन्ना खंयच्याय गरीब वा मध्यम वर्गीय समाजांतल्या मनशाच्या हातात पयलेच

फावट ताणे पळोवक नाशिल्लो पयशांचो आंकडो ताच्या हातात येता तेन्ना ताका हिसबा बायली खोस जाता. थोड्याच वस्तूनी हे मनीस समादानी आसतात.

लेखकान समाजांत चलपी बारीक वेवसायाचेर लक्ष दिला आनी ते आपणाल्या कथेनीं सोबीत पद्दतीन माणून हाडला. देखीक शिवण सारको वेवसाय. “वर्सां वतालीं. रांदपाक वचून, फॉल बिडींग करून, बारीक सारीक शिवण करून दिवन शशीय चार पयशे जाडटालें”^५. आयज मध्यम वर्गीय लोक समाजातलें बारीक सारीक वेवसाय करून चार पयशें कमोवपाक लागल्यात. हें लोक कसलेय काम करपाक तयार आसतात. पोटाचो आनी घराब्याचो प्रस्न मनांत दवरून केन्ना – केन्नाय घरांत आशिल्ली सगळीच मनशां ल्हान – ल्हान काम करून मदत करतात. आजूनय कांय गांवानी शिक्षणा प्रती जाग्रूताय निर्माण जांवपाक पावलीना. भुरगीं शिक्षण घेवन कितें करतली असो कांय जाणाचो समज आसा. जाल्यार कांय लोकांक आपणाल्या पारंपरीक वेवसायची चिंता सतायता. आपलो भुरगो शिकलो जाल्यार तो आमचो पारंपरीक वेवसाय सांबाळचो ना. ताका ही कामा करपाक लज दिसतली. देखीक शेंतानी वचप, काजू पूजावप आदी. “.... सदाक शाळेंत धाडून कितें फायदो ? शाळेंत शिकून तो सुटां बुटां घालतलो. काश्टी मारपाक, उकत्या पायांनी भोवपाक, शेण भरपाक आनी नांगर धरपाक ताका लज दिसतली”^६. ह्या संवादातल्यान आमकां मनशाची शिक्षणाक धरून आशिल्ली मानसीकताय दिसता.

जाल्यार दुसरे वाटेन ह्या लेखकान बालकामगार विशय हाताळ्ळा. भुरग्याच्या शिक्षणाचेर दुर्लक्ष करून तांकां कामाक धाडप हे ह्या लोकांक सदचेच जाला. हातूंत तांचोय गुन्याव ना. कारण खुबशा मध्यम वर्गीय समाजांतल्या लोकांकडेन भुरग्यांक शाळेक धाडपाक जायना. केन्ना – केन्ना घरांत एका परस चड भुरगीं आसतात तेन्ना आवय – बापायक दुसरो उपाय नासतना भुरग्यांक कामाक धाडचीच पडटात. “बाबा,

पुता अशें कशें म्हणटाय? हरीचना वांगडा गेल्यार चार पैसे मेळयतलो. तो शिर्विशेक लायतलो. आमकांय चार पैसे मेयटले^{१७}. भुरग्याची काम करपाची इतसा नासुन लेगीत आवय – बापायच्या दबावाक लागून ताका कामाक वच्चो पडटा.

भाटकार मुडकाराचो प्रस्न येता तेन्ना आदलो काळ आनी आतांच्या बदलत्या काळांतली परिस्थिती लेखकान धाकयल्या. एक काळ आशिल्लो जेन्ना मुडकार मनीस भाटकाराल्या शेतां भाटानी काम करून आपलो दिसवडो झोडटालो. पुण केन्ना केन्ना हे मनीस शिकुक नाशिल्या कारणाक लागून भाटकार तांका नाडटाले. कामाचे पयशें सारके दिनासले. आपल्या बाटातूच एक ल्हानशी खोप घालून तांकां रावपाक दिताले आनी तांचे कडच्यान फुकट काम करून घेताले. हालींच्या काळांतली परिस्थिती मात बदलपाक लागल्या. हे लोक शिकपाक लागल्यात. आपल्या पोट पाण्या खातीर बायल्या देशांत वचून वावुरपाक लागल्यात. तशेंच सरकारान मुडकार कायदो काडील्यान तांकां तो फायदेशीर तारला. चाळीस वर्सा आनी अदीक मुडकार कायद्या काला भाटकारान दिल्या खोपयेत ती रावल्यांत जाल्यार ते घर पुरायपणान तांच्या नांवाचेर जाता. आता हो लोक आपली घरां बांदून, शिक्षण घेवन आर्थीक नदरेंन वयर सरपाक लागला.

4.2 कथानी चित्रीत जाल्लो मोग

मोग सारको विशय दर एका साहित्यप्रकारांत सातत्यान आयिल्लो दिसता. तातूंतले ल्हान व्हड आशय वेचून लेखक आपणाले साहित्य रचता. देखीक आवय बापायचो तांच्या भुरग्यांचेर मोग, तरणाट्यांचो मोग, घोव – बायलेचो, मनशाचो जनावरांचेर आशिल्लो मोग वा लागणूक, आदी. केन्ना केन्ना मनीस मोग आनी मोहित जावप ह्या दोन विशयानी घुसपतात. मोगाचे स्पश्टीकरण करचे जाल्यार मोग म्हणल्यार दोन मनशांचो एकवट. जंय दोगुय मनशां एकामेका वांगडा आपले पुराय

जिवन सारपाक तयार आसतात. जाल्यार ताचेच उरफाटे मोहित जावप म्हणल्यार तूका त्या फुडल्या मनशा कडेन एक आकर्शन जावप. जरी त्या फुडल्या मनशाच्या मनांत त्या दुसऱ्या मनशा प्रती कसलीच भावनां नासतात. देखीक एक चलो आनी चली. ह्या चल्याक ती चली आवडटा. पुण चलयेक तो चलो आवडना. दुसऱ्या अर्थान सागचे जाल्यार मोहित फकत खांय काळा पुरतोच आसता.

हें दोनूय विशय समाजांत तरणाट्या मदी चड प्रमाणात घोळटात. मनीस जेन्ना मोगान पडटा तेन्ना तो फाटी फुडे कायच विचार करना. हेच चित्रण 'जाप' हे कथेंत दिसता. बाबु शामा ह्या चलयेच्या मोगान पिसो जाता. तो आपणाले लक्ष विसरता. ज्या कामा खातीर, शिक्षण जोडपा खातीर तो गांवातल्यान शहरांत येता ते तो विसरता. रातचो काम करून दिसाचो कॉलेजीक वता. ह्या बोवाळांत तो एक सुंदर चलयेच्या चपक्यान फसता. ताका ते चलये बगर दुसरें कायच दिसना. "खबर आसा तूं कितें सांगतलो तें! तूं सांगतलो, बाबा रे, तूं ते चलयेचो नाद सोड, हेंच सांगतलो मरे तूं पूण तें शक्य ना. सिरियस जा बाबू, जमनीर यो, हांव सिरियस जावनूच उलयतां हें. म्हाका, ते चलये बगर कांयच सुचना आनी तीय म्हजो मोग करता" ४.

ह्या संवादा वयल्यान एक इश्ट आपणाल्या इश्टाक बरो मार्ग दाखोवपाचो यत्न करतना दिसता. केन्ना केन्ना जिवीताच्या मार्गार वाट चूकतात तेन्ना एकांद्या वेळार एक बरो मनीस वाट दाखोवपाचो यत्न करता. पूण मनीस आपल्या शाणपणाक लागून स्वताचीच वाट लावन उडयता. मोग जावप ही बरी गजाल. पूण दोळे धापून कोणाचेरूय विश्वास करप ही चूख. हीच चूख जेन्ना बाबू आपणायता तेन्ना तिका कसो फुडो करप हाची जाप ताचे कडेन नासता. जात, धर्म, गिरेस्तकाय, व्हडपण सारके आशय लेखकान मांडल्यांत. ह्या आशयांक लागून दोन मोग्याचो संबंद तूटता. कोण आपल्या पयशांचो रुतबो दाकयता जाल्यार कोण आपल्या नांवाचो, जातीचो आनी धर्माचो. असो मोग!

नवो मोग, फुडली काणी आनी मोगबीग ह्या तीनूय कथेनीं विशय एकुच आसा तो म्हणल्यार मोग, जाल्यार आशय वेग – वेगळे आसात. जात, धर्म, गिरेस्तकाय, दोन वेगळी राज्य आदी. आवय – बापुय हो तातूंतलो मुखेल घटक. कारण लेखकान जे कथानक आनी वातावरण उबे केला तातूंतल्यान ह्या पात्रांचो संघर्श तांच्या आवय – बापाय कडेन जोडील्लो आसा.

आयज समाजांत कितलीशीच तरणाटी मोगाक लागून आपलो जिव वगडायतात. जेन्ना खांय गजाली तांच्या मनाप्रमाण जावपाक पावनात तेन्ना ती असले निर्णय घेतात. मोग हो नाजूक विशय. केन्ना मनशाक खुशालकाय दिता जाल्यार केन्ना दोंगर कसळुन पडील्या वरी मनशाची पूराय जिणूच बदलता. घोव बायले मदी गैरसमज जाल्या कारणाक लागुनय केन्ना केन्ना तांची नाती तुटतात. खांद आनी हेर कथा ह्या संग्रहातल्या 'विघटन' हे कथेची देख हांगा घेव येता. एक ल्हान गजाल उज्याची कीट लागचे वरी घोव - बायलेचे पूराय जिवन नश्ट करून उडयता. गैरसमजाक लागून मनीस कितलेशेच फावट फाटी फुडे विचार करीनासतना निर्णय घेता आनी निमाणे कडेन पश्चताप करपाक बसता.

मोग हो फकत दोन मनशाचोच आसना. एके आवयचो आपल्या भुरग्यांचेर आसता. ती आवय जीणे आपलो घोव भायर पडल्या उपरांत आपल्या भुरग्यांची जबाबदारी आपल्या खांदाचेर घेतली. रात – दीस लोकांच्या घरांत काम करून भुरग्यांक ल्हानाची व्हड केली. तांकां बरे शिक्षण दिले. आपूण उपाशी रावन भुरग्यांच्या पोटाचो विचार पयली केलो. आपली भलायकी कितलीय इबाडली जाल्यार लेगीत आपलो विचार करी नासतना भुरग्यांचो विचार करून तिणे तांकां बरे शिक्षण मेळचे म्हण चार पयशे एकटाय केले. असले आनी हे साबार तरेचे प्रस्न आमकां आवय हे कथेनुच न्हय तर हेरूय काय कथेनीं दिसतात.

4.3 पुरुश पात्रांचो संघर्श

लेखक गजानन जोगाच्यो कथा चडशो पुरुश पात्र केंद्रीत आसतात. दादल्यांचे प्रस्न, तांची मानसीकताय, जीवनाची धडपड, आर्थीक नदरेन कुटूंबाचो सांबाळ करप आदी. साहित्यांत जंय बायलांचेर जाल्ले अन्याय, अत्याचार, तांचे त्रास उकतेपणान येतात तीतले दादल्यांचे दुःख चित्रीत जायना. मनशाचे व्यक्तीमत्व घट करप वा तें नश्ट करप हे ताच्या सरभोवतणच्या मनशांचेर, वातावरणाचेर आनी मनशांच्या वागणुकेचेर आदारून आसता. व्यक्तीमत्व घट करपाक लोकांचेय हात बट आसप घरजेचे, देखीक जेन्ना एक भुरगे रडटा तेन्ना ताका ताची मन बुलोवणी वस्त दिल्या उपरांत तें रडपाचे तामता. पुरुशांचें मातशे वेगळे आसता. दादलो मनीस हो सोपेपणान आपले दुःख दुसऱ्यांक सागपाक वचना. तें खुब गर्वान बरील्ल्या स्वभावाचे आसतात. समाजांत दादल्यांक दरून अशी मानसीकताय तयार जाल्या की दादलो रडलो जाल्यार तो मोव काळजाचो वा ताचो स्वभाव बायलां सारको अशें लोकांक दिसता.

दादल्यान रडप वा आपले दुःख व्यक्त करप म्हणल्यार एक व्हड गुन्याव अशी समाजाची मानसीकताय आसा. पुण गजानन जोग ह्या लेखकाच्या कथेंतले पुरुस पात्र रडटा, आपल्याक जाल्ले त्रास व्यक्त करता आनी केन्ना केन्ना खुब भावुक जाल्यान आनी ताण सोसूक नजो जाल्यान सोर्याचो आदार घेता आनी आपल्याच जिवाची वाट लायता. जशी एक चली जल्माक येतकच, व्हड ते मरण मेरेन तिची वेग वेगळी भुमिका आसता तशीच दादल्याचीय आसता. जेन्ना एक चलो जल्माक येता तेन्ना घरांत खुशालकायेची भावनां उप्रासतात. पुण त्याच वांगडा घरांतली झबाबदारीय ताचेर येता. भुरगेपण ते मध्य पीराय मेरेन ताका ताच्या आवय – बापायचो आदार जाय पडटा. उपरांत शिक्षण जोडटकच तो नोकरी करता आनी आपल्या पायार उबो रावपाक शिकता. लग्न जातकुच बायल भुरग्यांची, आवय – बापायची आनी घरची झबाबदारी

ताच्या खांद्याचेर येता. इतल्यान ताच्या जिणेंतले त्रास सोपनात. पूण कामाचो ताण
 “आनी हेर गजालीक लागून तो स्वताचेर लक्ष वदिवपाक पावना आनी ह्यो सगळ्यो
 गजाली सांबाळटा – सांबाळटा तो स्वाताकूच विसरून वता.

4.4 बाल पात्रांचो संघर्ष

कोंकणी कथेंत बाल विश्व चितारिल्लें जायतें खेपें दिश्टी पडटा. तातूंतल्या भुरग्यांचे
 विशय वाचल्या उपरांत वाचकाचे मन नकळत भुतकाळांत आपल्या भुरगेंपणात
 वचपाक लागता. खूब खेपें बालपात्रांचेर आयिल्लें प्रसंग हे काय वाचकाच्या
 भुरगेंपणातूय तांका अणभवपाक मेळ्ळ्यांत आसतले. ते वाचतकच तांका ताचो
 उगडास जाता. बरोवपी जेन्ना आपल्या शैलींतल्यान पात्रांचें संवाद बरयता तेन्ना दोळ्या
 मूखार येता ती एका माणकुल्या भुरग्याची वागणुक वा ताची स्थिती. सामक्याच ल्हान
 भुरग्यांचे चित्रण, भाशेतल्यान बरयल्लें संवाद तर आमची भावना जागी करता.

खीण भराक त्या ल्हान वा संबंदीत पात्राची आपुर्बाय करन अशी दिसता. कथा
 वाचतना तांचे भुरगेंपण उतरांच्या माध्यमांतल्यान अणभवपाची संद परतून एक फावट
 मेळटा अशें म्हळें जाल्यार अतिताय जावची ना. कोंकणी कथेंत बालविश्व खूब कडेन
 पळोवपाक मेळटा. मात बालविश्व म्हळ्यार दर खेपें तो सुख दिवपी काळूच आसता
 अशें म्हणप योग्य जावचें ना. एक एकदां बाल पात्रांक जिणेंत संघर्शुय करचो पडटा.
 मागीर तो संघर्ष वेग वेगळ्या बाबतीन आसपाक शकता. शणै गोंयबाबच्या
 साहित्यांतली एक देख दिवन ह्या विशयाक सुरवात करता.

‘म्हजी बा खंय गेली?’ ह्या कथेंतलो बाबुलो आपल्या आवयचो उगडास काडून
 आपुणूय तिचेकडेन वचपाचो हट्ट धरता आनी एक दीस खरयानीच देवाघरां वता.
 आवयचेर आशिल्लो ताचो मोग आनी तळमळ आमकां ह्या कथेंत दिश्टी पडटा. तशेंच
 लेखक गजानन जोग हांच्या सोद ह्या कथासंग्रहातली ‘मिनी, टायगर आनी ग्रॅनपा’ ह्या

कथेंतले मिनी आपल्या सुण्याच्या यादीन रडटा. ताची आवय बापुय जेन्ना तांच्या सुण्याक टायगराक रस्त्यार सोडून वतात तेन्ना तें बोबो मारून टायगराक उलो करता. पूण आवय ताचेर धेंगसो घालता आनी ताका वोगी बसपाक सागता. भुरग्याचो आपल्या सुण्या प्रती आशिल्लो मोग आनी आपलेपण हे कथेंत दिसता.

खांद आनी हेर कथा ह्या संग्रहातली 'विघटन' ही कथा आधुनिक काळाचे दर्शन घडयता. जिणेंत नव्या आव्हानांक फुडो करतना आपली नैतीक जापसालदारकी सांबाळप कठीण जाता ते हे कथेंत लेखकान दाखयला. आपल्या बापायन आपल्या वांगडा वेळ सारचो अशें ल्हान धर्तरीक दिसता. ताच्या बर्तडेया दीसा श्रीरंग आपल्या कामान घुसपता आनी आपल्या धुवेचो बर्तडे वीसरता. हाचे दुःख धर्तरीक आयुशबर उरता. नोकरी आनी आपल्या भुरग्याचो सांबाळ हातूंतल्यान कितें एक वेंचून काडपाचो वेळ येता. तेन्ना संवसाराची झबाबदारी पेलपाक नोकरी गरजेची आसा आनी नोकरे बगर दुरसो पर्याय ना अशें ह्या कथेंतल्या श्रीरंग ह्या पात्रा भितर दिसता. तेन्ना ताचें जिणेंतल्यान ताची बायल आनी चली पयस वतात.

हाली तेंपार भुरग्याक खंयचीय गजाल मेळोवपा खातीर आवय बापाय कडेन चड हट्ट करचो पडना. आपल्या भुरग्याक अमूक वस्तुची गरज आसा म्हण ती सहज तांकां ती वस्त हाडून दितात. थंयच दुसरे वाटेन जो मध्यम वर्गीय समाजांतलो भुरगो आसता ताका खंयचीय वस्त आपल्या आवय बापाय कडेन मागचे पयली चीतचे पडटा. 'बावीस एके बावीस' हे कथेंत एका मध्य वर्गीय भुरग्याक शाळेंत वापरपाक एक लेस, आंगार घालपाक नवे विनीफॉर्म मेळना आनी जेन्ना मेळटा तेन्ना तो खूब खुश जाता. आपलो बापूय आपल्या खातीर नव्यो वस्तु घेवन आयला हाची उमेद आनी कोस ताच्या दोळ्यांनी दिसून येता. अशा तांच्या साबार कथेनी आमकां भुरग्यांचे विश्व वेग वेगळ्या तरेन चितारिल्लें पळोवपाक मेळटा. तातूंतले खांय थकाय दिता जाल्यार खांय

विचार करपाक लायता. दरेक गजालीचो एक वेळ आसता. त्यो त्यो गजाली त्या त्या काळार घडल्यो जाल्यार ताका अर्थ आसता. भुरगेंपणूय तशेंच आसता. एकदां जर त्या प्रसंगातल्यान घेलो जाल्यार केन्नाच परत मेळना हेय तितलेंच खरें. खांय गजाली, घडणूको भुरग्यांक जिवन बर याद उरतात.

संदर्भावळ:

- 1) जोग, रघुनाथ गजानन. प्रस्तावना रूद्र कथासंग्रह. अपुरबाय प्रकाशन, वळवय-फोंडें-गोंय, 1986.
- 2) च्यारी, ग पूर्णानंद. पुंडलिक नायक आनी विजय तेंदुलकर ह्यांच्या वेंचीक नाटकांचो तुलनात्मक अभ्यास, 16 फेब्रुवारी 2017, 4.1 मध्यम वर्गीय सामान्य मनशांभोंवतणी घुंवपी नाटकांची तुलना.
- 3) जोग, रघुनाथ गजानन. बावीस एके बावीस कथा (रूद्र कथासंग्रह), अपुरबाय प्रकाशन, वळवय-फोंडें-गोंय, 1986, पान - 10.
- 4) जोग, रघुनाथ गजानन. बावीस एके बावीस कथा (रूद्र कथासंग्रह), अपुरबाय प्रकाशन, वळवय-फोंडें-गोंय, 1986, पान - 13.
- 5) जोग, गजानन. मॅनेजराची माण्णी कथा (श्राप काय वरदान कथासंग्रह), बिम्ब प्रकाशन, आगशी-गोंय, 2020, पा - 3.
- 6) जोग, रघुनाथ गजानन. बावीस एके बावीस कथा (रूद्र कथासंग्रह), अपुरबाय प्रकाशन, वळवय-फोंडें-गोंय, 1986, पान - 10.
- 7) जोग, रघुनाथ गजानन. झबाझब - झबाझब कथा (रूद्र कथासंग्रह), अपुरबाय प्रकाशन, वळवय-फोंडें-गोंय, 1986, पान - 55.
- 8) जोग, गजानन. जाप कथा (खांद आनी हेर कथा कथासंग्रह), बिम्ब प्रकाशन, आगशी-गोंय, 2014, पा. 73.

प्रकरण 5 गजानन जोग हांच्या कथांतल्या पात्रांचो मानसशास्त्रीय

अभ्यास

लेखक गजानन जोग हांच्या कथांनीं गांव आनी आधुनिकीकरण ह्यो दोनूय गजाली सहजपणान येतात. कथेंतले विशय समाजीक, संस्कृतीक, मानसशास्त्रीय नदरेंतल्यान चितारिल्ले आमकां मेळटात. कथेंतले आशय आनी विशय मेजक्याच पात्रांचो वापर करुन खेळयल्ले आसात. मरण, मोग, जाणटेपण, मनशाचो मानसीक संघर्श, बाल मानसीकताय, भ्रश्टाचार, शहरी वातावरण आनी गांवच्यो यादी, सैम आनी मनशाची भावनां, मनीसपण, सल्लागार असले विशय हाताळुन ताणी आपणाल्या कथा लेखाना वांगडा वाचकांक समाजीक जाग्रताय दिवापाचो यत्न केला. ह्या लेखकाचे एक खाशेलपण म्हणल्यार तांच्या कथेंतले मुखेल पात्र दादलोच आशिल्या कारणान ताणें दादल्यांचे सुख – दुःख, तांच्यो संवेदना, उमाळें, मानसीक संघर्श आपणाल्या कथेनीं बेस बरें रितीन चित्रीत केला.

मानसशास्त्रीय नदरेंतल्यान जेन्ना तांच्या कथांचो अभ्यास करतात तेन्ना मूखेलपणान मानसशास्त्रीय पद्दतीच्या चार वेचीक फाट्यांचो आसपाव तांच्या कथेनीं जाल्लो दिसता. हें वेचीक फाटे म्हणल्यार कुटुंबीक मानसशास्त्र, पुरुशलिंग उत्पानशील विकार, आरोग्य मानसशास्त्र आनी बायलांचें मानसशास्त्र. ह्या फाट्यांचो वापर करुन अभ्यासा खातीर वापरील्या लेखक गजानन जोग हांच्या चारुय कोंकणी कथासंग्रहात आसपाविल्या कांय कथाक हें फाटे कशें लागु जातात हाचेर देखी सयत चरचा ह्या प्रकरणात जातली.

5.1 कुटुंबीक मानसशास्त्र

ह्या शास्त्रीय फांट्यांत मनीसकुळा कडेन संबंदीत आशिल्या नात्यांचो अभ्यास जाता. ते मागीर भाव बयणीचे, घोव बायलेचे, लग्नीक जीणेचे, जाणट्याचे आनी भुरग्यांचे, मनशाचो मानसीक संघर्श हाचो अभ्यास जाता. कुटुंब हें समाजाचे एक म्हत्वाचें आंग. आदल्या काळार एकाच कुटुंबांत जगपी कितलीशीच नातीं पळोवपाक मेळटालीं. सगळी एकचारान एकाच घरांत रावताली. जाणट्यांचो मोग, आपल्या परस व्हड मनशांक मानान लेखप, सासुमाय आनी सुनेचे आवय धुये सारके नातें, एकाच घरांत दोना परस अदीक भाव आनी तांची बायल भुरगीं माये मोगान रावताली. पुण जसो काळ बदलत गेलो तशी ही पद्दत बदलत गेली. हालीच्या काळार ल्हान कुटुंब ही संकल्पना चळणुकेत आसा. हातूंत घोव, बायल आनी तांची भुरगीं इतले पुरतेच मर्यादीत हे कुटुंब झगता. काळ जसो बदलता तशी मनशाची आस वाडत वता. मनीस पयशां फाटल्यान धावत रावता. खाजगी जीण आनी समाजीक जीण हातूंत भितर तो घुसपल्लो आसा. कामाचो ताण वाडील्यान मनशाचे पासियेस उणे जायत वता. तशेंच आपल्या घरच्या सांगांता बसून कांय खीण सारपाक मनशाक वेळ नासता. कांय वेळार अर्थीक परिस्थितीक लागून मनीस नाका आशिल्या गजालीक सापडटा आनी ताच्या हातांतल्यान गुन्यांव करपाचो हेतू नासुन सुद्दा तो जांव येता. “उणो वेळ आनी कामाचो वाडिल्लो व्याप हातूंत मनीस घुसपून उरता. अशा वेळार व्यक्तीक मानसीक फाटबळ गरजेचें आसता”¹. व्यक्तीच्या जिवनान अशें तरेन निर्माण जाल्या समस्यांचो अभ्यास मानसशास्त्रज्ञी करतात.

कुटुंबीक मानसशास्त्राची लक्षणां ‘सोद’ ह्या कथासंग्रहातल्या ‘रागणे’, ‘रूद्र’ ह्या कथासंग्रहातल्या ‘क्रूझाचो पाय’, ‘आवय’, ‘खांद आनी हेर कथा’ ह्या कथासंग्रहातल्या ‘दोंना सिल्विया’ आनी ‘श्राप काय वरदान?’ ह्या कथासंग्रहातल्या ‘आईची बाल्कनी’

ह्या कथानीं दिसता. 'गगणे' हे कथेंतली रुक्माबाय, 'कृडाचो पाय' हे कथेंतली कृडा आनी ताचो पाय, 'आवय' हे कथेंतली जानकीबाय, 'दोना मिल्लिया' हे कथेंतली मिल्लिया आनी आंतोन आनी 'आईची बाल्कनी' हे कथेंतली निवेदकाची आवय ह्या पात्रां भितर कुटुंबीक मानसशास्त्राची लक्षणां दिसतात.

गगणे हे कथेंतली रुक्माबाय, रुक्माबाय ही आपल्याच घरांत आपल्या जाणट्या घोवा सागांता परग्या मनशां सारकी जिण जगता. तिचो पूत आनी सून तांकां खूब दुखयतात. भाऊ तिचो पूत हो गांवचो सरपंच आसता. तो गावांतल्या लोकांची सेवा करून आपूण बरो मनीस म्हण दाकयता. पूण स्वताच्या आवय - बापायची सेवा करपाक ताका त्रास पडटात. आधुनीक काळार बदलल्या समाज जिवनांत चडशा भुरग्यांक जेन्ना आपली आवय बापूय जाणटे पिरायेर पावतात तेन्ना ती नाकाशी दिसतात. घरांत सुन आनी सासुमायच्या झगड्यानी चलो फसता आनी आपल्या बायलेचो सागांत दिवन आवय बापायक घरांतल्या बायले कुडीत वरून उडयता. हेच चित्र हे कथेंत दिसता.

“आतां पयलीं उठ चुलीमुखारचो आनी भायर कुडींत वच! अशें नेटान म्हणत भाऊ फुडें आयलो आनी कुबेर्द कांबंरून शेकत बशिल्ल्या बापायक ताणे बळयां उठयलो. हातीक धरून वोडीत ताका भायर व्हरपाक लागलो”². भाऊचो बापूय जाणटो जाल्या कारणान तो घरांत मेळटा थंय थुकतालो. ह्या कारणांक लागून भाऊची घरकान्न रुक्माबाय कडेन सदाच झगडटाली आनी तिका थोमणे मारीत रावताली. रुक्माबायक कय ना कय दिसताले की आपलो चलो तरी बापायक समजून घेतलो. पूण तोच तांकां घरांतल्या बायले कुडीत वरून दवरता. हाचो परिणाम तिच्या मनाचेर जाता. तिका फाटल्यो यादी येतात. “त्या घरांत पयलें पावल दवरीत मेरेनच्यो सगल्यो यादी तिचे भोंवतणी झेंबाडो घालचो तश्यो नाचपाक लागल्यो”³. जेन्ना आवय बापायक भुरगीं आसून लेगीत तांचो सागात म्हातारपणार मेळणा तेन्ना ती खूब दुःखी जातात. हेच हे

कथेंत दिसता. शेवटा रूक्माबाय जीण जगपाची आस सोडटा आनी मरता. तिच्या फाटोफाट कांय म्हयन्यांनी तीचो घोवय मरता.

कूझाचो पाय हे कथेंतलो कूझ आनी ताच्या पायचे नातें. जाल्यार आवय हे कथेंतली जानकीबाय आनी तीच्या भुरग्यांचे नातें दिसता. दोनुय कथेंनी दिसपी एक साम्यताय म्हणल्यार मरण. कूझाचो पाय हे कथेंत कूझ, ताचो पाय, कूझाची बायल आनी चल्या भितरली अनबन दिसता. कूझाची आवय जेन्ना मरता तेन्ना ती आपले सगळे भांगर कूझाचे बायलेक दिवचे हे आदी फुडेच सागून दवरता. पूण भांगराची आस कूझाच्या दोगाय बयणाक आसता. ती घरांत येवन पायक भांगरा खातीर फुसलायतात. कूझाचो पाय आपले सूनू कडेन आनी पूता कडेन झगडटा. निमणे सगळे भांगर गेता आनी व्हडले धुवेगेर वचून रावता.

ती इल्लें - इल्लें करून सगळें भांगर खाता आनी निमणो कूझाचो पाय कूझाच्याय मर्यांत पावता. हांगा नातवाची भुमिका खूब म्हत्वाची आसा. एक दीस जेन्ना व्हिक्टर कूझाचो चलो तिडकीन आरमारीचो हारसो फोडटा तेन्ना कूझालो पाय ताचेर थापट फुलयता. ताची जाप व्हिक्टर थापट मारूनच परती दिता आनी वयल्यान आज्याक सांगता " हें तुजें घर न्हय. तूं आमच्या घरांत कित्याक रावला?"⁴. ह्या एका वाक्या वयल्यान आतांच्या काळा वयल्या तरणाट्या पिळगे भितर जाणट्या प्रती कितलो मान आनी आदर आसा ते दिसून येता. आवय बापायन आपल्या भुरग्यांक बरें रीत देखीन वाडयत. तांचे बरें संस्कार करत जाल्यार ती आपल्या वडीलांक मानान लेखूक पावतली.

बायलेची आनी बापायची सदची झगडी पळोवन कूझ बेजारता आनी एक दीस बापायक व्हरून वृंदाश्रमात घालता. थंय ताची वचपाची इतसा नासून लेगीत तो वता. ताका आपल्या पूताची, सूनूची आनी नातवाची याद येता. कुटुंबीक जीवनान अशेंच घडटा. मनीस जेन्ना मर्यांत आसता तेन्ना मनशाची किम्मत नासता. पूण तो जेन्ना

कडच्यान पयस वता तेन्ना ताची याद येता. निमणे कडेन जेन्ना कूझाचो पाय मरता तेन्ना ताच्या कुडीत प्रेझेंट पेपरांत बांदिल्ले एक बॉक्स मेळटा. हो प्रेझेंट ताणे आपल्या नातवा खातीर तयार केल्लो आसता. कारण चल्याच्या बडेयाक कूझ आपल्या पायक घरा हाडपाचो आसलो. घरांतली मनशां आसून सुद्धा निमण्या किणाक कोणूच ताच्या सांगाता नासलो.

आवय हे कथेंत जानकीबायचे दुःख आनी एके आवयची आपल्या भुरग्यां खातीर धडपड लेखकान दाखयल्या. चार चल्थो आनी एक चलो अशें तांचे ल्हानशें कुटुंब एका ल्हानश्या झोपडपडटेन रावतालीं. तिचो घोव शाणूबाब आदीच मरता. घोव मेल्या उपरांत जानकीबायची भलायकी बरी उरना. तरीय आपली भुरगीं बरी शिकची हो तिचो हावेस आसता. एक दीस जेन्ना तिची भलायकी सारकीच बिगडटा तेन्ना भुरग्यांचे हाल जातात. शंकू दोतोरक हाडटा. जे पयशें जानकीबायन कोणाचे तरी पाया पडून बावीस रूपया शंकूचा फोर्मा खातीर एकठाय केल्ले तातूंतलेच बारा रूपया शंकून आवयच्या वखदांचेर आनी दोतोर खतीर मोडले. हे पळोवन जानकीबायक तिडक मारता.

हातूंतल्यान एके आवयची आपल्या भुरग्या खातीर माया दिसता. ती आपले पोट मारून, भलायकेचो विचार करी नासतना चलयेच्या शिक्षणाचो पयली विचार करता. आवय ही अशीच आसता. आपल्याचे दुःख लिपयता आनी भुरग्यांक सगळे सुख दिता. तशेंच भुरग्यांचोय आपले आवय प्रती मोग दिसता. “आवय, आवय गे – म्हाका – तुजेपरस परिक्षा मोटी ना गे, आवय, तू जाय गे आमकां!”⁵. ह्या उतरां वयल्यान ताची भावनां समजून येतात.

दॉना सिल्विया हे कथेंतली सिल्विया आनी आंतोन भाटकार. सिल्विया आनी तिचो घोव दोगाय गोंयच्या तांच्या व्हडल्या घरांत रावताली. तांका तिगा भुरगीं. जवाहर, मार्कूस आनी इंदिरा. ही भुरगीं आप – आपल्या संवसारांत काम करून आपली जीण

जगतात, आंतोन आनी सिल्विया आता जाणटे पिरायेर पाविल्यान तांकां एकाय भुरग्यांचो सांगात मेळना. जाणटेपणाक लागून आंतोन कशाय कसो वागता. येता वयल्या मनशांक गाळ मारप, पूगय गांवभर हेडप, घरा वेळार पावप ना आदी. ह्याच चिंतेन एक दीस सिल्विया सकाळी जेन्ना ब्रॅकेत वचपाक भायर सरता तेन्ना दाराक कुलूप घालून वता. कारण तिका आंतोनीचो भंय दिसता. ती नासता तेन्ना तो ल्हान भुरग्या सारको वागता. पूगय गांव भर तिका सादीत भोवता.

आंतोन पाटीलाक कुलूप काडपाक सांगता. पाटील हो तांचो नोकर. तो कुलूप काडना. तेन्ना आंतोन जनेलांतल्यान भायर उडी मारता. ताच्या पायाक मार बसता. अशा वेळार जेन्ना आवय बापायक आपल्या भुरग्यांची चड गरज आसता तेन्ना एकूय भुरगें तांच्या सांगाता नासता. सिल्विया देवाचेर भावार्त दवरून आपले फुडले पावल मारता. “आल्तारा मुखार वचून दिमी मारून दोळे धांपून रावली. मनांतल्या मनांत तिणें मागलें – देवा, म्हाका बुद्द दी...वाट दाखोय... जेजू, तुजेपोरी सोंसपाक शक्त दी म्हाका!” “आईची बाल्कनी हे कथेंत निवेदक, ताची आवय आनी निवेदकाच्या बायलेचे नातें दाखयला. निवेदकाची आवय ही शाळेंत शिकोवपी टिचर आसता. निवेदकाचे घरकान्नीक आपल्या सासुमायचे विचार पटनात. ती जेन्ना लग्न जावन घरांत आयली तेन्ना निवेदकाचे आवयन तीका अनधा नांव दवरले. तिचे आदले नांव मंदा. सगळ्यांक अनधा हें नांव आवडले सोडून निवेदकाचे घरकान्नीक. ती आजूनय आपल्याक मंदाच समजताली. बारीक गजाली वयल्यान ती आपल्या सासूमायचेर चाळवताली. पुण निवेदकाच्या आवयन तिचो केन्नाच अपमान केलो ना. उलट ती घरांतली सगळी कामा करताली.

एक दीस तिणे स्वता जावन आश्रयघरांत वचपाचो निर्णय घेतलो. तेन्ना ती म्हणटा “अंता, तुका एक सांगपाचें आसा, तुका वायट दिसतलें. पूण तूं ना म्हणू नाका. म्हजें

थल्लां. स्टूल तिच्या सामके म्हज्यांत घेवन बसत हांवे विचारलें. सांगतरी तुजें कितें थल्लां तें. पुता, हांव त्या आश्रयघरांत रावपाक वतां, फुडले एक तारखेच्यान म्हाका आडांव नाका, सोपूत तुकां^७. ह्या वेळार निवेदकाचे काळीज खूब दुःखवलें. ताच्या मनात कय ना कय एक आस आसता, आईक त्या आश्रयघरांत आसरो मेळना जाल्यार पुरो आनी आई आपल्याच सांगाता ह्या घरांत रावची. हाचे वयल्यान समाजांत आजूनय आपल्या आवय बापायची जबाबदारी घेवपी भुरगीं आसात हे दीसून येता.

5.2 पुरुशलिंग उत्थानशील विकार

“पुरुशलिंग उत्थानशील विकाराचीं लक्षणां अशीं आसात: काम वासना भागोवपा पासत उत्थान फावसो वेळ दवरूंक पावप ना, हाका लागून व्यक्तीचेर ताण येता”^८. ह्या विकाराक लागून व्यक्ती अदीक कामांत आपलो वेळ घालता आनी घरच्यां वांगडा ताका वेळ सारपाक दिसना. कामाची वासना वाडील्यान ताचो परीणाम ताचे भलायखेचेर जाता. हो परीणाम वखदां घेवन वा हेर कसलोच उपाय करून ताळपाक मेळना कारण तो ताचे भितर पयली पासून आसता. हो विकार ‘सोद’ ह्या कथासंग्रहातल्या ‘पंचेचाळीस हजार’, ‘रुद्र’ ह्या कथासंग्रहातल्या ‘रुपडें’, ‘खांद आनी हेर कथा’ ह्या कथासंग्रहातल्या ‘घरप्रवेश’ आनी ‘श्राप काय वरदान’ ह्या कथासंग्रहातल्या ‘कल्चर’ ह्या कथांनी दिसता.

‘पंचेचाळीस हजार’ ह्या कथेंतल्या निवेदका भितर दिसता. निवेदक हो बँकेंत कामाक आसता. सदच्यो बँकेंतल्यो कटकटी. ताका कामा फुडे दुसरें कांयच दिसना. एक दीस ताका सदा ह्या व्हड धंदेकार मनशाकडल्यान पंचेचाळीस हजार रुपयांचो ऑफर येता. तो निवेदकाक आपल्याक बँकेंतल्यान लोन दिवपाक सांगता. ह्या मनशाचो धंदो बरो आशिल्यान निवेदक लोन दिवपाक तयार जाता. पूण पयशें खंयच्यान एकठाय करप हो एक मोठो प्रस्न ताच्या मूखार येता. कामाचो ताण आशिल्यान निवेदक आपणाल्या घरकान्नीक फावो तो वेळ दिवपाक पावना. तांच्या लग्नाक धा वर्सा जावन लेगीत तांकां

भुरगे नासता. निवेदकाच्या बायलेचो देवाचेर तीर भावार्त आसता. पूण निवेदक सान वेगळ्याच विचारांचो मनीस. तो म्हणटा “दोतोरान लेगीत सांगलां जावप कठीण म्हणू... कठीण म्हणजे...नाच. तो सामकें ना म्हणून कशें सांगतलो हिका ?”^९.

ताच्या मनांत फकत एकूच गजाल घुवता ती म्हणल्यार पंचेचाळीस हजार रूपयांची. ताका कशेंय करून हे टागेंट पूर्ण करपाचे आसता. एक दीस कृष्ण शेट हो वेपारी तांचे बँकेंत येता. तो येतना पन्नास हजाराची चेक घेवन येता. पूण चुकून ते चेकीचेर पांच हजार म्हण बरयता. निवेदक परत – परत ते चेकी कडेन पळयता आनी हातातले पयशें मेजता. “पन्नास हजार दिल्यात आनी पांच हजार म्हणून बरयल्यात”^{१०}. ह्या मनशाची चूक जाल्या हे ताका खबर आसून लेगीत तो ताका सांगना. हे घणूकेंतल्यान एक गजाल दिसता ती मनीस स्वताचे टागेंट पूर्ण करपा खातीर आपलो स्वाभीमान लेगीत वगडावपाक तयार आसता. दुसऱ्या मनशांक लोन मेळचो हे गजालीन तो इतलो सुवार्ती जाला की फुडल्या मनशाक आपल्या फायद्या खातीर तो नागोवपाक तयार जाता. केन्ना – केन्ना परिस्थिती मनशाक असो वेळो घालता, ताची इतसा नासून सुद्धा ताका कांय गजाली करच्यो पडटात.

रुपडें हे कथेंतलो निवेदक. तो बँकेंत काम करता. ताची बदली दुसऱ्या बँकेंत जाता. तो बँकेंतल्या आनी घरच्या कामानी घुसपल्लो आसता. तांच्या बँकेंत एक सान मारपी काकी सदाच येवन आपले काम करता. निवेदकाक तिचे प्रती आपलेपण दिसपाक लागता आनी तो तिका ‘मावशी’ म्हण साद घालपाक लागता. ह्या समाजांत जय मनशाक स्वता खातीर वेळ नासता, कामा फुडे ताका कांयच सुचना थंय निवेदक चिंता “मावशे इतले समाधानी रुपडें आजून म्हाका दिसूंक नाशिल्लें”^{११}. ताच्या मनाक केन्नाच शांती नासता. आशिल्या खिणाक ताका कामाची, घरची चिंता सतायत आसता. “म्हाका चिंता केन्ना फालत नाशिल्ली. कितेंय तरी फाटल्यान आसलेंच. जमनीच्यो कटकटी.

आवय दुयेंत आशिल्ली, मदी मदी तिचें दुयेंस वाडटालें. एक ना हजार कटकटी ...¹². मनशाक ह्या विकाराची लक्षणां आशिल्ल्यान ताच्या मनाक केन्नाच शांती नासता.

घरप्रवेश ह्या कथेंतलो मल्ल्यामाम, गोंयात बँकेंत मॅनेजराचे पदवेर आसा. पूण पयशां मुखार ताका कांयच दिसना. तो आपणाल्या गांव घरा एक व्हडलो बंगलो बादता. घरप्रवेशाच्या निमतान सगळी सोयरी दायरी एकठाय येतात. मल्ल्यामामाचो भाव आनी भावाची बायल मात तिडकेतात. ताच्या भावची बायल मल्ल्यामामाल्या मावाक सांगता. “तुमगेलो जांवय वंदू नंबर कंजूस. ताका दुडवां मुखार कोण्ण दिसना. मिगेल्या बामणाक तुमगेल्या जांवयान सान हेल्प केल्यारि आगडी उरताशिल्ली. कांय ज्यास्त न्हय, सात हजार उश्णे मागच्यांक हाणी गोव्यात गेल्यारि ताणी कस्सलें सांगचें? नारे अण्णा म्हणालो, ताका मस्त खर्च म्हणालो ...¹³. पयशां मुखार मनीस रगताची नाती विसरता. एक गजाल हे कथेंत पळोवपाक मेळटा ती मल्ल्यामाम बंगल्याचो घरप्रवेश करता खरो पूण तातूंत चार दीस लेगीत सूखान रावपाक सोदना.

तो रोकडोच बंगल्या खातीर रेंणटात दवरपाक गिरायकाचो बंदोबस करता. मनीस पयशां फाटल्यान धांवत रावता. पूण स्वता केन्नाच सुखी आसना. मल्यामाम आनी ताचे घरकान्नी मदी एक वणट निर्माण जाता. जेन्ना ती आपलो बंगलो सोडून परत आपल्या कामाची वाट दरतात तेन्ना पुशपाबाय चिंता “हें आनी कोणाले अनवळखी घर काय? परक्या, अनकळखीच्या गांवांत आसचें तशी एकमुळेपणाची भावना तिच्या मनाक व्यापून उल्ल्ळी. परती परती घडयाळ पळोवपी मल्ल्यामामा कडेन पळोवन तिका दिसलें, हो आनी कोण मनीस? ...¹⁴.

कल्चर हे कथेंतलो जवाहर. हो मूळ कर्नाटकांतल्या दक्षिण कन्नड वाठारांतलो. तो गोंयातल्या अँना नांवाच्या चलये लागी लग्न जाल्लो. दोगाय बँकेंत कामाक आसली पूण अँना हे गोंयचे जाल्ल्यान गोंयकारांचे स्वभावी गूण ताचे भितर आसप हे स्वभावीक.

गोंयकार सूसेगाद हे जवाहराक खबर आसले म्हणून तो परत परत अँनाक थोंमणे मारीत रावतालो. कारण काम आनी वेळ ह्या दोनुय गजालीचो तो खूब पखवो मनीस आशिल्लो. एक दीस जेन्ना अँना आपणाले चलयेच्या वाड दिसाक लोकांक आमंत्रण दिता तेन्ना लोक वेळार पावनात हे पळोवन जवाहर तिडकेता आनी म्हणटा “तुमी गोंयकार अशेच. सुशेगाद. तुमी टायम सांबाळी नात. तुमी कामाकूच लेट पावतात. तुमकां वर्क कल्चरुच ना”¹⁵.

जवाहराची जिण ही फकत ट्रेनिंग, मिटींग, कॉन्फरन्स ह्याच कामानी गुंथिल्ली आसता. काम वेळार जायना जाल्यार ताका तिडक मारता. वयर उल्लेख केल्यो चारूय कथा जरी वेग – वेगळ्या कथासंग्रहातल्यो आसल्यो तरी दोन गजाली तांचे भितर समान आसात. पयली बँके हो विशय आनी दुसरी सगळ्या पुरुशांची फकत एकूच धडपड ती म्हणल्यार काम वासना आनी आपले टागॅट पूर्ण करप. मनीस जेन्ना खंयचीय गजाल अती प्रमाणान करपाक वता तेन्ना स्वताचेंच लुकसाण करून घेता.

5.3 आरोग्य मानसशास्त्र

आरोग्य मानसशास्त्र ह्या फाट्याक मानसीक दुयेंस अशेंय म्हणू येता. “कुटुंबाची, समाजाची, आपली कार्यभार सांबाळपाची ताकद आसप, आयुश्य भरुभरून जगपाची शकत आसप, जिणेंत जीं संकश्टां येतात तांकां तोंड दिवपाची मनाची तयारी आसप म्हणल्यार मानसीक भलायकी बरी आसप. कूड निरोगी आसप, म्हणल्यार शारिरीक भलायकी बरी आसप, हें जितलें गरजेचें तितलेंच मन निरोगी आसप गरजेचे हें लक्षांत दवरप खूब म्हत्वाचें”¹⁶.

तणाव हो दर एका मनशाच्या जिवनान आसता. आपल्या आयुश्यांत खंयच्या तरी पांवड्याचेर ताका ताचो अणभव मेळटा. ह्या परिस्थितिचो फुडो करता तेन्ना

चडशें लोक रोकडेच बरें जावन आपल्या आदले स्थितींत परते येतात जाल्यार कांय जाण येवपाक पावनात. दरेक मनशाची मानसीक परिस्थिती वेगळी आशिल्यान कांय लोका खातीर हो तणाव गंभीर समस्येंत बदलता. जाल्यार कांय जाणाचेंर ताचो तितलो परिणाम जायना. लेखक गजानन जोग हांच्या कोंकणी कथासंग्रहानी अशा तरेच्यो कथा आयल्यात पूण तितल्या गंभीरतायेन तांचे मानसीक प्रस्न लेखकान कथेनी मांडील्ले दिसनात.

“मानसीक दुयेंस एकाच कारणाक लागून जाता अशेंय ना. काळजाचें दुयेंस जावपाक जशीं कितलींशींच कारणा आसतात तशींच तणाव, बेकारी, एकलेंपण, सोऱ्याचें वसन, गरिबी, नातेसंबंद तुटप, धपको बसप, बरें जावचें ना अशें गंभीर शारीरिक दुखणें जावप, बी हीं कांय कारणां मनशाचीं मानसीक संतुळांय इबाडटात. लिंग, संपत्ती, धर्म, पिराय ह्या बाबतींनी भेदभाव करिनासतना मानसीक दुयेंस हें कोणाकूय जावं येता”¹⁷. लेखक गजानन जोग हांच्या ‘सोद’ ह्या कथासंग्रहातली ‘संवसार’, ‘रूद्र’ ह्या कथासंग्रहातली ‘घटका’, ‘खांद आनी हेर कथा’ ह्या कथासंग्रहातली ‘खांद’ आनी ‘श्राप काय वरदान’ ह्या कथासंग्रहातली ‘काजळ’ ह्या कथांनी आरोग्य मानसशास्त्रीय फाट्याची लक्षणां दिसतात.

‘संवसार’ ह्या कथेंतल्या दादू ह्या पात्रा भितर ही लक्षणां पळोवपाक मेळटात. दादू हो मूळांत एक गवळ्याचो वेवसाय करपी मनीस. एक दीस जेन्ना तो आपल्या पूताक राजारामाक आपल्या वांगडा आदाराक व्हरता तेन्ना कामाच्या वेळार एका अपगातान ताच्या पूताचो जीव वता. पूताच्या मरणाचो धपको ताच्या मनाक बसता. “भायर बसून दादू आवाज करिनासतना मदीं – मदीं हांसतालो आनी एक बोट वयर दोखोवन खूण करतालो”¹⁸. मरण जेन्ना खंयच्याय मनशाच्या जांव कुटुंबाच्या

जिवनान येता तेन्ना ताका फुडो करपाची तांक सगळ्याच मनशा कडेन नासता. कुटुंबातल्या सगळ्याच मनशांची दुःख सोंसून घेवपाची तांक एक सारकी नासता.

कांय जाणांक त्याच दीसा पुरतेच रडपाक येता, जाल्यार कांय जाणाच्या दोळ्यात दुःख येना. थोडी भितरल्या भितर फुगार जातात, जाल्यार तोड्यांक त्या व्यक्तीच्या मरणाचो धपको आयुशबर उरता. जसो हें कथेंत दादू ह्या पात्रा भितर हे लक्षण दिसता. अशा वेळार कुटुंबातल्या हेर मनशांचो आनी समाजाचो सांगात त्या मनशाक खूब मदतकारी तारु येता. एकांद्या वखदांचो आदार घेवन ही मानसीक परिस्थिती ताळपाक शक्य नासता तेन्ना योगासनां, सल्लो दिवपी मनशाचो आदार घेवचो पडटा. अशें केल्यान मनीस केन्ना – केन्ना आपल्या आदल्या जिवन स्थिती कडेन परत येवपाक शकता. पूण जर ह्यो भावनां खूब खर आसत आनी खूब वेळ मेरेन त्यो बदलना जायत जाल्यार ताचो परीणाम मनशाच्या जिवनाचेर हानीकारक जांव येता. केन्ना-केन्ना असल्या परिस्थितीन मनशाच्या मनाचो ताण अती प्रमाणात वाडत वचपाक लागलो जाल्यार एक तर ताचे मानसीक संतूलन पुरायपणान बिगडपाक शकता ना जाल्यार त्या मनशाचो जीव लेगीत वचू येता.

‘घटका’ ह्या कथेंतल्या मर्तेबाब ह्या पात्रा भितर ही लक्षणां दिसतात. मर्तेबाबाक गांवात खूब मान आसलो. तें सगळ्या लोकांच्या आदाराक पावताले. कितल्याशाच जाणाची लग्नां तांच्यानी आपल्या घरांतल्यानूच करुन दिल्ली. ह्या कारणाक लागून लोकांचो तांचे प्रती अदिकुच आदर आशिल्लो. एक दीस जेन्ना मर्तेबाबाची घरकान्न लक्ष्मी मरता तेन्ना मात तांची अवतीकाय पळोवपा सारकी नासता. ते खूब एकसुरे पडटात. भुरगीं आसून लेगीत तांका भुरग्यांचो सांगात मेळना. जाणटेपणान जेन्ना मर्तेबाबक आपल्या भुरग्यांची चड गरज आसता तेन्ना ताका एकल्याचोय आदार मेळना. ताचो व्हडलो चलो पूराय घराचेर आपले राज्य चलोवपाक लागलो.

मर्तेबाब चिंता “वर्सा वाडत गेली. तस तशी मनशां पयस पयस जायत गेली. एकेक करून सगळीं मनशां हातांतल्यान सुटलीं”¹⁹.

जेन्ना एकलेंपण मनशाच्या जीवनान भितर सरता तेन्ना ताच्या मनाक शांती नासता. जेवणा वेली वासना वता, आनी शेकी मनशाची जिवन झगपाची आसूय उणी जायत वता. हेच चित्रण हे कथेंत दिसता. जेन्ना भुरग्यांचोय सांगात, जांव आपलेपण वा मोग ताका मेळना तेन्ना तो जिण जगपाची आसूच सोडून दिता आनी शेकी ह्या संवसाराक अतरता. “.... मर्तेबाबाली मान एके वाटेन लवंडली एक हात खाटी भायर लांवपाक लागलो पुण वणटींच्या कोनशान तांचो तोल सांबाळ्ळो आनी ते तशेच वणकुनच उल्ले”²⁰.

‘खांद’ हे कथेंतलो सुदाम ह्या पात्रा भितर ही लक्षणा दिसतात. तणाव, एकलेंपण, नातेसंबंद तुटप, धपको बसप, मरपाची चितनां मनात हाडप आदी. ही लक्षणां जेन्ना मनशाच्या मनाचेर आनी शरीराचेर चड हावी जावपाक लागतात तेन्ना ताचे स्वताचेर नियंत्रण उरना. हातूंतल्यान ताचे आरोग्य बिगडपाक लागता. जेन्ना सुदामाचे तिगूय इश्ट मरतात तेन्ना ताच्या काळजाक धपको बसता. तिगाय इश्टा मदलो राजू हो ताका भोव लागींचो आसता. तो ताका आपल्या भावा सम्मान लेखतालो. ताचे दोन इश्ट देवू आनी दामू आदींच मरतात. राजूच्या मरणाचो धपको सुदामाच्यान सोसुक जायना.

जेन्ना गांवातलो कोणूय मनीस मरतालो तेन्ना तो मुसुंडेत ज्योक्स करून लोकांक हासयतालो. त्या दीसा जेन्ना राजूच्या मरणा उपरांत लोक परतून घरा परतताले तेन्ना एकल्यान सुदामाक म्हणले “हें कितें आयज ? कवटी फुटसर रावना रे सुदाम? तुजो इश्ट खंय मरे तो ! तू गेल्यार ज्योक्स करून कोण हासयतलो तर आमकां?”²¹. अशा वेळार आपल्याक ज्योक्स सुचताले हे चितूनच ताका तिडक

मारली, जेन्ना खंयचोय आनवळकी मनीस मरता तेन्ना ताचे दुःख जायना. पूण तोच जर लागीचो कोणूय आसत जाल्यार खुब दुःख जाता. सुदामाक चड चिंता सतायताली ती म्हणल्यार आपूण मेल्या उपरांत आपल्या मरणाक खांद मारतलो असो आपलो एकूय इश्ट ह्या संवसारात उरूंक ना. तो सगळ्या गांवभर पीश्या सारको भोवपाक लागता. आकरोक वसंतागेर पावता. तो वसंताक विचारता, “वसंता, म्हजें करतलो मरे काम तूं ?”²². तेन्ना वसंत ताका जाप दिवन म्हणटा “आमचो दादा आनी तूं घट मरे सामके, कसले काम ?”²³. तेन्ना सुदाम ताका सांगता “आनी कसलें, निमाणें काम. म्हजो एकूय इश्ट उल्लो ना. म्हाका वतना खांद दिवपाक एक तरी इश्ट जाय आसलो. तूं दितलो मरे खांद म्हाका, वसंता दितलो मरे ?”²⁴.

जेन्ना मनशाची ताण सोसपाची हिम्मत सोशीकताये भायर वता तेन्ना तो कित्याय कितें उलोवपाक लागता. हेच सुदाम ह्या पात्रा भितर दिसता. आपल्या इश्टाच्या मरणाचो धपको ताणे आपल्या मनाक लावन घेतलो. ह्या कारणाक लागून ताका आपल्या बायल भुरग्यांची लेगीत याद उरना. आपूण मरत जाल्यार आपल्या घराब्याचे कितें जातले हाचो विचारूच तो करपाक सोदना.

‘का-ज-ळ’ हे कथेंतलो राजेश ह्या पात्रा भितर ही लक्षणा दिसतात. राजेश हो मध्यम वर्गी समाजांतलो चलो. ताची आवय अमृत्या ही भाटकारागेर कामाक आसता. भाटकाराची बायल आनी अमृत्ये दोगाय वागडाच गुरवार आसतात. पूण काय कारणांक लागून भाटकाराची बायल चलयेक जल्म दितना मरता. अमृत्याक चलो जाता. ते भाटकाराले चलयेक आपले धुवे सारकी वेगयता. भुरगेपणातूच आवय भायर पडील्यान तें ताका आपले दुद दिवन वाडयता. राजेश आनी बेबी ल्हान आशिल्ली तेन्नाच अमृत्यान राजेशाक सागून दवरील्लें. बेबी हे तुज्या बयणी सम्मान आसा. तुमी दोगाय म्हजे दुद पिल्यात म्हणुंक ताका तुज्या

बयणी सारको मोग दी. पूण राजेशान ताका ते नदरेंतल्यान केन्नाच पळयलेंच ना. तो बेबीचो मोग करतालो. ताका घेवन बोवपाक वचप, ताका पिच्चराक वरफ आदी कामा तो उमेदीन करतालो. पूण बेबीन ताचो केन्नाच मोग केलो ना. फकत एका इश्टाच्या नदरेंतल्यान ते ताका पळयताले.

ही गजाल राजेशाच्यान सोसू नजो जाली आनी तो सोरो पिवपाक लागलो. एक दीस जेन्ना ताका बेबीच्या लग्नाची खबर कळटा तेन्ना ताका खूब राग येता. तो चड सोरो पिवपाक लागता. ताका फाटल्यो यादी येतात. आनी तो चिंता “ कोणाक सांगनासतना इस्कोल चुकोवन पिक्चराक वयपाक हांव उपकारतालों बेबीक. बेस बरें मोटर सायकलीन हेडपाक हांव उपकारलो बेबीक, पूण फुडें मोगाक उपकारना जालों!”²⁵. जेन्ना एकांदो व्यक्ती फुडल्या मनशाचो मोग करता पूण तो फुडलो मनीस ताका ते नकरेंतल्यान पळयना तेन्ना ताच्या जिवाक खूब त्रास जातात. असल्या वेळार मनीस केन्ना – केन्नाय नाका आशिल्ले निर्णय घेवन स्वताच्या जिवाक लुकसाण करपाक शकता. जसो राजेश सोरो पिवन स्वताच्याच जिवाची वाट लायता.

5.4 बायलांचें मानसशास्त्र

बायलांचे मानसशास्त्र ह्या फाट्याचेर डॅन्मार्क आपले मत उकतायतना म्हणटात “ल्हानपणांतल्यान बायलेचे जिणेंतलो बदल, वाड, विकास, कुटुंबातल्यो विंगड विंगड भुमिका देखीक बायल, आवय, सून, मांय बी ह्या नात्यांतल्यान येवपी वेगळेपण वा अणभव तिच्या लिपिल्ल्या गुणांतली शक्त, संघर्श, तिच्या अंतस्करणाक जावपी दुःखापत, हांचेर भर दितात”²⁶.

गोंयांतच न्हय तर गोंया भार लेगीत जेन्ना खंयच्याय कुटुंबात चल्याचो जल्म जाता तेन्ना तो व्हडा दबाज्यांत मनयतात. चल्यांक आनी चलयांक एकेच तरेन

वागयल्लीं खंयच दिसनात. चली जांव बायल मनीस हांकां समाजात एक अबला नारी म्हण पळयतात. पूण उपरांच्या काळांत हो विचार हळुहळु बदलपाक लागलो. जेन्ना सिमोन द बॉव्यार सारकी फ्रेंच लेखीका मूखार आयली. तिणे बायलांच्या हक्का खातीर *THE SECOND SEX* हो ग्रंथ रचलो. ह्या ग्रंथात तिणे बायलेक समाजांत सम्मान हक्क मेळपा खातीर आनी बायल ही दादल्या परस कमी न्हय हे मांडटना दादले हे सामके पाड व्यक्ती, वा तांचेर झुज मांडचे अशें खंयच म्हणुक ना.

पूण बायलांक जांव समाजांत जगपी दर एके चलयेक दादल्या इतलोच सम्मान हक्क मेळचो अशें तिचे मत आसले. तिच्या पुस्तकांतले एक फामाद वाक्य “ One is not born, but rather becomes, a woman ”²⁷. म्हणजे एक चली जेन्ना जल्माक येता तेन्ना ती बायल म्हण जल्माक येना. पूण समाज तिका बायल मनीस करता. बायला सारके वागप, उटप, बसप, न्हेस्प आदी गजाली तिका समाजा कडल्यान आपणावच्यो पडटात. बायलांचे मानसशास्त्र हो मानसशास्त्रीय पद्दतीचो एक नवो फांटो. ह्या फाट्यांत बायलां कडेन पळोवपाची एक नवी नदर दिसून येता. “women are often regarded as being more attuned to their emotions than men ”²⁸.

म्हणजे दुसऱ्या व्यक्तीचे सुख – दुःख, तांची भावनां समजून घेवपाची तांक आनी शक्त दादल्या परस बायल मनशे भितर अदीक प्रमाणात आसता. म्हणुनच भावनीक नदरेंतल्यान विचार केल्यार बायल ही दादल्या परस चड बळिश्ट आसता. दादलो आनी बायल हांच्या मदी फरक करिनासतना तांचे मदीं समानतायेचे भावनेचो ह्या फाट्यांत अभ्यास जाता. लेखक गजानन जोग हांच्या कोंकणी कथासंग्रहानी ह्या विशयाचेर कांय कथा आसपावतात. देखीक ‘सोद’ ह्या कथासंग्रहातली ‘व्हॅरा’ ही कथा, ‘खांद आनी हेर कथा’ ह्या कथासंग्रहातली ‘मो – ग – बी – ग’ ही कथा, ‘श्राप

काय वरदान' ह्या कथासंग्रहातली 'जाळें' ही कथा आनी 'रुद्र' ह्या कथासंग्रहातली 'कमळी' ही कथा.

व्हॅरा हे कथेंतले व्हॅरा ह्या बायलेच्या जिवाचो संघर्श दिसून येता. हे कथेंत दोन वेगळ्या धर्मांतल्या मनशाचोय प्रस्न आयला. व्हॅरा हे क्रिस्तांव चली जाल्यार ताचो मोगी विस्नू हो हिंदू धर्मांतलो चलो. दोगांय कामाचे सुवातेर एका मेकाक बेटतात. थंयच तांचो मोग जाता. हे कथेंत व्हॅरा हे एक खूब मॉडर्न विचाराचे चली अशें लेखकान दाखयला. समाजीक परिस्थितीचो फूडो करपाची तांक ताचे भितर आसा. ते क्रिस्तांव जावन लेगीत एक हिंदू धर्मांतल्या चल्या लागी लग्न जावपाक तयार जाता. कारण तें ताचो मोग करता. हांगा समाजीक विचारांक वाचा फोडपी बायल मनशेची दाडशी वृत्ती दिसता.

ते म्हणटा "I love you so much, what about you ? तूं जाणाय तें बोरेंभाशेन ... जाल्यार मागीर लेटस् गॅट मॅरिड... फर्गेट एव्हरीथिंग.... your mother, your family....your caste, your religion "29. हांगा तें आवयक, फामिलीक, जातीक आनी धर्माक विसर म्हण सांगता. हाचो अर्थ नकारात्मक पणान घेनासतना ताचे म्हणणे अशें आसूं येता की ह्या समाजीक बंदनाचो विचार करिनासतना आमी आमचो मोग नदरें मूखार दवरून फुडले पावल मारुया. ह्यो आर्विल्यो परंपरीक चाली - रीती एका रातीन बदलप शक्य नात. म्हणुन कोणा कडल्यान तरी ताची सुरवात जावपाक जाय. आतांची युवा पिळगी, चड करून बायल मनशा कडल्यान जर अशें तरेचे विचार येवपाक लागले जाल्यार समाजाची धर्माकडेन, जात, मोग आनी चड करून बायलां कडेन पळोवपाची नदर बदलपाक शकता.

‘मो - ग - बी - ग’ हे कथेंतले श्रिया. श्रिया हे गोरख ह्या चल्याचो मोग करता. पूण गोरखाच्या आवयक तांचो मोग मान्य नासता. कारण ती चली पळोवपाक सुंदर नासता. हे कथेंत चलयेच्या सुंदरताये वयल्यान तिका पारकप जाता. तिचे भितरले गुण पळयनासतना तिची भायली सुंदरताय तांकां अती म्हत्वाची थारता. “ती चली आमच्या चल्याक कशीच सोबना. दिसपाक सामकी बाबत. ते भायर व्यंग आसा. आमच्या घराण्यांतले सगलेच लांबरूंद, सुंदर”³⁰. अशें गोरखाच्या आवयचे म्हणणे. समाजांत चडशें फावट चलयो बापतीन हो समज निर्माण जाल्लो दिसता. लग्न, मोग जांव कामाचे सुवातेंचेर चलयेक तिच्या भायले सुंदरताये वयल्यान पारकप जाता.

चली जरी गोरी आसत जाल्यार तिका कोणूय सलाम मारतात. पूण तिच जर काळी वा सावळी आसत जाल्यार तिका वेग - वेगळी नावा दवरतात. चली ही कशी दिसता, कशी न्हेस्ता, कितली लांब - रूंद आसा हे पळयनतात. तिचे भितरले गुण पळोवन तिका मूखार सरपाक प्रोत्साहन करपाक जाय. हालीच्या काळांतली बायल, दादल्या परस कमी ना. दादल्या सारकोच समामान अदीकार तिकाय ह्या समाजांत मेळपाक लागला. बायल मनीस ही फकत घर साबाळपी आनी भुरग्यांक जल्म दिवन ताचो सांबाळ करपी इतल्या पुरतीच तिचे व्यक्तीत्व उरूक ना. जाल्यार आयच्या काळांतली बायल ही काम करून स्वताच्या पायाचेर उबी रावपाक शकता. आपलो निर्णय घेवन आपल्यो स्वताच्यो गरजो पूर्ण करपाची तांक तिचे भितर आसा.

‘जाळें’ हे कथेंतले अर्जिता. एक साद्या मध्यम वर्गीय घराण्यांतली चली. सादी नोकरी करून आपल्या आवयक आनी भावाक आर्थीक मदत करून घरांतलो कर्चुय तेच पळयताले. अशें आशिल्यान एक दीस ते संतोष नांवाच्या एका फरजी मनशाच्या जाळ्याक सापडटा. आपल्या काळ्या रंगाक लागून ते केन्नाच चेडवा

सारके न्हेसनाशिल्ले, जांव आपल्याचेर केन्नाच ताणे लक्षूच दिले ना. पूण जेन्ना संतोष ताच्या जिवनान येता तेन्ना ताचे जिवीत बदलता. तें घरांत आवयक घरकच दिवपाचो बंद करता. स्वता खातीर मोबायल घेता आनी हेर वस्तू ज्यो ताका बायली सुंदरताय दिवपाक मदत करतात त्यो आपणायता.

एक दीस जेन्ना ताका संतोषाशे गुपीत कळून येता तेन्ना ताची परिस्थिती पिसुडल्ल्या फुला सारकी जाता. कारण संतोष लग्न जाल्लो आसुन लेगीत ताचे कडेन मोगाचो खेळ खेळटा. अशा वेळार चेडवा केन्ना केन्नाय वायट निर्णय घेवन स्वताचो जीव इबाडटात. फाटी फुडे विचार करी नासतना आपलो निर्णय घेतात. पूण लेखकान हे कथेंत एक बळीश्ट चलयेचे चित्रण उबे केला. ते स्वताच्या अत्मसम्माना खातीर झुजता. पुलिसांचो आदार घेवन संतोषाक बुद्द शिकयता. एके चलयेची हिम्मत आनी असल्या तरेच्या आळखडीचो फूडो करपाची तांक लेखकान हें कथेंत दाखयल्या. समाजांत खुबशा चलयांचेर असले तरेचे अन्याय जातात. पूण सगळ्योच चलयो पुलिसांचो आदार घेवन आपल्या हक्का खातीर झुजपाची हिम्मत दाखयनात. ताचीं आर्थीक, धर्मीक वा समाजिक कारणां आसू येतात.

पूण अर्जिता सारकी हिम्मतदारी चली समाजांत आसप ही आयच्या काळाची गरज आसा. जेन्ना चलयो आपल्याच्या अत्मसम्माना खातीर झुजपाक शिकतल्यो आनी आपल्याचेर जाल्ल्या अन्यायाचेर प्रस्न उबारतली तेन्नाच असल्या घडणूकांचेर पुर्णविराम लागपाक पावतलो. “एक मिनीट, प्लीज – प्लीज, संतोष हांव फोन सायलन्ट करतां अशें म्हणत तें स्कर्ट कमरार वोडीत फोनाकडेन गेलें आनी ताणें आदी करून दवरिल्लो मॅसेज धाडलो”³¹. आपल्याक न्याय मेळचो म्हण ताणे स्वताचो जीव संकश्टांत घातलो. तें ताच्या वांगडा हॉटेल रुमात गेले आनी जे परी ताका पुलिसानी समजायल्ले तेच तरेन ताणे शांतपणान खंयच भिरांत वा संतोषाक

दुभावी नदर दिनासतना ताणे आपले काम केले आनी संतोषान केल्या गुन्यांवाची सजाय ताका मेळयली.

‘कमळी’ हे कथेंतले कमळी हे पात्र. खुब सादी आनी गांवगीच्या वाठारांतली ही चली. आपले आज्ये सांगाता गांवात एका ल्हानशें कोपयेत ती रावताली. निवेदक ताका मोगाची आस दीता आनी फटयता. “तापिल्लें रगत म्हज्या आंगभर बळपाक लागलें, म्हजे जाणगूर हात त्या अनवळखी जुवान आंगाक सांसपुपाक लागले”, आपल्या कुडीची आस बागोवपा खातीर ताणे कमळीचो फायदो काडलो. काय दिसा उपरांत जेन्ना कमळी गुरवार आसा ही खबर ताच्या कानार पडली तेन्ना ताणे कमळीक मेळपाचे बंद केले. आपल्या शहरी जिवना कडेन परतलो. कमळीन एका चलयेक जल्म दिलो. पूण जल्म दितना तिचो जिव गेलो.

हे कथेचो शेवट काळजाक पिळ घालपा सारको आसा. बायल मनीस जेन्ना गुरवार आसता तेन्ना तिका स्वताच्या जिवा परस त्या भुरग्याच्या जिवाची चड चिंता आसता. आपल्या भुरग्याची भलायकी बरी उरची आनी ताचो जल्म बरे तरेन जावचो ही दर एके आवयची इतसा आसता. कमळीच्यान जाय जाल्यार त्या भुरग्याचो जिव घेवु येतालो. पूण ताणे आपल्या जिवाची परवा करी नासतना आपल्या भुरग्याचो विचार पयली केलो. बायल ही सुवार्ती नासून सदाच आपसुवार्ती मनान आपल्या भुरग्याचे विचार पयली करता हेच चित्र हे कथेंत पळोवपाक मेळटा. संदर्भावळ:

- 1) खोलकार, अमित, रेश्मा, दामोदर मावजो हांच्या कथांतल्या पात्रांचो मानसशास्त्रीय नदरेंतल्यान अभ्यास, (2.4.9. कुटुंबीक मानसशास्त्र), गोंय विद्यापीठ ताळगांव पठार, गोंय 2017, पान.93.

- 2) जोग, गजानन. रागणे कथा (सोद कथासंग्रह), पटवर्धनस्नेह प्रकाशन, ताळगांव – गोंय, 1995, पा. 139.
- 3) जोग, गजानन. रागणे कथा (सोद कथासंग्रह), पटवर्धनस्नेह प्रकाशन, ताळगांव – गोंय, 1995, पा. 141.
- 4) जोग. रघुनाथ गजानन. कूझाचो पाय कथा (रूद्र कथासंग्रह), अपुरबाय प्रकाशन, वळवय-फोंडें-गोंय, 1986, पा. 93.
- 5) जोग. रघुनाथ गजानन. आवय कथा(रूद्र कथासंग्रह) , अपुरबाय प्रकाशन, वळवय-फोंडें-गोंय, 1986, पा. 122.
- 6) जोग, गजानन. दोंना सिल्विया कथा (खांद आनी हेर कथा कथासंग्रह), बिम्ब प्रकाशन, आगशी-गोंय, 2014. पा. 35.
- 7) जोग, गजानन. आईची बाल्कनी कथा (श्राप काय वरदान कथासंग्रह), बिम्ब प्रकाशन, आगशी-गोंय, 2020, पा.124.
- 8) खोलकार, अमित, रेश्मा. दामोदर मावजो हांच्या कथांतल्या पात्रांचो मानसशास्त्रीय नदरेंतल्यान अभ्यास, गोंय विद्यापीठ ताळगांव पठार, गोंय 2017. 3.1.3 पुरुशलिंग उत्थानशील विकार, पा.172.
- 9) जोग, गजानन. पंचेचाळीस हजार कथा (सोद कथासंग्रह), पटवर्धनस्नेह प्रकाशन, ताळगांव – गोंय, 1995, पा. 21.
- 10) जोग, गजानन. पंचेचाळीस हजार कथा (सोद कथासंग्रह), पटवर्धनस्नेह प्रकाशन, ताळगांव – गोंय, 1995, पा. 23.
- 11) जोग. रघुनाथ गजानन. रुपडें कथा (रूद्र कथासंग्रह), अपुरबाय प्रकाशन, वळवय-फोंडें-गोंय, 1986, पा. 51.

- 12) जोग. रघुनाथ गजानन. रुपडें कथा (रूद्र कथासंग्रह). अपुरबाय प्रकाशन, वळवय-फोंडें-गोंय, 1986, पा. 51.
- 13) जोग, गजानन. घरप्रवेश कथा (खांद आनी हेर कथा कथासंग्रह), बिम्ब प्रकाशन, आगशी-गोंय, 2014, पा. 9.
- 14) जोग, गजानन. घरप्रवेश कथा (खांद आनी हेर कथा कथासंग्रह), बिम्ब प्रकाशन, आगशी-गोंय, 2014, पा. 21.
- 15) जोग, गजानन. कल्चर कथा (श्राप काय वरदान कथासंग्रह), बिम्ब प्रकाशन, आगशी-गोंय, 2020, पा. 59.
- 16) अग्रवाल, डॉ रविन्द्र, नाडकर्णी, डॉ अभिजीत, राणे, डॉ अनिल. आमचें मनः भलायकी, दुयेंस आनी उपचार. गोवा कोंकणी अकादेमी, 2016, पान. 9.
- 17) अग्रवाल, डॉ रविन्द्र, नाडकर्णी, डॉ अभिजीत, राणे, डॉ अनिल. आमचें मनः भलायकी, दुयेंस आनी उपचार. गोवा कोंकणी अकादेमी, 2016, पान. 10.
- 18) जोग, गजानन. संवसार कथा (सोद कथासंग्रह), पटवर्धनस्नेह प्रकाशन, ताळगांव – गोंय, 1995, पा. 85.
- 19) जोग. रघुनाथ गजानन. घटका कथा (रूद्र कथासंग्रह), अपुरबाय प्रकाशन, वळवय-फोंडें-गोंय, 1986, पा. 37.
- 20) जोग. रघुनाथ गजानन. घटका कथा (रूद्र कथासंग्रह), अपुरबाय प्रकाशन, वळवय-फोंडें-गोंय, 1986, पा. 39.
- 21) जोग, गजानन. खांद कथा (खांद आनी हेर कथा कथासंग्रह), बिम्ब प्रकाशन, आगशी-गोंय, 2014, पा. 1.

- 22) जोग, गजानन. खांद कथा (खांद आनी हेर कथा कथासंग्रह), बिम्ब प्रकाशन, आगशी-गोंय, 2014, पा. 6.
- 23) जोग, गजानन. खांद कथा (खांद आनी हेर कथा कथासंग्रह), बिम्ब प्रकाशन, आगशी-गोंय, 2014, पा. 6.
- 24) जोग, गजानन. खांद कथा (खांद आनी हेर कथा कथासंग्रह), बिम्ब प्रकाशन, आगशी-गोंय, 2014, पा. 6.
- 25) जोग, गजानन. का – ज - ल कथा (श्राप काय वरदान कथासंग्रह), बिम्ब प्रकाशन, आगशी-गोंय, 2020, पा. 29.
- 26) खोलकार, अमित, रेश्मा. दामोदर मावजो हांच्या कथांतल्या पात्रांचो मानसशास्त्रीय नदरेंतल्यान अभ्यास, (2.4.13 बायलांचे मानसशास्त्र), गोंय विद्यापीठ ताळगांव पठार, गोंय 2017.
- 27) <https://www.theguardian.com>jan>
- 28) <https://bschool.dpa.edu.in>blogs>
- 29) जोग, गजानन. व्हॅरा कथा (सोद कथासंग्रह), पटवर्धनस्नेह प्रकाशन, ताळगांव – गोंय, 1995, पा. 101.
- 30) जोग, गजानन. मो – ग – बी – ग' कथा (खांद आनी हेर कथा कथासंग्रह), बिम्ब प्रकाशन, आगशी-गोंय, 2014, पा. 53.
- 31) जोग, गजानन. जाळें कथा (श्राप काय वरदान कथासंग्रह), बिम्ब प्रकाशन, आगशी-गोंय, 2020, पा. 84.
- 32) जोग, रघुनाथ गजानन. कमळी कथा (रुद्र कथासंग्रह), अपुरबाय प्रकाशन, वळवय- फोंडें- गोंय, 1986, पा. 105.

प्रकरण 6 गजानन जोग हांच्या कथेंतलें लेखन तंत्र

“कथा, कादंबरी, म्हाकाव्य, सारक्या साहित्य प्रकारांक कथनात्मक साहित्य म्हणटात”. कथनात्मक साहित्याचे स्पश्टीकरण करचे जाल्यार, जेन्ना एकांदो लेखक वा खंयचोय मनीस जाका साहित्य बरोवपाची आवड आसा तो आपल्या सरभोवतणी घडील्यो घडणूको लिखित रूपान एक विशिश्ट कथन शैली आपणावन त्यो बरोवन काडटा. लेखक हो समाजाचो एक म्हत्वाचो घटक. तो आपल्या कलेचो वापर करता आनी समाजांत घडपी अन्यायाचेर बडी मारता. आपल्या साहित्य लिखाणाच्या माध्यमांतल्यान वायटाचेर जैत वरपाचो प्रयत्न करता. जसो गांधिजीन अहिंसेचो मार्ग आपणावन जैत मेळयले तशेंच कितल्याशाच लेखकानी साहित्याच्या आदारान आपले विचार हेर लोकां मेरेन पावयल्यात.

लेखक गजानन जोग हांच्या कथेंतल्या लेखन तंत्राचो अभ्यास करतना कथेंतल्या पांच मूखेल घटकांचो आसपाव तांच्या कथा लेखनात दिसता. हें घटक म्हणल्यार कथेंतली भास, निवेदन शैली, संवाद लेखन, विनोदी शैली आनी वातावरण निर्मिती. जेन्ना खंयचोय कथाकार हें घटक घेवन कथा रचता तेन्ना तातूंत भास खंयची वापरप, निवेदन शैली कशी आपणावप, पात्रांच्या तोंडांतल्यान संवाद कशें मांडप, कथेंतले वातावरण कशें निर्माण करप ह्यो गजाली लक्षांत दवरच्यो पडटात. लेखक जेन्ना कथा बरयता तेन्ना काळाचे भान आसप खूब गरजेचे. कारण तो आपणाले कथेंत अमुखच काळ मांडटा आनी त्या काळा मजगती खंयची घडणूक घडल्या ती सांगता. जी खरेपणान त्या काळांत घडूकूच ना जाल्यार तो चुकीची म्हायती वाचकां मेरेन पावयता. म्हणून लेखकाचो सगळ्या नदरेंतल्यान अभ्यास आसपा गरजेचो थारता.

निवेदक जेन्ना वयर उल्लेख केल्ल्या प्रसंगांचो आदार घेवन निवेदन करता तेन्ना ताणे केल्लो अभ्यास म्हणल्यार साहित्याच्या घटकांचो अभ्यास अशें म्हणू येता. तशें

पळोवपाक घेल्यार हे घटक कादंबरी, म्हाकाव्य ह्या साहित्य प्रकारांक लागू जाता. पूण साहित्यांत ज्यो मर्यादा आनी गूणसूत्रां पाळचीं पडटात तातूंतल्यान तांचे घटक वेगळे काडूं येतात. कथेची आनी हेर साहित्य प्रकारांची मर्यादा एकसारकी आसना. तिची संकल्पना, स्वरूप, घटक, प्रकार हांचो उल्लेख प्रकरण एक हातूंत करतना वेवस्थीत पद्दतीन सांगला. आयज कथा हो साहित्य प्रकार हेर प्रकारा परस खसो वेगळो थारता आनी इतलो लोकमोगाळ जावपाक पावला हाचीय कारणां थंय सांगल्यात.

कथेची रचणूक करप म्हणल्यार तिच्या घटकांच्या आंकड्यानी तिका बसोवप. लेखक गजानन जोगान कथा हो प्रकार हाताळटना हें सगळे घटक लक्षांत दवरुन तांचो परीपूर्ण अभ्यास केला हें तांच्या साहित्यातल्यान दिसून येता. लेखक ज्या समाजांतल्यान आयला त्या समाजांतल्या लोकांच्या चाल - चलणुकांचे, तांच्या घरांतले वातावरण, तांची भास लेखकाच्या साहित्यांत येवप स्वभावीक. लेखकाच्या कथेंतले व्यक्तीचित्रण ठसठशीत आसता. रुद्र ह्या कथेंतली बायो भटीण, बावीस एके बावीस हातूंतलो येसो, कमळी, मिनी टायगर आनी ग्रॅन्या ह्या कथेंतले मिनी आनी टायगराचे नातें, फसो आनी हेर कथांतली कितलींशीच पात्रां सदाकाळ याद उरपा सारकी आसात. “ह्या कथाकारा कडेन स्वताचे भाशासामर्थ्य, खास स्वताची अशी *idiom* आसा. हांचेवरवीं केन्ना गंभीर, केन्ना फकाणेर अशें तरेचें फावो तें वातावरण तो सहज निर्मिता”^१. देखीक “भायर सरुन वतना राजा रुक्मीबायच्या म्हऱ्यांत वांकलो आनी तिचें काळीजूच लकले. तोणातल्यान उतर सुटना जालें. भावालो हो लक्तुबायेचो पोर! पैरमेरेन हाका आंगा खांदार नाचयलो..... आतां हो भुरं करून उडून चल्लो”^२.

6.1 कथेतली भास

“खंयचीय साहित्यकृती म्हळ्यार विशिश्ट आशयाक भाशेच्या माध्यमांतल्यान दिल्लें रुप आसता”^३. खंयचीय म्हत्वाची घडणूक जेन्ना घडटा आनी लेखक वा

कथाकार ती आपणाल्या साहित्यांत पात्रांच्या वा निवेदनात्मक शैलींतल्यान व्यक्त करता तेन्ना तातूंतलो म्हत्वाचो घटक म्हणल्यार भास. भास ही मनशांचे एकामेका कडेन संपर्क सादपाचे एक माध्यम. कथेंत ज्या भाशेचो वापर लेखक करता ती भास सरळ शब्दानी, अशब्दीक उतरांचो वापर करीनासतना आनी वाचकांक समजपा सारकी आसपाक जाय, केन्ना – केन्ना कथाकार त्या त्या वाठारांतल्या पात्रांच्या बोलयेंतल्या भाशेचो वापर करता. हातूंतल्यान एक फायदो जाता तो म्हळ्यार वाचक जेन्ना ती कथा वाचता तेन्ना ती ताका आपली अशी दिसता.

खंयच्याय वाचकांचे मन आनी काळीज आकर्शीत घेवपाचे आसत जाल्यार लेखकान पयली ताचे भाशेचो अभ्यास करचो पडटा. तशेंच तांच्या संस्कृतायेचेय वान दवरचे पडटा. "Literature is an art form that uses language as its medium, and language is the tool that writers use to express their ideas, thoughts and emotions"⁵. म्हणजे भाशेचो आदार घेवन लेखक वा कथाकार आपली भावनां, कल्पना आनी विचार साबार लोकां मेरेन पावोवपाक शकतात. भाशे भगर मनशांक आपले उमाळें व्यक्त करपाक मेळनात. साहित्याचे भाशे विशीं चर्चा केल्यार तातूंत पद्याची भास वेगळी आसता आनी गद्याची भास वेगळी आसता. जेन्ना आमी पद्याची भास म्हणटात तेन्ना तातूंत अलंकारीत शैलीचो वापर, वेगवेगळ्यो शब्दशक्ती आनी वेगवेगळ्या संकल्पनेचो वापर जाता. ती सर्वसमान्य मनशांक समजपासारकी आसना. तातूंत खोल अर्थ आनी गूढार्थ शैली लिपील्ली आसता. पूण गद्यात्मक साहित्याची आनी खास करून कथनात्मक गद्य साहित्याची भास वेगळी आसता. सामान्य वाचकांक समजतली अशा शब्दांचो वापर करून वाक्य रचना तयार जाता.

..आमचे सरभोंवतणचे वेंव्हारीक भाशेंत कांय तात्वीक घटक आपणावन वा तिचेर संस्कार करुन कथात्मक साहित्यांत तिचो आसपाव जाता. वाचतल्यांक ती आपले संवकळीची, वळखीची आनी वाठाराची कशी दिसूंक लागता“^६. गजानन जोग ह्या लेखकाच्या कथेनीय गांव आनी शहरी वातावरणाचे चित्रण आयिल्ल्यान त्या – त्या वाठारा प्रणाण भास कशी बदलत वता ते ताणी आपणाल्या कथेनी दाखयला. गांवातल्यान शहरांत वचपाचो तांचो प्रवास आनी शहरी जीण आपणायतना गांवातली संस्कृताय आनी त्या लोकांची बोली भास ताणी कथेनी सांबाळ्या.

तांच्या कथेंच्यो कांय देखी क्रुझालो पाय, बावीस एके बावीस, मॅनेजराची माण्णी, कमळी, दोंना सिल्विया, घरप्रवेश आदी. ह्या कथेनी हिंदू आनी क्रिस्तांव समाजांतल्या लोकांच्या बोली भाशेचो वापर जाला. दोंना सिल्विया ह्या कथेंतली एक देख “घांटी.... सॉरी... पाटील गो, सोडून वेता म्हणटा. झोगोडला तो. तो आतां हिंगा रावपाचो ना. आमकां आतां....”^७. हातूंत क्रिस्तांव भामण समाजांतल्या भाशेचो वापर लेखकान बेस बरे रितीन केला. तांच्या बोल्येंतले शब्द फावो त्या जाग्यार वापरुन आनी त्या – त्या पात्रांच्या माध्यमांतल्यान ताणे मांडल्यात. जाल्यार मॅनेजराची माण्णी हें कथेंत एक गांवगीच्या मनशाचे भाशेचेर लक्ष घातला. पारंपरीक गांवातलो मनीस जेन्ना शहरांत नोकरी करपाक वता तेन्ना शहरी मनशां कडेन तो आपलेच बोली भाशेंतल्यान उलयता. देखीक “ना धनया, जमाचां नाय. कित्याक, हांवें सांगल्यारुय जमाचां नाय?” मॅनेजरान हांसत विचारलें. जाल्यार शंकून सांगलें. मगे काय करतलों मी, सोडटलों शिर्वीस तुमची, दुसरो उपाव नाच“^८.

“सुधा जोशींच्या म्हणण्या प्रमाण कथे खातीर वा कथाविश्वाचे निर्मीती खातीर कथाकार थरावीक भाशा वेंचता आनी खाशेले पद्दतीन भाशेचो वापर करता. एक खाशेली शैली आपणायता. ताणें केल्ल्या भाशीक रुपाच्या वा भाशीक वापाराच्या.

भाशा शैलीचे वेंचणुके फाटल्यान कथा हेतू आसता⁹. कथेंतली भास ही लेखक, काळ, समाज, वाठार, घडणूको, धर्म, जात हांच्या प्रमाण बदलत वता. भास ही एकूच आसता पूण काळा प्रमाण तिची तिराय बदलत वता. देखीक कोंकणी भास उलोवपी मनीस कोंकणी ही एकूच भास आसा पूण वेग वेगळ्या समाजीक लोकां प्रमाण तिच्यो बोल्यो आसात. ह्योच काळा वांगडा बदलत वतात. नवी उतरांवळ, वाक्यप्रचार, खाणा - जेवणाची नांवा भाशेंत आपली सूवात तयार करतात.

“भास समजुपा पासत पयलीं उलोवप्यान ती सारकी उलोवप आनी आयकुप्यान सारकी श्रवण करप गरजेचें आसता”¹⁰. जेन्ना उलोवपी मनीस स्पश्टपणान उलोवपाक शकना तेन्ना आसकुपी मनशाक तातूंत बादा येव येतात. लिखित माध्यमाच्या बापतीनूय तशेंच आसता. जेन्ना लेखक खंयचीय गजाल स्पश्टपणान मांडपाक शकना तेन्ना वाचकांक ती समजपाक कळाव जांव येता. म्हणून कथा साहित्यांत भाशेचो वापर करतना सुचकताय वापरची पडटा.

6.2 निवेदन शैली

निवेदक वा निवेदन कथेंत खुब म्हत्वाची भुमिका करतात. कथेंतले कथानक एक तर पात्रांच्या आदारान फुडे वता ना जाल्यार लेखक ते निवेदनात्मक शैलीतल्यान रचता. लेखक गजानन जोग हांच्या कथेंतलें निवेदन चडशें तिसरो पुरुशी आसता. देखीक जाप, खावगो, रुपडें, कमळी ह्यो कथा तिसऱ्या पुरुशी संदर्भात रचल्यात. हांगा निवेदक ‘तो’ ह्या पात्राच्या रुपान पुराय कथेंत भाशाय करता. कथेन निवेदन केल्या शिवाय घडील्ली घडणूक मुखार वरपाक शक्य नासता. घडील्ली घडणूक केन्ना, खंय आनी कशी घडली हे विसकटावन आनी प्रभावीकपणान सांगपा खातीर निवेदकाचो आदार खूब म्हत्वाचो आसता.

देखीक खांद ह्या कथेची सुरवात. “उजो कमकमून पेटलो. वाऱ्यान, पेत्रोलान आनी लांकडांनी आपापलें काम केलें. कांय वेळासावन तटास जावनसो सरणाकडे पळयत रावलेलो सुदाम परतलो, वाटेक लागलो”¹¹. हातूंत निवेदक जे पद्दतीन उलयता ते वाचतकच ही घडील्ली घडणूक आनी तिचे वास्तवीक चित्रण वाचकांच्या नदरें मूखार उबे जाता. उजो पेटलो इतलेच म्हणील्ले जाल्यार तें प्रभावी जावचे नासले. पूण निवेदक जेन्ना इल्लो चड बर दिवन, उजो कमकमून पेटलो अशें सांगता तेन्ना ते चड प्रभावी जावपाक पावता.

केन्ना केन्ना निवेदक काल्पनीक संवसारांतल्यो घडणुको कथनात्मक साहित्यांत करता. कथेंत भितर निवेदनाचें दोन मुखेल प्रकार दिश्टी पडटात. पयली निवेदक कथेंत कथेंतले एक पात्र जावन पूराय कथेंत वावुरता आनी दुसरो तो फकत घडिल्ले घडणुकेचो एक हिस्सो जावन अणभवाच्या रुपान कथा सांगता. “कथेच्या पूराय संवसारांत रावून कथा सांगता ताका प्रथमपुरुशी निवेदक म्हणटात जाल्यार पुराय कथेच्या संवसारा भायर रावून सांगपी निवेदकाक तृतीय पुरुशी निवेदन अशें म्हणटात”¹². निवेदक जेन्ना कथेचे कथन करता तेन्ना प्रसंगां कडेन आशिल्ले संबंद वेगवेगळ्या पांवड्याचे आसू येतात. केन्ना तो कथेचे मूखेल पात्र जावन येता जाल्यार केन्ना उप – पात्र जावन कथेंत घोळटा. प्रथम पुरुशी निवेदनांतल्यान जेन्ना कथा सांगप जाता तेन्ना तें पात्र वा निवेदक आपले आत्मचरित्र सांगिल्ले वरी दिसता. जो तृतीय पुरुशी निवेदक आसता तो घडील्या घडणुकेच्या भायर रावून निवेदन केल्यान तो त्या घडणुकेचो एक साक्षीदार वा गवाय जाता. हांगा निवेदक केन्ना केन्ना पात्रां कडेन भावनीक नदरेंतल्यानूय पळयता. खंयचेय कथेंतल्या घडणुकेंतली पात्रां, कुटूंब, समाज, तांची सुख – दुःखा तो आपणाल्या अणभवाच्या आदारान उबी करता.

6.3 विनोदी शैली

कोंकणीतलो विनोद म्हणल्यार इंग्लीशीतली 'comedy'. सादोणपणान हासांत विकसीत जावपी जिणेंतल्या सुखद भावनेचो पुरावो दिवपी धर्म म्हळ्यार विनोद अशें म्हणू येता. जसो विनोद साहित्यांत सोदून काडटात तसोच तो चित्रांनी व्यक्त जाता. नाटकांतले अभिनय, कथेंतली संवाद रचना, आदी. वास्तव जिणेंत विनोदाक सूवात आशिल्ल्यान विनोद हो फकत साहित्याचो वा कलेचोच एक भाग न्हय. तर जिणेच्या अणभवांतलो एक भाग अशें मानप स्वभावीक. विनोदाचे कितलेशेच प्रकार आसात. देखीक परिहास, उपहास, उपरोध, विडंबन, कोठी, गालीप्रधान, अतिशोयुक्ती आदी. ह्या प्रकारा भितरलो परिहास, उपहास आनी अतिशोयुक्ती हें तीन प्रकार लेखक गजानन जोग हांच्या कथा साहित्यांत आसपावतात. परिहास म्हणल्यार सरळ अर्थ दिवपी विनोद आसता. उपहास म्हणल्यार व्यंगशैलीतल्यान मनशाची फकाणा मारप. जाल्यार अतिशोयुक्ती म्हणल्यार चड अती करप, परत परत तिच गजाल वा शब्द म्हणत रावप.

उपहास ह्या प्रकाराची देख शिरी, बायल, मधुबाब ह्या कथेंत दिसता. ह्या कथेंतलो शिरी हो खूब साद्या सभावाचो आनी सामान्यपणाम आपली जिण झगपी मनीस. शिक्षण नाशिल्ले खरे पूण आपल्या कामा प्रती आसता आनी स्वाभीमान आसलो. तो लोकांच्यो सायकली सारक्यो करतालो. पूण केन्नाच कोणा कडच्यान चार पयशें चड घेमासलो. आपल्या कामाचेच पयशें घेवपाक तो फाटी फुडे जातालो. लोकांक जशें परवडटा तशें तो तांकां दिवपाक सांगतालो. हाचोच फायदो लोक काडटालो. मधुबाब हो शिरीच्या बायलेचो भोग घेता हे पुराय गांवभर खबर आसता. वाड्या वयले तरणाटे ताची फकाणा मारतात आनी म्हणटात "तूं सायकलीच सारक्यो करीत राव बाबडो. चलोवपी दुसरोच"¹³. म्हणजे शिरीच्या बरेपणाचो फायदो मधुबाब आनी शिरीची घरकान्न घेतात.

व्हॅरा हे कथेंत परिहास हो प्रकार दिसता. व्हॅरा हे मॉडर्न विचाराची चली जाल्यान ते आपलो मोगी विस्नू हाचे कडेन सरळ पद्दतीन उलयता. एक दीस अशीच ती दोगाय भासाभास करता आसतना तांकां फाटल्यो यादी येतात. ते म्हणटा “तुज्या हातींत कोंबडेचो दोंको! I could not have even imagined it. दोन वर्साफाटी...Good...keep it up”¹⁴. विस्नू जिवनाची वाट घूसपता आनी आत्महत्या करपाक सोदता तेन्ना व्हॅरा ताका जिवीत सुदारपाचे वाटेन हाडटा. केन्ना केन्ना विनोदाच्या आदारान सांगिल्ल्यो कांय वस्तू फायदेशीर पडटात.

6.4 संवाद लेखन

लेखक गजानन जोग हांका कोंकणी, इंग्लीश, हिंदी, मराठी आनी मंगळुरी भाशेचे गिन्यान आशिल्ल्यान ह्यो भासो तांच्या कथा लेखनात सहजपणान आयल्यात. गजानन जोग हांचे कथेंतले कांय संवाद जंय तांणी इंग्लीश भाशेचो प्रयोग केला. सोद ह्या कथासंग्रहातली व्हॅरा हे कथेंत आयिल्ले संवाद. “हांव एकलो पडलां व्हॅरा. म्हाका कोणूच ना..... you know व्हॅरा, तूं म्हाका पयलींपासून वळखता..., हांव सामकें वळखता तुका.... you are Vishnu, ना व्हॅरा I am serious about it... खरें सांगू व्हॅरा.... कितें? कितें जालां तुका.... म्हाका तूं जाय.... हें चो, आसा तुजे बोगला हांव.... I am yours”¹⁵.

तशेंच घरप्रवेश हें कथेंतलो मंगळुरी भाशेंतलो संवाद. “व्हय, तुमगेलो जांवय वंदू नंबर कंजूस. ताका दुडवां मुखार कोण दिसना. तुमी आंगडीचें सांगचे नवे? मिगेल्या बामणाक तुमगेल्या जांवयान सान हेल्य केल्यारी आंगडी उरताशिल्ली. कांय ज्यास्त न्हय, सात हजार उश्णे मागच्याक हाणी गोव्यात गेल्यारि ताणी कस्सलें सांगचें? नारे अण्णा म्हणालो, ताका मस्त खर्च म्हणालो....”¹⁶. ह्या दोनूय कथेनी इंग्लीश आनी मंगळुरी भाशेचो वापर करता आसतना लेखकान पात्रां, तांची संस्कृताय आनी

वाठारांचे भान दवरला. कथेंतले संवाद रचता आसतना तें त्या त्या वाठारांतल्या पात्रांचे चित्रण करतना तांच्या तोंडातल्याम सोबपा सारके आसपाक जाय. जाल्यारुच कथा आकर्शीत जावपाक पावता.

लेखक जेन्ना कथेंतले संवाद रचता आनी तातूंत हेर भाशेचे प्रयोग करता तेन्ना ताचो हेर भासाचेर आशिल्लो प्रभुत्व दिसुन येता. लेखक ज्या भाशेंतल्यान आपणाले साहित्य रचता त्या भाशें वांगडाच हेर भासांचोय वापर करता तेन्ना कथेंतले संवाद आकर्शीत जावपाक पावतात. पात्रां वास्तवीकतायेन उलयिल्ले वरी दिसतात. ह्या लेखकान ब्रँकेंत नोकरी केल्यान ह्या संदर्भातली वेवसायीक उतरावळ सहज संवादाच्या वा निवेदनाच्या रुपान तांच्या कांय कथेनी दिसुन येतात. देखीक सोद ह्या कथासंग्रहातली पंचेचाळीस हजार ह्या कथेंत हें सहज दिसता.

“ब्रँकेंतलें सदचेंच काम कॅशराचें, म्हयन्याचें पयलें सुमान गर्दी आसपाचीच, मिशिनाभाशेन काम चल्लां. पयशे मेजप, डिनॉमिनेशन सारके आसा काय तें पळोवप. टिक करप. हजारांत उणे आसल्यार दोन फावटी. हजारावयर आसल्यार तीन फावटी मेजप.” संवादाच्या आदारान लेखक घडील्या घडणूकेचे वर्णन करुन दाकयता. संवादाक आधुनीक कथासाहित्याक एक खाशेल्लो दर्जो फावो जाला. कथा निवेदनात्मक पद्दतीन सागतात हाचे परस संवादातल्यान पात्रांच्या आदारान ती मांडली जाल्यार अदीक प्रभावशाली जावपाक पावता. संवाद कथेंत जीव हाडटा.

जेन्ना लेखक खंयचीय घडील्ली घडणूक संवादाच्या आदारान बरयता तेन्ना वाचपी मनशांक केन्ना केन्ना ते आपले कशें दिसता. एकांद्रो समाज आनी ताची प्रदेशीकताय हाचें चित्रण करतलो जाल्यार तांची भास म्हत्वाची. तांचेर जाल्ले थळावे भाशीक, शिक्षणीक, संस्कार हे तांच्या भाशेंतल्यान व्यक्त जाल्यार ते चड प्रभावी तारतात. कथेंतली पात्रां कसले प्रवृत्तीचीं, खंयच्या दर्ज्याचीं आनी खंयच्या समाजाचीं

हैं तांचे भाशे वयल्यान कळटा. तांच्या तोंडातल्यान तशा तशेंच संवाद येवप खुब म्हत्वाचे. कथेंतले दर एक पात्र खंयच्या ना खंयच्या समाजातले. चालीरितींचे, संस्कारांचे, वेगवेगळ्या समाजीक कुटूंबीक, मानसीक वृत्ती घेवन निर्माण जाता. देखून ह्या सगल्यो गजाली तशा तशयोच भाशेंतल्यान चित्रीत जाल्यार तें पात्र वाचकांच्या मनांत चड काळ तिगून उरता.

6.5 वातावरण निर्मिती

कथेंतली घडणूक आनी वातावरण निर्मिती हे दोनूय घटक एकामेकाचेर आदारून आसतात. घडणूक ही काल्पनीक आसू वा वास्तवीक ती घडपा खातीर तिका वातावरणाची गरज पडटा. ह्या लेखकाच्या कथेंतले वातावरण कल्पनीक गजाली परस वास्तव जिणेचेर चड लक्ष गालता. कथेची घडणूक ही एके थारावीक फास्केच्या संवसारा भितर घडत आसता आनी त्या संवसारांत घडणुके कडेन संबंदीत आशिल्ली पात्रां आपली कामा, वेव्हार करीत आसतात. थळ, काळ, सैम, भुगोल, समाजीक संस्कृतीक अशा आनी हेर घटकाच्या आदारान कथेंतले वातावरण तयार जाता.

लेखकान गावचे आनी शहरी वातावरणाचे चित्रण आपणाल्या कथेनी दाखयला. देखीक रस्तो हे कथेंत पारंपारीक गांवच्या सैमीक वातावरणाचे चित्रण आयला. "वयल्या वाड्यावयल्या लोकांक एकटुकेपणान रावपाची सवयूच जाल्ली. ती देगणावयली आनी व्हाळांच्या खांचींतली वाट तांकां संवकळीची जाल्ली. कुळागरांनी आनी भाटांनी कामां आसतालींच. गिमांत काजी पिकले उपरांत तर उसरपत नासतली. काजू, पणस, आंबे, घोटां, भिण्णां सगळें आदापन करतां करतां लोक खशेंताले" ¹⁸. हातूंत गांवातले वातावरण दाखयतनाच लेखकान लोकांची जिवन झगपाची पद्दतुय दाखयल्या. कशें तरेन लोक आपल्या गांवातूच फळांची पीक करताले.

कथेची वातावरण निर्मिती फकत कथेची फाटभूंय म्हूण केल्ली नासता. लेखक तातूंतल्यान थरावीक काळाचें वर्णन वास्तवीकतायेन करता आनी त्या त्या काळांतली परिस्थिती आसा तशी उबी करपाची आसता जाल्यार वातावरणाची गरज आसता. लेखकाक जर काल्पनीकतायेन एकांद्या घडणूकेचे वातावरण उबे करपाचे आसत जाल्यार ताका त्या काळाचो पयली अभ्यास करचो पडटा. ती घडणूक आनी ताचे वातावरण कशा कशेंय उबे केले म्हण कथा आकाराक येवपाक शकना. कथेच्या वातावरण निर्मितीचे मूखेल आनी मूळावें प्रयोजन म्हणल्यार कथेक एक कल्पीत सरभोंवतण तयार करप. वेगवेगळ्या काळाच्या चित्रणाक लागून कथेंतलें वातावरण कल्पनेच्या पांवड्यार फळादीत जाता. पात्रांचे जिवीत कथेक एक फाटभूंय फावो करता. सैमीक वाठार, रस्ते, घरां, तातूंतले देखाव हांच्या वातावरणातल्यान आनी चित्रणातल्यान रुपकाराक येवपी वातावरण काल्पनीक संवसार वास्तवीक रुप तयार करुन कथेक प्रत्यक्षतायेचे रुप फावो करता.

संदर्भावळ:

- 1) नायक, सुशांत. कथामंथन सिध्दांतीक आनी इतिहासीक विवेचन. सानवी प्रकाशन, कवळें, फोंडें - गोंय, 2018, पान - 51.
- 2) जोग. रघुनाथ गजानन. प्रस्तावना (रूद्र कथासंग्रह), अपुरबाय प्रकाशन, वळवय-फोंडें-गोंय, 1986.
- 3) जोग. रघुनाथ गजानन. संवणी कथा (रूद्र कथासंग्रह), अपुरबाय प्रकाशन, वळवय-फोंडें-गोंय, 1986.
- 4) च्यारी, ग पूर्णानंद. पुडलिक नायक आनी विजय तेंदुलकर ह्यांच्या वेंचीक नाटकांचो तुलनात्मक अभ्यास, 16 फेब्रुवारी 2017.
- 5) <https://www.quora.com>Is-langua...>

- 6) नायक, सुशांत. कथामंथन सिद्धांतीक आनी इतिहासीक विवेचन. सानवी प्रकाशन कवळें, फोंडें – गोंय, 2018.
- 7) जोग, गजानन. दौना सिल्विया कथा (खांद आनी हेर कथा कथासंग्रह), बिम्ब प्रकाशन, आगशी-गोंय, 2014, पा. 35.
- 8) जोग, गजानन. मॅनेजराची माण्णी कथा (श्राप काय वरदान कथासंग्रह), बिम्ब प्रकाशन, आगशी-गोंय, 2020, पा.2.
- 9) नायक, सुशांत. कथामंथन सिद्धांतीक आनी इतिहासीक विवेचन. सानवी प्रकाशन कवळें, फोंडें – गोंय, 2018, पान 77.
- 10) नायक, सुशांत. कथामंथन सिद्धांतीक आनी इतिहासीक विवेचन. सानवी प्रकाशन, कवळें, फोंडें – गोंय, 2018, पान 298.
- 11) जोग, गजानन. खांद कथा (खांद आनी हेर कथा कथासंग्रह), बिम्ब प्रकाशन, आगशी-गोंय, 2014, पा. 1.
- 12) नायक, सुशांत. कथामंथन सिद्धांतीक आनी इतिहासीक विवेचन. सानवी प्रकाशन कवळें, फोंडें – गोंय, 2018. पान 61.
- 13) जोग, गजानन. शिरी, बायल, मधुबाब कथा (रुद्र कथासंग्रह), अपुरबाय प्रकाशन, वळवय- फोंडें- गोंय, 1986, पान 129.
- 14) जोग, गजानन. व्हॅरा कथा (सोद कथासंग्रह), पटवर्धनस्नेह प्रकाशन, ताळगांव – गोंय, 1995, पान 99.
- 15) जोग, गजानन. व्हॅरा कथा (सोद कथासंग्रह), पटवर्धनस्नेह प्रकाशन, ताळगांव – गोंय, 1995, पा. 100.
- 16) जोग, गजानन. घरप्रवेश कथा (खांद आनी हेर कथा कथासंग्रह), बिम्ब प्रकाशन, आगशी-गोंय, 2014, पा. 9.

- 17) जोग, गजानन. पंचेचाळीस हजार कथा (सोद कथासंग्रह), पटवर्धनस्नेह प्रकाशन, ताळगांव - गोंय, 1995, पा. 20.
- 18) जोग, गजानन. रस्तो कथा (सोद कथासंग्रह), पटवर्धनस्नेह प्रकाशन, ताळगांव - गोंय, 1995, पा. 60.

प्रकरण 7 निष्कर्ष

कथा ह्या साहित्य प्रकाराची जाणविकाय आशिल्ले आनी जवरदमन नाकटीची कथाबीजा जांच्या साहित्यांत सातत्यान दिमता अशें प्रतिभावंत लेखक साहित्य अकादमी पुरस्कार जैतीवंत कथाकार म्हणल्यार लेखक गजानन जोग, तांच्या कथेनी कोंकणी साहित्याच्या मळार एक वेगळे स्थान निर्माण केला. कारण तांच्या कथा साहित्यांतल्यान आधुनीक कथेचो एक मान्यातो म्हण ह्या लेखका कडेन पळयतात. तांच्या कथेनी गांव आनी शहरी जीवनाचो वातावरण दिसून येता. 'बावीस एके बावीस' ह्या तांच्या फामाद कथेची देख घेव येता. ते एक संवेदनशील लेखक कारण जेन्ना खंयचोय लेखक साहित्य बरयता तेन्ना तो जी घडणूक, वातावरण निर्मिती, पात्रांचे मुख-दुःख, तांच्या थोडांत थोळपी संवाद हे कशें बरोवप आनी वाचकांच्या मनांत उत्सुकताय निर्माण करप हे ह्या लेखकाक बेस बरें येता. कारण लेखक जेन्ना खंयच्याय पात्रांचे दुःख कथेंतल्यान चित्रीत करता तेन्ना ताणे स्वता ते घडणूके कडेन समदुख्खी जावपाक जाय. जाल्यारूच तो दुसऱ्याचे दुःख माडपाक पावतलो.

गजानन जोग ह्या लेखकाच्या साहित्यांत जितले गंभीर विशय येतात तितल्याच प्रमाणात ते विनोदी विशयुय हाताळटात. 'पाम्त' हो तांचो विनोदी निबंद संग्रह हाची एक देख, लेखक गजानन जोगाच्या साहित्यांतले एक खाशेलपण म्हणल्यार तें ज्यो गजाली समाजांत, तांच्या आशी कुशीक घडील्यो पळयतात तेंच तें आपणाल्या लिखाणांतल्यान साहित्य रूपान उजवाडाक हाडटात. ह्या लेखकाच्या साहित्यांत एक जाणविकाय दिसून येता. कारण समाजांतले गंभीर आनी नाजूक विशय ते खुब सहजतायेन आनी जाणविकायेन वापरतात. गजानन जोग हो लेखक मुळ साकोरडे गांवचो. आपल्या गांवातली उतरावळ, तांच्यो चाली - रीती, राणीमान, वेवसाय ताणे कोंकणी साहित्यांत हाडपाचो यत्न केला. तांच्या कथा लेखनाचे खाशेलपण म्हणल्यार 'संवाद लेखन'. जें

संवाद पात्रांच्या माध्यमांतल्यान कथेंतल्यान व्यक्त जातात तें त्या - त्या पात्रांच्या थोडांत सोबपासारके आसतात.

तांच्या कथेंतली पात्रां उलयतना लेखकाचे मत खंयच दिसना.पुण त्या पात्राची गावगीरी भास शब्दरूप जांवन तांच्या थोडांतल्यान घोळटा.हें ह्या लेखकाचे खाशेलपण म्हणु येता.जी पात्रां तांच्या कथेनी आयल्यात ती ह्या लेखकान स्वता आपणाल्या दोळ्यानी पळयल्यांत जावक जाय. कारण ती वाचतकच पात्रांचे गूण, तांचे संवाद, तांचे दुःख सदाकाळ वाचकाक याद उरपा सारके चित्रण ह्या लेखकान केला.लेखकाची नदर चौफेर हे तांचे साहित्य वाचल्या उपरांत सरळ कळटा.घडये ह्याच कारणांक लागून तांका समाजांतल्यो बारीक गजाली पळोवपाक आवडटाल्यो. तेंच ते साहित्याच्या माध्यमांतल्यान बरोवन काडटाले.

ताणे पात्रांचे मनोविश्व आपल्या कथेंतल्यान उकलुन दवरला. केन्ना - केन्ना तांच्या कथांचो शेवटुय मेळणा. हो शेवट सोदुन काडपाची झबाबदारी लेखक वाचकांचेर ओपुन दवरता अशें दिसता. 'रुद्र' ह्या कथासंग्रहात तांची गांवगीरी पात्रा, तांची भास, वातावरण येता जाल्यार 'खांद आनी हेर कथा' ह्या संग्रहात शहरी जिवन झगपी पात्रांची जिण दिसता. कारण ह्या लेखकाचो प्रवास गांवांतल्यान शराकडेन जाल्लो आसा. तांचे वेग - वेगळे प्रसंग, व्यता, पात्रांचे दुःख, जिणेचो संघर्श हे सगळे तांच्या कथेंनी दिसुन येता.

तांच्यो कांय कथा (classical literature) शास्त्रीय साहित्या सारक्यो आसात.तांच्या कथेनी एक खोलाय आसता.हो एक सुचकतायेन बरील्लो लेखक. मोग हो विशय तांच्या कथेनी आयला. हो मोग चितारतना ताणी कयच घुसपागोंदळ करीनासतना जें आसा तें सरळ पद्दतीन माडला. ते मागीर एकांच्या वाचकांक अशलील दिसु येता.तांच्या कथेनी अंडरकरंट अर्थ आसतात तीतल्याच पद्दतीन वस्तुस्थिती लिपील्ली आसता.देखीक 'झबाझब', 'क्रुझाचो पाय' आनी 'व्हॅरा' ह्यो तीन कथा.'झबाझब' हें कथेंत

बालकामगार विशय आयला. गांवातल्या लोकाची मानसीकता कास करुन जे अशिशीत लोक आसतात आनी जांका पयशांची दडपड आसता. तशेंच त्या ल्हान भुरग्याचे अजापीत मन आनी ताची उचांबळाय. जेन्ना तो गांवातल्यान शहरात वता तेन्ना थंयच्यो व्हड - व्हड इमारती पळोवन तो हडबडटा. केन्ना पळोवक नाशिल्यो वस्तू तो थंय पळयता आनी अजाप जाता.

‘क्रुझाचो पाय’ हें कथेंत जाणट्या मनशाचे प्रस्न आयल्यात. एकांदो आवय - बापुय जाणटी जाली की ती भुरग्यांक झड जातात. अशी तांच्या भुरग्यांची मानसीकता लेखकान ह्या कथेंतल्यान दाकयल्या. ‘व्हॅरा’ हें कथेंत मोहित जाल्ल्या तरणाट्यांचो संघर्श दाकयला. चड म्हत्वाची गजाल म्हणल्यार चली ही चल्या परस चड परिपक्व आसा. आपल्या जिवीताचे निर्णय घेवपाक शकता. व्हॅरा विशणुक जिवीताची खरी वाट दाकयता. हें कथेंत व्यंग्य करपी विशय खांय कडेन आयिल्ले आसात. ‘मैफल’ ही तांची कथा जिवनाची देख दिवपा सारकी आसा. मनशान आपलें हातरूण पळोवन पाय सोडपाचे आसतात. जेन्ना मनशाक अपेक्षापरस अदीक नामना मेळटा तेन्ना तो स्वताक दुसऱ्या परस व्हड मानपाक लागता. पुण केन्ना - केन्ना हीच नामना ताका बुडोवपाक शकता. हेच हें कथेंतल्यान दिसता.

‘मिनी, टायगर आनी ग्रॅनपा’ ही म्हजी सगळ्यांत चड आवडीची कथा. काळजाक पीळ गालपा सारको विशय लेखकान हाताळ्ळा. एका ल्हान भुरग्याची मानसीकता, ताचो ताच्या सुण्याचेर आशिल्लो मोग आनी त्या सुण्याचे जाणटेपण. जेन्ना टायगराची भलायखी बरी उरना म्हण मिनीच्या आवयक कळटा तेन्ना ती ताका वाटेर मरपाक सोडटा. मिनीक आपल्या आवयचो स्वभाव आवडना. तें खुब रडटा. एका भुरग्याचे आनी जनावराचे अशें एक सुंदर नाते लेखकान हें कथेंत दाकयला. व्हड तांकदीचे बरोवपी अशेच तयार जायनात. विशय आशयांचीं आव्हानां धीरान ताणची पडटात. हो

लेखकुय तटस्थतायेन आपणाल्या साहित्यात फावो तितलेंच सांगून फुडें वता. हो लेखक तसो धूर्त. आमकां दिसता तितलो संवळो, बाबळो न्हय. तें आपल्या कथेनी अशी कांय वाक्या, प्रतिमा, प्रतिकां बरोवन वतात. तातूंत सोदल्यार खोल अर्थ लिपील्लो आसता. सरळ अर्थान ते कांयच सागपाक वचनात. सूचकताय हाडपाखातीर लेखकान खूब कडेन प्रतिमा – प्रतिकांचो बरो वापर केला.

कोंकणी:

1. अग्रवाल, डॉ रविन्द्र, नाडकर्णी, डॉ अभिजीत, राणे, डॉ अनिल. आमचें मनः भलायकी, दुयेंस आनी उपचार. गोवा कोंकणी अकादेमी, 2016.
2. कोंकणी विश्वकोश, खंड 1. गोवा विश्वविद्यालय, ताळगांव - गोंय, मुखेल संपादक - डॉ मनोहरराय सरदेसाय, कार्यकारी संपादक - डॉ तानाजी हळर्णकार, 1991.
3. कोंकणी विश्वकोश, खंड 3. गोवा विश्वविद्यालय, ताळगांव - गोंय, मुखेल संपादक - डॉ मनोहरराय सरदेसाय, कार्यकारी संपादक - डॉ तानाजी हळर्णकार, 1996.
4. कोंकणी विश्वकोश खंड 3, गोवा विश्वविद्यालय ताळगांव - गोंय. संपादक - डॉ तानाजी हळर्णकार, 1999.
5. कोळंबकार, शीला. भुंयचाफीं, जाग प्रकाशन प्रियोळ, म्हाड्डोळ - गोंय, 1994.
6. खरंगटे, अनिल माया. मळब झेंप, बिम्ब प्रकाशन, अक्षर आर्केड, गोंधळी गल्ली, बेळगांव, 2006. गांवकार, भालचंद्र. साहित्य एक भासाभास, मित्र प्रकाशन, 1998.
7. खोलकार, अमित, रेश्मा. दामोदर मावजो हांच्या कथांतल्या पात्रांचो मानसशास्त्रीय नदरेंतल्यान अभ्यास, गोंय विद्यापीठ ताळगांव पठार, गोंय 2017.
8. गोमिश, डॉ. ऑलिव्हीन. आयजी कोंकणी कथा. कोंकणी सरस्पतिचो इतिहास, कोंकणी सरस्पत प्रकाशन, चांदर - गोंय, 1989.
9. दणायत, जयमाला. सांज - सावळी, गोवा कोंकणी अकादेमी, पणजी - गोंय.

10. जोग, गजानन. कोंकणीचो रूद्र अवतार. रूद्र (कथासंग्रह), अपुरबाय प्रकाशन, फोंडें - गोंय, 1986.
11. जोग, गजानन. श्राप काय वरदान कथासंग्रह, बिम्ब प्रकाशन, आगशी-गोंय, 2020.
12. जोग, गजानन. खांद आनी हेर कथा कथासंग्रह, बिम्ब प्रकाशन, आगशी-गोंय, 2014.
13. जोग, गजानन. सोद कथासंग्रह, पटवर्धनस्नेह प्रकाशन, ताळगांव - गोंय, 1995.
14. नायक, सुशांत. कथामंथन सिध्दांतीक आनी इतिहासीक विवेचन, सानवी प्रकाशन, कवळें, फोंडें - गोंय, 2018.
15. नायक, चंद्रकांत. नरेश. कोंकणी ग्रामीण कथेक मुखेल कथाकारांचें योगदान, गोंय विद्यापीठ.
16. नागवेंकार, डॉ. हरिश्चंद्र. कोंकणी कथेचो प्रवास, आस्वादन, गोंयकार प्रकाशन, मडगांव, गोंय, 1987.
17. भोंसलो, पांडुरंग अशोक. खुटावणी, प्रतिमा प्रकाशन, 1990.
18. भट, त्रिविक्रम, सुशीला. साळग्राम, पी जी कामत फौडेशन पुदुमा, परिणामम रोड, कलूर, एरणाकुळम, 2014.
19. भेंब्रे, अशोक रजनी. घुस्मट, अपुरबाय प्रकाशन, वळवय, फोंडें गोंय, 1992.
20. मावजो, दामोदर. चिरंतनाचो कलात्मक आविष्कार, साहित्य शिल्प, गोवा कोंकणी अकादमी, 1995.
21. च्यारी, ग पूर्णानंद. पुंडलिक नायक आनी विजय तेंदुलकर ह्यांच्या वेंचीक नाटकांचो तुलनात्मक अभ्यास, 16 फेब्रुवारी 2017.

22. साहित्य शिल्प शाध – निबंद, गोवा कोंकणी अकादेमी, वि.मं. धुमे सचिव, गोवा कोंकणी अकादेमी पणजी गोंय 403001, पयली आवृत्ती: 1995.
23. समकालीन कोंकणी लघुकथा, संपादक: पुंडलीक नारायण नायक, पयली आवृत्ती: 1998.
24. शिरसाट, गोरक. कोंकणी नवतंत्र आनी आधुनीक कथा, गोंय विद्यापीठ.

मराठी:

1. आवदियेंकार, सावंत, काशिनाथ विठ्ठल. प्रसंग, कुमुद य. नायक: कुमुद प्रकाशन सावड्डें – गोंय, 1988.
2. कुलकर्णी, दा. वि. मराठी कथा: स्वरूप आणि आस्वाद, स्वाध्याय महाविद्यालय प्रकाशन, पुणे, 1976.
3. गाडगीळ, गंगाधर. खडक आणि पाणी, पाँप्युलर प्रकाशन, मुंबई, 1960.
4. गोडबोले, अच्युत: मनात, अरविंद घन: श्याम पाटकर मनोविकास प्रकाशन नारायण पेठ पुणे 2012.
5. नेमाडे, भालचंद्र. मराठी साहित्य: प्रेरणा व स्वरूप, म. द. पाँप्युलर प्रकाशन, मुंबई, 1986.
6. जोशी, सुधा. कथा : संकल्पना आणि समीक्षा, मौज प्रकाशन, मुंबई, 2002.
7. प्रेमचन्द्र, मुंशी. कुछ विचार, साहित्य सरोवर, 2021.
8. पलसाने, म. न: मानसशास्त्र, अनिरुद्ध अनंत कुलकर्णी विजयानगर पुणे 2006.
9. फडके, ना. सी. लघुकथा मंत्र आणि तंत्र, व्हीनस प्रकाशन, पुणे, 1968.

इंग्लीश :

1. Cardozo, Tomazinho. Jhelo (mottveo kotha) romi lipi, omor prakashan, candolim, goem. 1985.
2. Fiese, H. Barbara. APA Handbook of Contemporary Family Psychology, December 2018
3. Gegne, Robert M. Fleshman, Advin : Psychology & Human Performance : Hency Holt & company new York year 1959.
4. Jain, Ambika. Jain, Bhavana : Encyclopedia of education : diamond publications 2011.
5. Kalia H.L, Singh N.k, Singh, Rita(editor): Encyclopedia of the world psychologist Volume 1: N .k. Singh for global vision publishing house Delhi 2002.
6. Morgan, Clifford T. King, Richard A : introduction to psychology : Tata Mc Graw – Hill 1971.
7. Psychology of Men and Masculinities : The Journal of Big ideas by editor - Ronald. F. Levant & Y. Joel Wong; January 2022.
8. Rao, Ramkrishna, Paranjpe Anand C, Dalal Ajit K: Handbook of Indian psychology: Manas Saikia for Cambridge university press india Pvt. Ltd. 2008.

हिंदी:

1. हिंदी कहानियों की शिल्प विधि का विकास, डॉ . लक्ष्मीनारायण लाल.
2. हिंदी वाङ्मय, बीसवीं शती, डॉ. नगेन्द्र.

3. कहानी, स्वरूप एवं संवेदना, राजेन्द्र यादव.
4. सिन्हा, अमरीश. नासिरा शर्मा के कथा साहित्य में स्त्री विमर्श (हिंदी P.hd),
5.3 नासिरा शर्मा के नारी पात्र: मनोविश्लेषणात्मक विवेचन, गोवा
विश्वविद्यालय, तालेगांव, गोवा.
5. सिरसाट, सोनिया. राजेन्द्रयादव के कथा साहित्य का मनोविश्लेषणात्मक अध्ययन
(हिंदी p.hd) , 2.11 मनोविज्ञान का स्वरूप, गोवा विश्वविद्यालय, तालेगांव,
पंजिम – गोवा, 2001.

संकेतस्थल:

1. <http://ir.unishivaji.ac.in:8080/jspui/bitstream/123456789/3084/6/06/Chapter%202.pdf>
2. <https://www.britannica.com/topic/Chekhovs-gun>.
3. <http://www.goodreads.com/quotes/544365-what-is-character-but-the-determination-of-incident-what-is>
4. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/fairy-tale>.
5. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/fairy-tale>.
6. <https://www.firstery.com/intelli/articles/honesty-is-the-best-policy-story-with-moral-for-kids>
7. <https://www.iswkoman.com>>... लघु कथा-लेखन(short story writing)
8. <https://www.verywellmind.com/freudian-theory-2795845#:~:text=In%20simple%20terms%2C%20Sigmund%20Freud's,operates%20in%20the%20conscious%20mind>.

9. <https://iep.utm.edu/rene-descartes-mind-body-distinction-dualism/> (internet Encyclopedia of philosophy)
10. <https://www.verywellmind.com/freudian-theory-2795845#:~:text=In%20simple%20terms%2C%20Sigmund%20Freud's,operates%20in%20the%20conscious%20mind.>
11. [\(7.4.2 –development of Indian psychology\) unit 7- Differences between Indian and western psychology.](https://egyankosh.ac.in/bitstream/123456789/68804/1/unit-7.pdf)
12. [\(7.4.2 –development of Indian psychology\) unit 7- Differences between Indian and western psychology.](https://egyankosh.ac.in/bitstream/123456789/68804/1/unit-7.pdf)
13. [\(7.4.2 –development of Indian psychology\) unit 7- Differences between Indian and western psychology.](https://egyankosh.ac.in/bitstream/123456789/68804/1/unit-7.pdf)
14. [https://www.google.com/imgres?imgurl.](https://www.google.com/imgres?imgurl)
15. [https://images.app.goo.gl/M8co7g63RJH3Rmka7.](https://images.app.goo.gl/M8co7g63RJH3Rmka7)
16. [https://www.deakin.edu.au>articles/study-areas/psychology/what-the-difference-between-psychology-and-counselling.](https://www.deakin.edu.au>articles/study-areas/psychology/what-the-difference-between-psychology-and-counselling)
17. <https://www.researchgate.net>3606...>
18. <https://bschool.dpu.edu.in>Blog>
19. <https://www.berkeleywellbeing.com>...>

20. <https://www.webmd.com/mental-health/what-is-a-superiority-complex>.

21. <https://www.theguardian.com>>jan

22. <https://bschool.dpa.edu.in>>blogs

23. <https://www.quora.com>>Is-langua...

परिशिष्ट 1: लेखक गजानन जोग हांच्या कथासंग्रहांचे मुखपृष्ठ

गजानन रघुनाथ जोग

जल्म: 9/10/1952

मरण: 22/4/2023

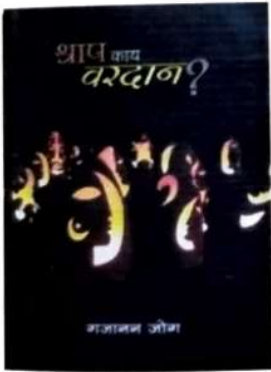
सांकोडें गोंय

सोद 1995

रुद्र 1986

श्राप काय वरदान? 2020

खांद आनी हेर कथा 2014

परिशिष्ट 2 : लेखकाचे कांय नेमाळ्यांनी उजवाडाक आयिल्लें साहित्य

2

अ) लेखक गजानन जोग हांचे अनन्य ह्या म्हयन्याळ्यांत उजवाडाक आयिल्ले साहित्य.

क्रम	वर्स	संपादक	साहित्य प्रकार	अंक	पान
1	2015	डॉ जयंती नायक	मोर (कथा)	2 जानेवारी-जून	45
2	2015	डॉ जयंती नायक	मंथन (लेख)	3 जुलै-डिसेंबर	116
3	2016	डॉ जयंती नायक	मानिकॉम डॉट कॉम (कथा)	5 जुलै-डिसेंबर	43
4	2017	डॉ जयंती नायक	घडामोडी (कथा)	6 जानेवारी-जून	18
5	2017	डॉ जयंती नायक	साप काय वरदान? (कथा)	7 जुलै-डिसेंबर	18
6	2018	डॉ जयंती नायक	मॅनेजराची माण्णी (कथा)	8-9 जानेवारी-डिसेंबर	19
7	2019	डॉ जयंती नायक	विपश्यना (कथा)	10-11 जानेवारी-डिसेंबर	25
8	2021	डॉ जयंती नायक	सुगरण- कालची आनी आयची (ललीत निबंद)	14 जानेवारी-जून	87

अ) लेखक गजानन जोग हांचे उर्बा ह्या व्यक्ती अंकात उजवाडाक आयिल्ले साहित्य.

क्रम	वर्स	संपादक	साहित्य प्रकार	प्रकाशन	पान
1	2018	सुफला रुद्राजी	एन शिवदास:एक	उर्बा प्रकाशन	58

		गायतोंडे	झुजारी, राजकी आनी समाजिक चळवळी आनी बहुप्रसव लेखक(लेख)		
--	--	----------	--	--	--

आ) लेखक गजानन जोग हांचे दिवाळी ह्या अंकात (जाग) उजवाडाक आयिल्ले साहित्य.

क्र म	वर्स	संपादक	साहित्य प्रकार	अंक	पान
1	1979	रवीन्द्र केळेकार	सवणी (कथा)	1	65
2	1980	रवीन्द्र केळेकार	आयुश्याचे आमोरेर (कथा)		48
3	1999	रवीन्द्र केळेकार	म्होंव आनी मूस(कथा)	4	66
4	2000	रवीन्द्र केळेकार	घरप्रवेश (कथा)	3	53
5	2003	रवीन्द्र केळेकार	दोन दुकाः इनास तुकां(कथा)	3	100
6	2011	रवीन्द्र केळेकार	मोगबीग (कथा)	7	29
7	2015	रवीन्द्र केळेकार	खण्ड (कथा)	4	16

8	2016	ग्वीन्द्र केळेकार	पडसाद(लेख)	7	29
---	------	-------------------	------------	---	----

३) लेखक गजानन जोग हांचे दिवाळी अंक कोंकणी टायम्स हातूंत उजवाडाक आयिल्ले साहित्य.

क्र. म.	वर्स	संपादक	साहित्य प्रकार	अंक	पान
1	1986	तुकाराम शेट	रागणे (कथा)		33
2	1998	तुकाराम शेट	मेजावयल्यान (लेख)		25
3	2009	तुकाराम शेट	साहित्य आनी साहित्यकार (लेख)	3- जुलाय- सप्टेंबर	27

३) लेखक गजानन जोग हांचे दिवाळी अंक कुळागर हातूंत उजवाडाक आयिल्ले साहित्य.

क्रम	वर्स	संपादक	साहित्य प्रकार	अंक	पान
1	1979	उदय भेंब्रो	खोल खोल तळीं (कथा)		47
2	1986	प्रकाश थळी आनी नारायण बादोळकार	दूधसागर (कथा)	10 - 11 ऑक्टोबर	29

				नोव्हेंबर	
3	1988	प्रकाश पाडगांवकार	व्हॅरा (कथा)	वर्सुकी अंक	35
4	2000	दामोदर मावजो	पातळ भाजी (वि. लेख)	वर्सुकी अंक	30
5	2005	उदय भेंब्रो	लेंगेकारालें जेवण (कथा)	दिवाळी अंक	27

उ) लेखक गजानन जोग हांचे जैत ह्या दिवाळी अंक उजवाडाक आयिल्ले साहित्य.

क्रम	वर्स	संपादक	साहित्य प्रकार	अंक	पान
1	2015	भिकू बोमी नायक	वांटे (कथा)	अंक: 2	61
2	2016	भिकू बोमी नायक	करार (नवलिका)	अंक: 2	7
3	2019	भिकू बोमी नायक	बाळक - भगवंतान आमचेर दवरिल्लो भरवंसो...(लेख)	अंक: 2	14

६) लेखक गजानन जोग हांचे बिम्ब मासिकांत उजवाडाक आयिल्ले साहित्य.

6

क्रम	वर्स	संपादक	साहित्य प्रकार	पान
1	2002	दिलीप बोरकार	खांद (कथा)	112
2	2011	दिलीप बोरकार	वाडटे पिरायेर त्या त्या वेळार तीं तीं पुस्तकां भुरग्यांच्या हातांत पडपाक जाय (मुलाखत)	159
3	2014	दिलीप बोरकार	गोमन्त नव पुरस्कार येवजण 2021 (ललित)	107
4	2014	दिलीप बोरकार	ओह माय गोंय (पुनश्च हरिः ओम् (ललित)	62
5	2015	दिलीप बोरकार	ओह माय गोंय (गोंयचें नांव पाड करून (ललित)	74
6	2015	दिलीप बोरकार	सहजीवनः थोड्यो भावना, थोडे मुक्त विचार...(ललित)	216
7	2015	दिलीप बोरकार	ओह माय गोंय (बरे तर! (लेख)	83
8	2015	दिलीप बोरकार	ओह माय गोंय (गोंयचें दार उकतेंच आसा, सोयरे येतात तेच सारके नात....!(ललित)	69
9	2015	दिलीप बोरकार	ओह माय गोंय (आमी पात्रांव मरे (ललित) जुलय	76
10	2015	दिलीप बोरकार	ओह माय गोंय (गोंयकारः	76

			सर्वसादारण धंदेकार आनी रीणकार (ललित) मार्च	
11	2016	दिलीप बोरकार	(काव्यफुलोर)	88
12	2016	दिलीप बोरकार	(काव्यफुलोर)	84
13	2016	दिलीप बोरकार	जाळें (कथा)	166
14	2017	दिलीप बोरकार	परत परत आनी परतूय (काव्यफुलोर)	62
15	2015	दिलीप बोरकार	पळय म्हजी याद येता काय? आनी हुनतान थबथबिल्ले वाटे वेल्यान(काव्य फुलोर)	69
16	2018	दिलीप बोरकार	त्या खिणांच्या घाव्यामची...(कविता ओप्पी- सोनिया(सुनिता) सुभाष शाह)	144
17	2018	दिलीप बोरकार	का- ज- ळ..(कथा)	17

ऐ) युवा कोंकणी साहित्य संमेलनान वाटेकार लेखक गजानन जोग.

वर्स	आयोजीत	क्रम	कार्यावळ	पान
1999	पी. ई. एस. महाविद्यालय फर्मागुडी, फोंडें	दुसरें युवा कोंकणी साहित्य संमेलन	विनोदी - साहित्य विभाग	7
2007	कोंकणी भाशा मंडळ, मडगांव - गोंय	यादस्तीक आठवें युवा कोंकणी	कार्यशाळेची सत्रां(कथा- कविता- निबंध) पयलें सत्र	9

2010	एस. एस. आंगले उच्च माध्यमिक विद्यालय दापट, माशें - गोंय	साहित्य संमेलन बारावें युवा कोंकणी साहित्य संमेलन	कथा कार्यशाळा	10
2020	गोवा कोंकणी अकादेमी, पणजी आनी गणपत पार्सेकर शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, हरमल	19 वें युवा कोंकणी साहित्य संमेलन	कार्यशाळा (कविता - परिक्षक आनी मार्गदर्शक)	7

अ) अखिल भारतीय कोंकणी परिशदेंत वाटेकार लेखक गजानन जोग.

वर्ष	आयोजीत	क्रम	कार्यावळ	पान
2001	कोंकणी भाशा मंडळ गोंय	अ. भा. कोंकणी परिशदेचें 15 वें अखिल भारतीय कोंकणी साहित्य संमेलन	येवकार समिती, सह भांडारी	21
2001	कोंकणी भाशा मंडळ गोंय	अ. भा. कोंकणी परिशदेचें 15 वें अखिल भारतीय कोंकणी साहित्य संमेलन	वावुरपी समिती	24